

JAARVERSLAG 1998

KIND EN GEZIN

Openbare instelling
opgericht bij decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 29 mei 1984.

Inhoud

Woord vooraf

Bestuursorganen en organogram

1 Een steeds groter bereik van kinderen

[2 Het kind in Vlaanderen*](#) (zie site [Het kind in Vlaanderen](#))

3 Preventieve zorg

4 Kinderopvang

5 Maatschappelijke positie van het kind

6 Ondersteunende diensten

7 Sociaal verslag

8 Financieel verslag

Colofon

* [aparte bijlage](#)

Woord vooraf

Het jaarverslag 1998 van Kind en Gezin valt samen met het einde van het mandaat van de tweede Raad van Bestuur van de instelling.

De periode 1993-1998, onder voorzitterschap van mevrouw P. D'Hondt –Van Opdenbosch, werd gekenmerkt door een aantal zeer belangrijke vernieuwingen. De reorganisatie van de preventieve kinderzorg was wellicht de meest in het oog springende, zeker voor het publiek. Een andere zeer belangrijke evolutie was de toenemende aandacht en zorg door de hele instelling voor de meest kwetsbare kinderen. Mevrouw D'Hondt was hierbij een stuwende kracht.

De aandacht voor vernieuwing, voor kwalitatief hoogstaande dienstverlening, afgestemd op de noden van de gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen, werd tot op het einde van het mandaat van de Raad van Bestuur voortgezet. Dat kunt u lezen in dit jaarverslag.

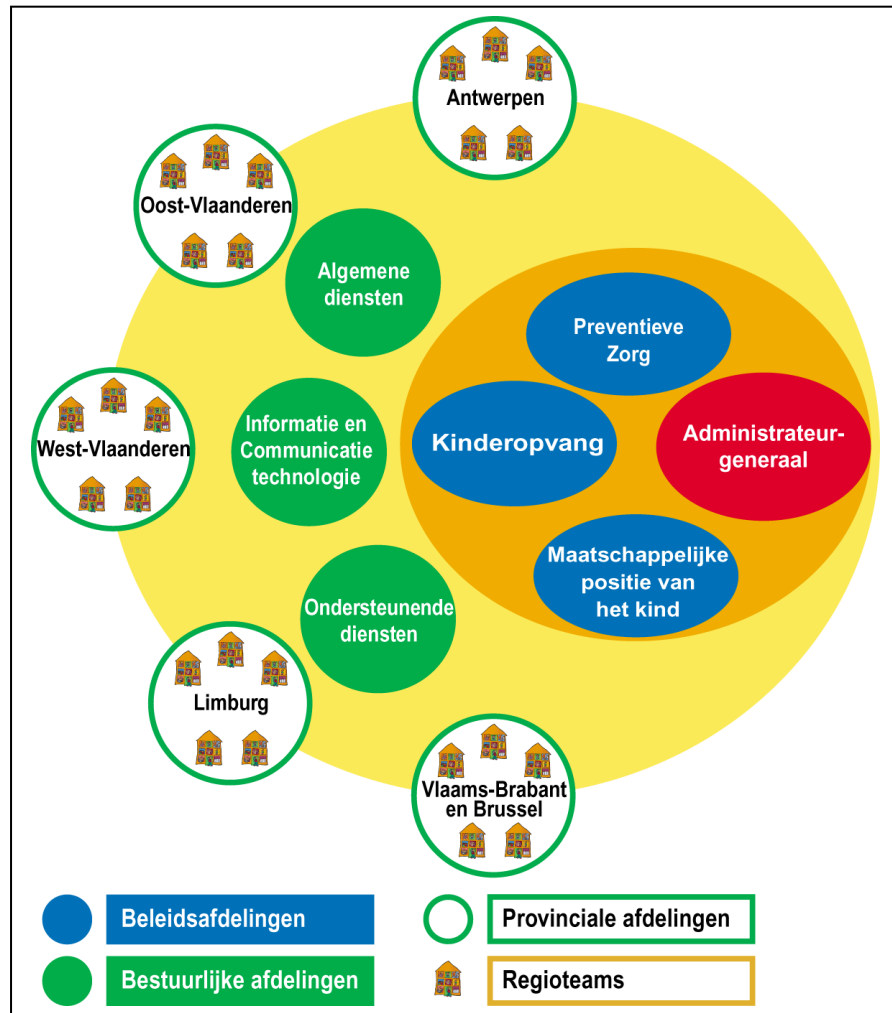
Ik verwijs u graag naar het beleidsdomein Maatschappelijke positie van het kind, waar in 1998 reeds een belangrijke stap werd gezet in de uitwerking van een strategisch plan voor Kind en Gezin. Belangrijke realisaties waren er ook in de kinderopvang en in de buitenschoolse opvang.

Wij naderen met rasse schreden het derde millennium. De verwachte demografische evoluties wijzen op een verdere daling van het geboortecijfer in Vlaanderen, zoals trouwens in de andere Europese landen. Laten we opletten dat we hieruit geen verkeerde conclusies trekken. De problemen waarmee heel wat gezinnen vandaag worden geconfronteerd - kansarme gezinnen, vluchtelingen,... - zijn zo immens dat het zorgaanbod zeker op peil moet worden gehouden en zelfs moet worden uitgebreid.

De nieuwe Raad van Bestuur staat klaar om de uitdaging aan te gaan.

Lyliane Hebbrecht
voorzitter

BESTUURSORGANEN EN ORGANOGRAM

Voorzitter

Paula Van Opdenbosch, Haaltert

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Jeanne Adriaensens, Turnhout

Ton Bergs, Willebroek

Jan Bosmans, Halen-Zelem

Georges Debref, Landen

Thérèse Deny, Gent

Greta Derveaux, Asse

Fons De Neve, Knesselare, vanaf 1.11.98

Luc De Smet, Bertem, tot 31.10.98

Erwin Devriendt, Gent

Marleen Impens, Deerlijk

Magda Linthout, Dendermonde

Sonny Smet, Stabroek

Monique Swinnen, Aarschot

Linda Turelinckx, Heist-op-den-Berg

Maria Van Daele, Bertem

Jan Van Emelen, Schilde, vanaf 1.1.98

Kristien Van Rie, Gentbrugge

Simonne Vanoppen, Heusden-Zolder

Bart Van Overmeire, Borsbeek

Vertegenwoordigers Vlaamse Administratie

Helga Lakiere, Leuven

Marc Morris, Bertem

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth

Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Jan De Boeck, Aalst

adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven

BUREAU, tot 9.12.98**Voorzitter**

Paula Van Opdenbosch, Haaltert

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Georges Debref, Landen

Jan Van Emelen, Schilde, vanaf 1.1.98

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth

Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Jan De Boeck, Aalst

adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven

RAAD VAN BESTUUR, vanaf 11.12.98**Voorzitter**

Lyliane Hebbrecht, Evergem

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-lo

Martine Lemonnier, Halle

Jan Bosmans, Halen-Zelem

Geert Cappelaere, Brakel

Paul Casaer, Blanden

Fons De Neve, Knesselare

Georges Debref, Landen

Daniëlle Depreitere, Ingelmunster

Greta Derveaux, Zellik

Annie Leysen, Turnhout

Magda Linthout, Dendermonde

Beatrijs Nielandt, Hasselt

Amandina Pohl, Niel

Monique Swinnen, Rillaar

Linda Turelinckx, Heist-op-den-Berg

Maria Van Der Elst, Zaventem

Jan Van Emelen, Schilde

Wim Van Esch, Berchem

Kristien Van Rie, Gentbrugge

Linda Van Torre, Rosières

Vertegenwoordigers Vlaamse Administratie

Helga Lakiere, Leuven

Marc Morris, Bertem

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth

Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Jan De Boeck, Aalst

adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven

BUREAU**Voorzitter**

Lyliane Hebbrecht, Evergem

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo
Martine Lemonnier, Halle

Leden

Georges Debref, Landen
Jan Van Emelen, Schilde

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth
Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk
administrateur-generaal
Jan De Boeck, Aalst
adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven

PROVINCIALE COMITES**ANTWERPEN****Voorzitter**

Hilda Vanderaerschot, Mechelen

Leden

Ann Hermans, Geel
An Isebaert, Rijkevorsel
Marie-José Madereel, Antwerpen
Hilde Roelens, Merksem
Fred Van Daele, Stabroek
Pieter Vanderbulcke, Merksem
Mieke Vanderhaegen, Wommelgem
Nicole Van Hoof, Mol
Patrick Van Reempts, Edegem*
Francine Van Rompaey, Antwerpen

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar
Dirk Stappaerts, Antwerpen

VLAAMS-BRABANT EN BRUSSEL**Voorzitter**

Victor Everaet, Opwijk

Leden

Veerle Broeckx, Brussel, vanaf 1.3.98
Hamida Chikhi, Leuven
Irma Jacobs, Leuven
Christiane Mullie, Leuven
Annemie Raeymaekers, Tienen
Nicole Rasschaert, Wemmel
Greta Tiels, Herne
Charles Van Keymeulen, Meise, tot 28.2.98
Marie-Marthe Van Den Bosch, Herent
Linda Van Torre, Rixensart*
Mathieu Voets, Heverlee

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Daniëlle De Ridder, Brussel

LIMBURG**Voorzitter**

Clara Smitt, Hasselt

Leden

Daniëlla Awouters, Bilzen
 Giselle Baerten, Tongeren
 Julia Bollen, Genk
 Godelieve Scheerder, Zutendaal
 Maria Schrijvers, Dilsen
 Maria Hubertine Smeets, Genk
 Lucien Thoné, Hasselt
 Jean Vanisterdael, Lanaken
 Irène Vanoppen, Alken
 Josée Vercammen, Lanaken

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Lisette Bergmans, Bree

OOST-VLAANDEREN**Voorzitter**

Pol De Brock, Gent

Leden

Micheline Audenaert, Gent
 Jean-Marie De Bosscher, Gavere
 Lieve De Cleen, Gent
 Godelieve De Meyer, St.-Gillis-Waas
 Marik Eeckhoudt, Lebbeke
 Dirk Raman, Evergem
 Barbara Van De Voorde, Sint-Niklaas
 Joke Van Riet, Gent, tot 12.5.98
 Micheline Verschelden, Belsele, vanaf 13.5.98
 Koen Waterschoot, Eeklo
 Luc Wemel, Maarkedal-Nukerke

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Mien Vanderpoorten, Kruishoutem

WEST-VLAANDEREN**Voorzitter**

Kristiane Dupon, Torhout

Leden

Carine Braems, Menen
 Maria Cattrysse, Brugge, tot 28.2.98
 Ann Debaveye, Kortrijk, tot 28.2.98
 Herwig De Coninck, Assebroek, vanaf 1.3.98
 Georgette De Vrieze, Brugge
 Lieve De Zutter, Roeselare, vanaf 1.3.98
 Paul Lambrecht, Pittem
 Bruno Lebbe, Brugge, vanaf 23.7.98
 Yvette Maddens, Ieper
 Patricia Normon, Izegem
 Pascale Piret, Varsenare, vanaf 23.11.98
 Maria Van Stee, Brugge

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Etienne Van den Bossche, Evergem

* ontslagnemend

INTERDISCIPLINAIRE ADVIESCOMMISSIE**Voorzitter**

Prof. em. dr. med. Ephrem Eggermont, kinderarts, KU Leuven

Leden

Prof. dr. med. Wim Betz, huisarts, VUB

Dr. med. Hendrik Cammu, verloskundige, VUB, tot 18.12.98

Dr. med. Paul Defoort, verloskundige, RUG

Prof. dr. Walter Hellinckx, orthopedagoog, KU Leuven

Prof. dr. Thérèse Jacobs, socioloog-demograaf, KU Brussel

Dr. med. Philippe Jeannin, kinderarts, RUG

Prof. em. dr. med. Jacqueline Knops, arts jeugdgezondheidszorg, KU Leuven

Prof. dr. Ingrid Kristoffersen, psycholoog, VUB

Dr. med. Annik Lampo, neuropsychiater, VUB

Mevrouw Lea Maes, socioloog, RUG

Prof. dr. Herman Nys, jurist, KU Leuven

Prof. em. dr. med. Karel Van Acker, kinderarts, UIA

Prof. dr. Godelieve Vandemeulebroecke, pedagoog, KU Leuven

Prof. dr. Eugeen Verhellen, criminoloog, RUG

Secretariaat

Bea Buysse, tot 16.2.98

Katrien Verhegge, vanaf 17.2.98

DIRECTIERAAD**Administrateur-generaal**

Lieven Vandenberghe

Adjunct-administrateur-generaal

Jan De Boeck

Inspecteur-generaal

Jozef Pelgrims

Directeurs

Lisette Bergmans

Daniëlle De Ridder

Jos Eerdeken

Dirk Stappaerts

Etienne Van den Bossche

Dirk Vanderpoorten

Mien Vanderpoorten

Luc Verhelst

Will Verniest

Secretariaat

Eddy Verbestel

BESTUURLIJK DIRECTIECOMITE**Administrateur-generaal**

Lieven Vandenberghe

Afdelingshoofden

Jan De Boeck, adjunct-administrateur-generaal

Jozef Pelgrims, inspecteur-generaal

Jos Eerdeken, directeur
 Dirk Vanderpoorten, directeur
 Luc Verhelst, directeur
 Will Verniest, directeur

Secretariaat
 Koen Vanheule

COMITE VAN PROVINCIALE AFDELINGSHOOFDEN

Administrateur-generaal
 Lieven Vandenbergh

Adjunct-administrateur-generaal
 Jan De Boeck

Provinciale afdelingshoofden
 Lisette Bergmans, Limburg
 Daniëlle De Ridder, Vlaams-Brabant en Brussel
 Dirk Stappaerts, Antwerpen
 Mien Vanderpoorten, Oost-Vlaanderen
 Etienne Van den Bossche, West-Vlaanderen

Waarnemer
 Dirk Vanderpoorten, afdelingshoofd Algemene Diensten

Secretariaat
 Anne Vanden Berge

EEN STEEDS GROTER BEREIK VAN KINDEREN

Het jaar 1998 was voor Kind en Gezin – hoe kan het ook anders – opnieuw een actief en uitdagend jaar. Allereerst was '98 het derde jaar in de hervormingsperiode en –planning van de preventieve zorg, die van start ging op 1 januari 1996.

Tevens werd de discussie rond het beleidsplan kinderopvang in de beheersinstanties afgerond, en kon al een eerste versie van het strategisch plan rond de maatschappelijke positie van het kind worden voorgesteld.

Op de drie kernactiviteiten van de instelling, namelijk kinderopvang, preventieve zorg en kwetsbare kinderen, werd aldus intensief, doelbewust en innovatief gewerkt.

Dit vertaalde zich in een hoge vergaderfrequentie van beheersinstanties en directiecomités.

De Raad van Bestuur kwam 15 maal samen, het Bureau 21 maal. Het Bestuurlijk Directiecomité en het Comité van Provinciale Afdelingshoofden vergaderden meer dan 50 maal.

Op die wijze kon de voortgang van de geplande doelstellingen goed worden opgevolgd, kon er zo nodig snel op de bal worden gespeeld, en werd er ruimte gevonden voor verkennend overleg.

Opnieuw echter moet de grote inzet van het personeel, dat met grote motivatie de doelstellingen van Kind en Gezin concreet realiseert, worden beklemtoond. Zij slaagden erin om opnieuw mooie resultaten neer te zetten op alle kerndomeinen van de instelling.

Dat de administrateur-generaal werd verkozen tot overheidsmanager van het jaar bewijst de kracht en loyaliteit van het personeel. Deze honorering is dan ook tegelijk de honorering van alle personeelsleden.

Preventieve kindercare: mooie balans

De doelstelling om tegen eind 1998 75% van de kinderen gedurende het eerste en tweede levensjaar en 50%

gedurende het derde levensjaar te bereiken, werd gehaald. Het inschrijvingspercentage van kinderen steeg in 1998 in alle leeftijdsgroepen. Tevens blijkt uit het nieuwe informaticasysteem, dat in het najaar van start ging, dat van de kinderen geboren in oktober 98 79,6% minstens 1 consult had op het consultatiebureau van Kind en Gezin.

Globaal gezien werden ruim 6000 kinderen meer dan in 1997 ingeschreven in de consultatiebureaus. En er werden maar liefst 870 000 consulten verstrekt.

Belangrijk is ook dat de regelgeving inzake de consultatiebureaus op 18 december 1998 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd. Daarmee werd de drie jaar durende opstartperiode nu ook verankerd.

Het afsluiten van de driejarenplannen hield ook in dat eind 98 alle regiohuizen werden gerealiseerd en dat het informatiesysteem IKAROS - informatiesysteem dat gebaseerd is op de notebooks van de regioverpleegkundigen - in heel Vlaanderen werd geïmplementeerd.

Daarnaast werd overgegaan tot de veralgemeende invoering van de gehoorscreening. In 1998 werden al bijna 40 000 tests afgenomen.

Het oprichten van de regiohuizen, het invoeren van de informatisering en het implementeren van de gehoorscreening betekenden een zware belasting van het verpleegkundig personeel. De noodzakelijke omschakeling en vorming maakten het dan ook onmogelijk de geplande inspanningen op het stuk van huisbezoeken te leveren. Het aantal huisbezoeken kon wel op peil worden gehouden. Bijna 98% van de pasgeboren kinderen kreeg misschien één huisbezoek. Op dit vlak zal vooral 1999 een belangrijk jaar moeten worden.

Met het oog op een degelijke opvolging van de gehoorscreenings werd een protocol afgesloten tussen Kind en Gezin en 23 gespecialiseerde centra voor gehoorevaluatie en –revalidatie. Dankzij dit protocol worden een snelle diagnostische en therapeutische opvolging en rapportering gegarandeerd.

Ook met het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap werd een samenwerkingsprotocol ondertekend. Het regelt de dienstverlening van de diensten Begeleid Wonen en de zorgverleners van de consultatiebureaus aan jonge ouders met een mentale handicap.

Naast al deze realisaties werden nog drie voor de toekomst zeer belangrijke sporen uitgetekend:

- er werd een vaccinatiestrategie uitgewerkt, die het aantal gevaccineerde kinderen in de toekomst aanzienlijk moet verhogen. Onder meer in dit kader werd een vaccinatiedatabank voorbereid;
- er werd een concepttekst rond opvoedingsondersteuning voor de preventieve zorg uitgewerkt. Complementair naast het medisch-preventieve aanbod wordt daarin gekozen voor een uitbouw van opvoedingsondersteuning van ouders met jonge kinderen;
- er werd een onderzoeksproject opgezet tot het uitwerken van een instrument voor de regioverpleegkundigen ter screening van problematische opvoedingssituaties, waaronder kindermishandeling. In december 1998 werd dit instrument in het kader van een internationaal symposium in Brussel voorgelegd aan experts uit de USA, Spanje en Griekenland.

Ook qua organisatie werd verder vernieuwend opgetreden door het opstarten van vijf regiotteams als proeftuin zelfsturend team.

Kinderopvang: tevredenheid en ontgoocheling

In het algemeen is er tevredenheid over het feit dat het aantal opvangplaatsen opnieuw merkbaar kon worden verhoogd.

Eind 1998 waren er in totaal 41 707 gesubsidieerde opvangplaatsen, een stijging met 5,5% in vergelijking met 97 (39 517).

In de niet-gesubsidieerde sector, onder toezicht van Kind en Gezin, steeg het aantal plaatsen met meer dan 8%, namelijk van 16 127 naar 17 436.

In beide opvangvormen samen steeg het aantal ingeschreven kinderen tot meer dan 100 000 (1997: 96 000), een historisch record!

Tevredenheid ook over de gestage vooruitgang in het dossier buitenschoolse opvang.

In 1998 startten 40 nieuwe initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's), zodat eind 98 al meer dan 10 000 plaatsen in deze IBO's voorhanden waren, met meer dan 70 000 ingeschreven kinderen.

Ook in kinderdagverblijven en vooral in diensten voor opvanggezinnen werd buitenschoolse opvang (ruim 20 000 ingeschreven kinderen) gerealiseerd, zodat in de buitenschoolse opvang stilaan 100 000 kinderen benaderd worden.

Toch kan Kind en Gezin niet helemaal tevreden zijn over de evoluties in de buitenschoolse opvang.

De afstemmingsproblemen met het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten, dat gedeeltelijk voor de financiering van de initiatieven buitenschoolse opvang instaat, bemoeilijken immers de gedegen en consequente uitbouw van het buitenschoolse opvangaanbod, tenminste als men het meersparenbeleid uit de Vlaamse regelgeving wil realiseren.

Dit brengt zowel voor Kind en Gezin als voor de initiatieven heel wat ontgoochelingen teweeg en slurpt uiteraard veel energie op.

Ook voor de lokale besturen is deze situatie soms erg verwarrend. Deze besturen treden voor het eerst op de voorgrond in de kinderopvang via het lokale overleg, waar een beleidsplan inzake buitenschoolse opvang moet totstandkomen.

Dit lokale overleg is van bijzondere betekenis voor Kind en Gezin. Voor het eerst in de geschiedenis van de instelling krijgt het lokale niveau een formele plaats in de werking van de instelling. Wellicht een eerste aanzet tot een hechtere samenwerking.

Kind en Gezin hecht hier uiteraard veel belang aan en nog in 1998 werd een onderzoeksopdracht uitbesteed om een eerste evaluatie van dit lokale overleg te maken.

Qua beleid inzake kinderopvang konden – ondanks het feit dat het "beleidsplan kinderopvang" nog steeds niet werd afgerond (het is wachten op het advies van de Gezins- en Welzijnsraad) – toch heel wat initiatieven op gang worden getrokken. De belangrijkste waren:

- de installatie van een commissie Financiering Kinderopvang, die een pakket van voorstellen moet formuleren met als doel de financiering van de kinderopvang in Vlaanderen binnen één consistente beleidsaanpak te situeren;
- de conceptie van een enveloppenfinanciering vanaf 1 januari 1999;
- ondersteuningsmaatregelen voor de particuliere sector;
- het opzetten van proefprojecten in het kader van de naadloze overgang van de voorschoolse situatie naar de kleuterschool.

Ook het kwaliteitsbeleid van de Vlaamse regering had een grote invloed op de werking van de instelling. Voor alle groepen van erkende voorzieningen werden sectorale overleggroepen opgericht (consultatiebureaus, centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning, vertrouwenscentra, adoptiediensten, enz.). Twee sectorale overleggroepen voor kinderopvang (dagopvang en buitenschoolse opvang) werden in het leven geroepen om adviezen en voorstellen uit te werken inzake de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen, kwaliteitsplanning, enz.

Inmiddels ontwikkelde Kind en Gezin tevens een kwaliteitsinstrument én een zelfevaluatie-instrument voor particuliere opvanginstellingen.

Ten slotte steunde Kind en Gezin ook een aantal initiatieven voor dagopvang van kinderen uit achtergestelde buurten en voor opvang van kinderen als ondersteuning van kansarme, terminale aids-patiënten.

De druk op de kinderopvang (dagopvang en buitenschoolse opvang) blijft geweldig groot. Bijkomende middelen voor werking en investering in de dagopvang en de buitenschoolse opvang en een betere stroomlijning met het FCUD zullen absoluut noodzakelijk zijn om een antwoord te kunnen geven op de dringende vragen.

Maatschappelijke positie van het kind: steeds meer op de voorgrond

Het beleidsdomein waarbij Kind en Gezin zich tot doel stelt de positie van het kind in de samenleving te versterken en de situatie van kwetsbare kinderen te verbeteren, neemt een steeds grotere plaats in binnen Kind en Gezin.

Toch zal dit beleidsdomein – naast kinderopvang en preventieve zorg – slechts ten volle kunnen worden ontplooid na de totstandkoming van een strategisch plan dat de specifieke opdracht en doelstellingen van Kind en Gezin op dit vlak vastlegt. Dit plan werd in 1998 volop voorbereid en kon eind 98 aan de Raad van Bestuur worden voorgelegd. 1999 wordt voor de maatschappelijke positie van het kind een cruciaal jaar!

Dit betekent niet dat Kind en Gezin intussen op dit vlak bleef stilzitten.

In de bijzondere opvang en in de crisisopvang van kinderen werd vooral aandacht besteed aan de verdere vernieuwing en ontwikkeling van de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG's). Vooral het stimuleren van een betere spreiding door de oprichting van afdelingen sloeg aan.

Kind en Gezin besteedde ook veel aandacht aan de evaluatie en bijsturing van de regelgeving inzake de CKG's.

Heel wat versoepelingen werden doorgevoerd, maar aan de profilering van de CKG's voor jongere kinderen werd niet geraakt.

Ook in deze sector zal verdere uitbreiding in de toekomst aangewezen zijn.

In elk geval heeft Kind en Gezin daar niet op gewacht om ook de vernieuwing en vervanging van de infrastructuur van de CKG's verder te ondersteunen. Opnieuw werd een bedrag uitgetrokken om die omschakeling in haar infrastructurele aspecten te stimuleren.

Het aantal kinderen in de bijzondere opvang (CKG's, diensten voor gezinsplaatsing, dagcentra) steeg met ruim 4% tot 4600. Het aantal kinderen in de bijzondere opvang ligt heel wat hoger dan het aantal kinderen onder de zes jaar dat in begeleiding is via de bijzondere jeugdbijstand. Het aantal begeleidingsdagen verminderde echter, en daarenboven nam het aantal ambulante begeleidingsdagen toe ten opzichte van de residentiële opvang, wat erop wijst dat er beter en intenser met en in het gezin wordt gewerkt.

Inzake de diensten voor gezinsplaatsing is een visie in ontwikkeling om deze om te bouwen tot "diensten voor gezins- en opvoedingsondersteuning".

De verdere uitbouw van deze visie zal worden ingepast in een globale ontwikkeling van de opvoedingsondersteuning in de hulpverlening aan het jonge kind, mede ook in de bijzondere jeugdbijstand.

Wat de preventie en de bestrijding van kindermishandeling betreft, is het hoopvol dat het aantal meldingen voor het eerst sinds de start van de registratie in 1991 niet stijgt. Toch werden er nog steeds 4.792 meldingen geregistreerd voor 6545 kinderen.

Veel aandacht ging in 98 naar overleg en samenwerkingsakkoorden in verband met kindermishandeling. Zo kwam op initiatief van Kind en Gezin een kaderprotocol tot stand inzake de samenwerking tussen vertrouwenscentra kindermishandeling en centra voor geestelijke gezondheidszorg.

Tevens werd besloten, teneinde de dienstverlening verder te optimaliseren, om de vertrouwenscentra door te lichten. Deze doorlichting bestond uit twee onderdelen: een inhoudelijk onderdeel uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Leiden (prof. J.D. van der Ploeg) en een organisatorische audit door het Instituut van de Overheid (KU Leuven).

Ten slotte werden verschillende info- en sensibiliseringscampagnes op touw gezet. Onder meer werd in december 1998 een druk bekeken tv-campagne "Stop zelf het geweld" gelanceerd.

Inzake adoptie werd de uitvoeringsregeling van het decreet inzake interlandelijke adoptie gerealiseerd. Dit

besluit verankert de nieuw en projectmatig ingevoerde procedures en kwaliteitsnormen voor het verwezenlijken van een interlandelijke adoptie.

Om de correcte afhandeling van dossiers te waarborgen heeft de minister een adviescommissie opgericht, die beroep van afgewezen kandidaat-adoptanten mogelijk maakt.

Inmiddels is heel de nieuwe procedure op kruissnelheid gekomen en werden via de erkende adoptiediensten 228 kinderen geplaatst voor adoptie, toch een stijging met circa één vierde. 271 paren of alleenstaanden hebben zich bij Kind en Gezin gemeld voor adoptie en 232 paren startten met de gezinsevaluatie.

Toch blijft het belangrijk de regelgeving ook op federaal vlak sluitend te maken. Daartoe participeerde Kind en Gezin intens aan de voorbereiding van de nieuwe wetgeving binnen Justitie.

Wat zorgen blijft baren is het stijgende cijfer inzake kansarmoede bij gezinnen met jonge kinderen. Zowat 4,3% van de in 1998 geboren kinderen werd geboren in een kansarm gezin.

Intensifiëring van de acties inzake kansarmoede van Kind en Gezin in de preventieve zorg, in de kinderopvang en in de bijzondere zorg blijft dus de boodschap.

Een performante Vlaamse openbare instelling

Teneinde de performantie van de instelling verder te verhogen, werden in 1998 twee externe audits doorgevoerd.

Allereerst werd een audit en bevraging verricht in verband met de communicatie en beeldvorming van Kind en Gezin. Deze moet het mogelijk maken om in 1999 een communicatiestrategie uit te werken en de communicatie-inspanningen te stroomlijnen en te intensifiëren.

Tevens werd een audit in de ondersteunende diensten aangevat. Via de methodiek van Business Process Reengineering werden de ondersteunende processen doorgelicht. Dit moet Kind en Gezin in staat stellen om op een nog klantvriendelijker manier te functioneren, en de doeltreffendheid van de ondersteunende diensten te verhogen.

Een stress-onderzoek dat bij alle personeelsleden werd verricht, werd in 1998 afgerond en gaf aanleiding tot bijkomende maatregelen en initiatieven.

Qua personeel overschreed Kind en Gezin voor het eerst in haar bestaan de kaap van 100 personeelsleden van niveau A (eind 1996: 54!). Het overwegend vrouwelijke personeelsbestand (90,3%) vindt zijn positieve vertaling in een human resources-aanpak met grote diversiteit in arbeidsregelingen.

Zo zijn er op een totaal van 1079 personeelsleden 461 die deeltijds werken en 46 met voltijdse loopbaanonderbreking.

Om de individuele prestaties te verhogen en tegelijkertijd de combinatie van arbeid en privé-leven te verbeteren, werd een proefproject "alternatief werken" opgezet.

De individuele en groepscompetenties werden permanent vergroot en verbeterd, o.m. via de zeer intensieve vorming, een belangrijk instrument in het personeelsontwikkelingsbeleid. Met name werd per personeelslid een gemiddelde gehaald van 8,9 dagen vorming. Dit is voor een deel te verklaren door de zware investering in informaticavorming bij het opstarten van IKAROS in de regio's.

3. PREVENTIEVE ZORG

Drie jaar na het van start gaan van het strategisch plan preventieve kindzorg, liepen in 1998 de voorlopige erkenningen van de consultatiebureaus voor het jonge kind en de steunpunten naar hun einde. Tijd voor een grondige evaluatie met een ronduit positief resultaat, waarbij de meeste van de servicepunten opnieuw een erkenning verkregen, ditmaal voor vijf jaar.

Ook de regelgeving kreeg haar beslag: het besluit op de consultatiebureaus en steunpunten werd eind 1998 door de Vlaamse regering goedgekeurd. Ten slotte werden de prenatale consultatiebureaus oude stijl gesloten en zagen een aantal gloednieuwe prenatale consultatiebureaus het levenslicht.

1. De preventieve zorgverlening van Kind en Gezin

1.1. De pre- en perinatale zorg

1.1.1. Infoavonden

Aanstaande ouders, zeker wanneer zij een eerste kind verwachten, hebben veel vragen omtrent het verloop van de zwangerschap en de bevalling. Om hieraan tegemoet te komen biedt Kind en Gezin op *infoavonden* "Kind op komst" een informatief programma aan aanstaande ouders. Deelname aan infoavonden is gratis.

Kind en Gezin organiseert deze cyclussen van infoavonden in een samenwerkingsverband met de kraamklinieken. Regioverpleegkundigen van Kind en Gezin werken mee aan deze infoavonden en Kind en Gezin verleent subsidies aan de kraamklinieken per georganiseerde cyclus. De kraamklinieken zorgen voor een gynaecoloog of vroedvrouw en een kinderarts voor het geven van de infosessies, en staan ook in voor de organisatie van de bijeenkomsten.

Per jaar organiseert een kraamkliniek minstens 4 infocyclussen; wanneer het aantal deelnemers meer dan 60 bedraagt, wordt een bijkomende cyclus georganiseerd.

In deze info's "Kind op komst" wordt met aanstaande ouders gewerkt rond een basisprogramma, gespreid over 3 avonden.

Tijdens de eerste infoavond bespreekt een regioverpleegkundige van Kind en Gezin de aspecten met betrekking tot een gezonde levenswijze tijdens de zwangerschap en behandelt ze de sociaal-juridische aspecten van de zwangerschap. Een tweede avond wordt geleid door een gynaecoloog of een vroedvrouw van de kraamkliniek, die de zwangerschap en bevalling vanuit de medisch-preventieve invalshoek benadert. Tijdens een derde avond behandelt een kinderarts de eerste onderzoeken bij de pasgeborene en bespreekt een regioverpleegkundige de behoeften van de baby en de babyuitzet. Ook de voorbereiding op borstvoeding komt die avond uitgebreid aan bod. Op een van de avonden wordt een bezoek gebracht aan de bevallingskamer en aan de neonatale afdeling van het ziekenhuis.

Op elke avond is een regioverpleegkundige van Kind en Gezin beschikbaar voor individuele verduidelijking en ondersteuning.

In 1998 werden er op 50 plaatsen infoavonden georganiseerd (zie tabel 3.1).

Infoavonden

	1997	1998
Aantal plaatsen met infoavonden georganiseerd i.s.m. kraamklinieken	44	48
Aantal plaatsen met infoavonden georganiseerd in prenatale consultatiebureaus	2	2
Totaal	46	50

3.1 Infoavonden voor aanstaande ouders: aantal plaatsen met infoavonden

1.1.2. Prenatale consultatiebureaus

Eind 1998 werd het vernieuwde prenataal aanbod ingevoerd. Op een beperkt aantal plaatsen kunnen aanstaande ouders gratis terecht op een prenataal consultatiebureau dat erkend is door Kind en Gezin. De prenatale consultatiebureaus worden sinds de actualisering van het strategisch plan inzake zwangerschapsbegeleiding vooral georganiseerd in de *gebieden met een hoge concentratie kansarme gezinnen*. Er wordt samengewerkt met de kraamklinieken en waar aangewezen ook met wijkgezondheidscentra.

Er zijn 12 prenatale consultatiebureaus in het Vlaams Gewest, 2 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 1 in de sector van de BSD (Belgische Strijdkrachten in Duitsland) (zie tabel 3.2).

Acht prenatale consultatiebureaus zijn werkzaam op hetzelfde adres als een preventievezorgcentrum en één preventievezorgcentrum ontplooit het prenataal consultatiebureau binnen een universitair ziekenhuis.

Deze prenatale consultatiebureaus houden meestal wekelijks of meermaals per week zitting.

Prenatale consultatiebureaus

	1997	1998
Antwerpen	5	4
Brussel	1	2
Vlaams-Brabant	2	1
West-Vlaanderen	1	1
Oost-Vlaanderen	2	4
Limburg	3	2
BSD	1	1
Totaal	15	15

3.2 Aantal prenatale consultatiebureaus naar gelang van de provincie

Prenatale consultatiebureaus zijn particuliere initiatieven die beheerd worden door een organiserend bestuur. Sinds 1 oktober 1998 zijn alle organiserende besturen vzw's, met uitzondering van het organiserend bestuur van het prenataal consultatiebureau in de BSD dat een openbare instelling is. Het organiserend bestuur zorgt voor het beheer en de administratie van het consultatiebureau en schakelt vrijwilligers in voor de praktische organisatie van de medische zitting. De gynaecoloog of omnipracticus is verantwoordelijk voor de medische opvolging en de regioverpleegkundige van Kind en Gezin biedt psycho-sociale ondersteuning. Waar nodig, worden op de prenatale consultatiebureaus ook interculturele medewerkers ingeschakeld.

Kind en Gezin subsidieert de prenatale consultatiebureaus. Tot 30 september 1998 omvatten de subsidies een bedrag dat bestemd was voor het honorarium en de reiskosten van de gynaecoloog en voor bepaalde werkingskosten. Sinds de invoering van het nieuwe strategisch plan pre- en perinatale zorg ontvangen de prenatale consultatiebureaus een eenmalige subsidie voor installatie van het prenataal consultatiebureau, subsidies voor functioneringskosten, een vergoeding voor de arts per onderzoek en subsidies voor vorming van de arts en de vrijwilligers. Er is ook een eenmalige levering van meubilair en medisch uitrustingsmateriaal.

Het prenataal medisch consult wordt gezien als een onderdeel van een volwaardige en kwalitatief hoogstaande prenatale zorg, waarvoor wordt samengewerkt met andere partners in de welzijns- en gezondheidssector. Het consult wordt uitgevoerd door een gynaecoloog of een omnipracticus. Complementair aan dit medisch consult is er ook gezondheidsvoorlichting en psychosociale begeleiding van de ouders. Een deel hiervan wordt verstrekt door de arts, een ander deel door de regioverpleegkundige of vroedvrouw. Om een volledig aanbod inzake prenatale zorg te kunnen realiseren wordt samengewerkt met een kraamkliniek, o.m. voor urgenties, laboratoriumonderzoeken en gespecialiseerde onderzoeken. Deze samenwerking vergemakkelijkt ook de toeleiding van zwangeren naar de kraamklinieken.

Ook voor echografie, op 12, 20 en 32 weken, wordt een beroep gedaan op een kraamkliniek die beschikt over de gespecialiseerde apparatuur.

De frequentie van zwangerschapsonderzoeken wordt vastgelegd op 6 tot 7 onderzoeken.

Vanuit het prenataal consultatiebureau of mogelijk vanuit het regiohuis van Kind en Gezin wordt eveneens geopteerd voor de invoering van een algemene vorm van begeleiding vóór de zwangerschap, bv. zwangerschapsvoorlichting aan jonge meisjes en preconceptionele begeleiding voor aanstaande ouders. Deze opties worden nog concreet uitgewerkt.

Ten slotte, wat het postnataal consult aangaat, wordt voorzien in een onderzoek op 6 weken na de bevalling.

1.1.3. Huisbezoeken aan aanstaande ouders

Eind 1998 werd het vernieuwde prenataal aanbod ingevoerd, ook wat de huisbezoeken aan aanstaande ouders betreft.

In de toekomst zullen deze huisbezoeken vooral gebracht worden aan zwangeren in kansarme gezinnen en gezinnen met bepaalde risico-indicatoren.

Deze bezoeken hebben tot doel de levenskansen van het kind voor en na de geboorte te verruimen en de aanstaande ouders te ondersteunen. Dit gebeurt door hen onder meer te begeleiden bij de voorbereiding van de geboorte van het kind, hen psychosociaal te ondersteunen, indien nodig een schakel te zijn tussen het gezin en het medisch-preventieve en curatieve aanbod en eventueel door te verwijzen.

1.1.4. Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in kraamklinieken

Tijdens hun verblijf in de kraamkliniek worden de *pasbevallen vrouwen bezocht* door regioverpleegkundigen van Kind en Gezin. De inhoud van deze bezoeken aan pasbevallen vrouwen werd in de loop van 1998 geactualiseerd. Eerst krijgt de moeder een voorstelling van de dienstverlening van Kind en Gezin en worden een aantal identificatie- en geboortegegevens verzameld. Naast deze informatieve aspecten, wordt ook ingegaan op mogelijke vragen van ouders en worden mogelijke aandachtspunten verzameld met het oog op de thuisbegeleiding door de regioverpleegkundige. De pasbevallen moeder krijgt ook een aantal informatieve brochures van Kind en Gezin.

Moeders van een prematuur geboren kind of kinderen met bepaalde afwijkingen krijgen speciale aandacht tijdens deze bezoeken in de kraamkliniek. Wanneer geen kraambezoek kan worden gebracht (bv. bij poliklinische bevalling, bij thuisbevalling, enz.), wordt zo spoedig mogelijk een huisbezoek gebracht.

In vrijwel alle kraamklinieken in het Vlaams Gewest (77 van de 78 kraamklinieken) en in 4 kraamklinieken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden kraambezoeken gebracht. Van 7 bicommunautaire ziekenhuizen en van 1 ziekenhuis afhankelijk van de Vlaamse Gemeenschap, ontvangt Kind en Gezin geboortemeldingen betreffende de ouders die hun keuze voor Kind en Gezin expliciteren. Onderhandelingen over de mogelijkheid om het aanbod van Kind en Gezin bekend te maken en kraambezoeken te brengen lopen in de overige kraamklinieken.

1.2. De preventieve kinderzorg

1.2.1. Het basiszorgaanbod

Kind en Gezin wil ouders ondersteunen in de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Daarom biedt Kind en Gezin aan *alle gezinnen met jonge kinderen* een basisdienstverlening aan. Dit basiszorgaanbod bestaat uit huisbezoeken, consulten en contactmogelijkheid via een permanentie in het regiohuis. Bij deze ondersteuning gaat men uit van de mogelijkheden en vragen van de ouders. Zij dragen immers de verantwoordelijkheid voor hun kind.

De huisbezoeken

Een van de pijlers van de dienstverlening is het huisbezoek door de regioverpleegkundige. Door het gezin in zijn vertrouwde omgeving te ontmoeten, kan de dienstverlening zo goed mogelijk afgestemd worden op de noden van het gezin. Bovendien vormt het huisbezoek een schakel naar de andere dienstverlening van Kind en Gezin.

Het basiszorgaanbod van huisbezoeken bestaat uit *4 huisbezoeken bij een eerstgeborene* en *3 huisbezoeken bij een volgend kind*, in de eerste 3 maanden na de geboorte. Het huisbezoek is erop gericht het kind en het gezin te ondersteunen, zowel psychosociaal, lichamelijk als pedagogisch. Belangrijk is dat reeds tijdens het tweede huisbezoek de gehoorscreening plaatsvindt (zie punt 2.2.3.).

Aansluitend bij de vragen en behoeften van het gezin komen tijdens deze huisbezoeken de volgende *thema's* aan bod: de mogelijkheden van dienstverlening (o.a. Kind en Gezin), de biometrie, de voeding, de verzorging, de totale ontwikkeling, de sociale en pedagogische aspecten en de veiligheid. Een belangrijk thema hierbij is de preventie van wiegendood, waaraan ook al bij de bezoeken aan pasbevallen moeders in de kraamkliniek aandacht wordt geschonken (zie punt 2.1.4.). Deze thema's worden aangereikt, aangepast aan de ontwikkeling van het kind, waarbij ook anticiperende voorlichting gegeven wordt. Folders en brochures voor de ouders worden hierbij als ondersteunende hulpmiddelen gebruikt.

Consultatiebureaus voor het jonge kind

Kind en Gezin organiseert een preventief-medisch en psychosociaal toezicht voor het jonge kind en zijn gezin. *Alle* ouders met kinderen onder de drie jaar kunnen hiervoor gratis terecht op de consultatiebureaus voor het jonge kind. Niet-schoolgaande kinderen tussen 3 en 6 jaar kunnen ook een consultatiebureau bezoeken.

Naast de gewone *consultatiebureaus* functioneren er in regio's met veel kansarmoede consultatiebureaus met een aangepaste werking, *preventievezorgcentra* genoemd. Ten slotte functioneren er *steunpunten* op die plaatsen waar de behoefte aan een hoog aantal zittingen minder groot is; deze steunpunten zijn verbonden aan een "moederconsultatiebureau".

Eind 1998 waren er 286 consultatiebureaus, 9 preventievezorgcentra en 43 steunpunten. In de sector van de BSD functioneren er 2 consultatiebureaus en 2 steunpunten.

De consultatiebureaus houden minstens tweemaal per week zitting, eenmaal overdag en eenmaal 's avonds. Het aantal zittingen kan worden uitgebreid in verhouding tot het aantal kinderen dat het consultatiebureau bezoekt. Steunpunten houden maar eenmaal per week zitting. Gemiddeld worden er wekelijks 745 zittingen georganiseerd waarvan 676 in consultatiebureaus, 26 in preventievezorgcentra en 43 in steunpunten. In 1997 waren er dat nog maar 711, waarvan 655 in consultatiebureaus, 26 in preventievezorgcentra en 30 in steunpunten.

Consultatiebureaus voor het jonge kind

	Consultatiebureaus		Steunpunten		Preventievezorgcentra		Totaal	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Antwerpen	77	76	6	10	3	3	86	89
Brussel	10	10	8	9	2	2	20	21
Vlaams-Brabant	43	43	6	7	-	-	49	50
West-Vlaanderen	50	50	8	9	1	1	59	60
Oost-Vlaanderen	64	64	4	5	3	3	71	72
Limburg	43	43	3	3	-	-	46	46
Totaal	287	286	35	43	9	9	331	338

3.3 Aantal consultatiebureaus voor het jonge kind, steunpunten en preventievezorgcentra naar gelang van de provincie

De consultatiebureaus worden beheerd door een *organiserend bestuur* dat de juridische vorm van een vzw of een openbare dienst heeft. Bij de start ontvangen de consultatiebureaus een basisuitrusting inzake meubilair, medisch materiaal en een eenmalige startsubsidie. Verder ontvangen zij subsidies voor functioneringskosten (inbegrepen de betaling van de artsen) en voor de vorming en opleiding van de vrijwillige medewerkers, naar rato van het aantal wekelijkse zittingen.

Het *team van een consultatiebureau* bestaat uit de arts, in dienst van het organiserend bestuur, de regioverpleegkundige van Kind en Gezin, de vrijwillige medewerkers, aangesproken door het organiserend bestuur, en eventueel ervaringsdeskundigen in de kansarmoede of een intercultureel medewerker, eveneens van Kind en Gezin. De arts heeft de leiding over het team.

Een bezoek aan het consultatiebureau gebeurt volgens afspraak. Bij elk bezoek ontvangen de vrijwillige medewerkers de ouders in de wachtkamer. Het kind wordt gewogen en het gezin wordt geïnformeerd over het verdere concrete verloop van het consult. Eerst is er het gesprek met de regioverpleegkundige, het verpleegkundig consult. Tijdens dit consult van 10 minuten gaat de regioverpleegkundige in op de vragen en problemen van het gezin en bespreekt ze een aantal vaste thema's. De regioverpleegkundige maakt ook een afspraak voor een volgend consult. Hierna volgt het medisch consult bij de arts dat eveneens ongeveer 10 minuten bestrijkt. Tijdens dit consult wordt het kind volledig medisch-preventief onderzocht.

Het totale programma van de consultatiebureaus voorziet in 10 medische en verpleegkundige consulten, waarvan 7 in het eerste levensjaar, 2 in het tweede levensjaar en 1 in het derde levensjaar.

Het *medisch consult* omvat:

- een uitgebreide familiale en persoonlijke anamnese;
- een volledig algemeen onderzoek en een evaluatie van de gezondheid;
- het opvolgen van de biometrische gegevens (hoofdomtrek, gewicht en lengte);

- het bespreken en opvolgen van eventuele voedingsmoeilijkheden;
- het opvolgen van de motorische ontwikkeling door een onderzoek van de ontwikkeling op sleutelleeftijd, door het uitvoeren van een klinisch-neurologisch onderzoek en door het opsporen van alarmsymptomen;
- een leeftijdsgebonden orthopedisch onderzoek
- een controle van het gehoor en van taal- en spraakverwerving;
- een oogonderzoek op de leeftijd van 2, 4, 15 en 30 maanden, telkens aangevuld met een gerichte anamnese;
- een urinescreening op twee weken en op indicatie;
- het opsporen van tuberculose op indicatie;
- het vaccineren tegen poliomyelitis, tegen difterie-tetanus-pertussis, tegen Haemophilus influenzae type b, tegen hepatitis B en tegen mazelen-bof-rubella;
- anticiperende informatie omtrent koorts, weerstandsvorming, enuresis en encopresis, ...

Kenmerkend voor het medisch-consultprogramma is de inhoudelijke standaardisatie en leeftijdsgebondenheid van de verschillende preventief-medische acties.

Bij het *verpleegkundig consult* wordt een preventief basiszorgprogramma gevolgd dat opgebouwd is rond de leeftijd van het kind en ingepast is in de "totale" ontwikkeling en opvoeding van het kind. Tijdens het verpleegkundig consult worden de ouders geïnformeerd over en voorbereid op de noden en behoeften die kenmerkend zijn voor de ontwikkelingsfase van het kind op dat moment en de daaropvolgende fasen. In de begeleiding wordt in de eerste plaats ingegaan op specifieke vragen van de ouders (zorg op maat). Daarnaast wordt via gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) gepoogd de optimale gezondheidskansen van het jonge kind naar de toekomst toe veilig te stellen of te verbeteren. Hierbij worden thema's behandeld zoals voeding, hygiëne en veiligheid van het kind. Dit alles gebeurt via een permanente wisselwerking met de ouders. GVO-folders en -brochures worden ter ondersteuning aan de ouders meegegeven.

Inhoudelijk hebben het medisch consult, het verpleegkundig consult en het huisbezoek van de regioverpleegkundige elk een eigen programma dat *complementair* is. Tijdens het teamoverleg dat bij elke zitting plaatsvindt, worden het medisch en het verpleegkundig consult op elkaar afgestemd, zodat het gezin "eenduidige" adviezen krijgt omtrent de opvoeding en de verzorging van het kind.

Permanentie in het regiohuis

Elke werkdag wordt er in het regiohuis permanentie gehouden van 9 uur tot 12 uur. Buiten deze uren kan een boodschap ingesproken worden op een antwoordapparaat. De permanentie wordt verzorgd door een regioverpleegkundige.

Aanstaande ouders en gezinnen met jonge kinderen kunnen in het regiohuis zowel telefonisch als persoonlijk terecht voor het maken of wijzigen van afspraken voor een consultatie of een huisbezoek, het inwinnen van informatie of advies of het vragen van hulpverlening en ondersteuning in geval van een crisissituatie.

De permanentie staat ook ter beschikking van de hulpverleners uit de welzijns- en gezondheidssector, de artsen uit de streek enz.

In het Vlaams Gewest hadden eind 1998 al 44 regio's (op 58) een regiohuis. Daarnaast is er in het Brussels Gewest een regiohuis voor de twee Brusselse regio's.

1.2.2. Het specifieke zorgaanbod

Ter aanvulling van het basiszorgaanbod wordt een specifieke zorg aangeboden aan gezinnen waarvoor dit basispakket aan dienstverlening wegens specifieke behoeften en/of moeilijkheden niet volstaat. Het gaat hierbij om kansarme gezinnen, gezinnen waarin kindermishandeling voorkomt, gezinnen met individuele risicofactoren en gezinnen met kinderen met een handicap. Dit specifieke zorgaanbod krijgt concreet vorm tijdens de *bijkomende consulten* bij de arts en de regioverpleegkundige en tijdens de *bijkomende huisbezoeken*.

Kansarme gezinnen

Het zorgaanbod ten aanzien van kansarme gezinnen gaat uit van de idee dat er blijvend kansen moeten worden gecreëerd voor deze gezinnen en dit op alle levensdomeinen. Dit houdt onder meer in dat Kind en Gezin het "fundamentele project" van de gezinnen, nl. een betere toekomst voor hun kinderen, volledig ondersteunt. Bovendien is het belangrijk te werken vanuit de behoeften van de gezinnen en dit vanuit een fundamenteel respect voor hun eigenheid. Bij het werken met kansarme gezinnen wordt uitgegaan van de basisschakelmethodiek, van waaruit de begeleiding integraal en multiaspectueel opgezet wordt. Bovendien heeft de begeleiding een probleemoplossend, preventief karakteren is er aandacht voor de structurele aard van de problematiek.

Specifiek voor het werken met arme gezinnen zijn er *preventieve zorgcentra* in kansarme buurten en worden ervaringsdeskundigen in de kansarmoede ingeschakeld in de begeleiding. De preventieve zorgcentra zijn

consultatiebureaus met een ruime, geïntegreerde werking voor gezinnen met jonge kinderen. In totaal zijn er 9 centra, alle gevestigd in kansarme buurten. De werking van de centra wordt geleid door een coördinator, personeelslid van het organiserend bestuur.

Het rechtstreekse *begeleidingsaanbod* van de preventiecentra is tweeledig. Enerzijds is er een individueel begeleidingsaanbod. Anderzijds is er een groepsgericht aanbod. Daarnaast wordt samenwerking met andere instanties opgezet om een integraal aanbod te kunnen realiseren.

De werking omvat een geheel van activiteiten. Naast de preventieve zorg voor het jonge kind kan er ook prenatale begeleiding worden aangeboden. Voorts is er groepswerking en onthaal tijdens de openingsuren. Bovendien wordt er in beperkte mate kinderopvang georganiseerd. Zo kunnen de gezinnen deelnemen aan de activiteiten van het centrum. Veel aandacht gaat naar het drempelverlagend werken en het creëren van een context waarin samen met de gezinnen optimale groeikansen worden gezocht. Indien nodig kan in acute situaties een beperkte noodhulp geboden worden.

Gezinnen met individuele risico-indicatoren

Gezinnen met individuele risico-indicatoren worden omschreven als gezinnen waarvan de draagkracht wegens gezondheids- en welzijnsbedreigende factoren extra belast wordt, zoals bijvoorbeeld gezinnen met een kind met risico op wiegendoed of een prematuur kind.

De regioverpleegkundige bepaalt samen met het gezin de concrete zorg, huisbezoeken en consulten. Hierbij wordt uitgegaan van het totale gezinsfunctioneren, dat de regioverpleegkundige samen met het gezin zo goed mogelijk in kaart brengt.

Gezinnen met kinderen met een handicap

Ook deze gezinnen krijgen een specifiek aanbod van bijkomende consulten en huisbezoeken. De geboorte van een kind met een handicap brengt immers heel wat teweeg bij het gezin, zowel emotioneel als organisatorisch.

Deze gezinnen hebben vooral behoefte aan ondersteuning, op velerlei vlakken. In de eerste plaats krijgen zij praktische informatie over het dagelijkse samenleven met het kind: eten, drinken, verzorging, enz. Daarnaast worden de relatie tussen de ouders, de relaties met het kind en de andere kinderen begeleid. Dit alles beoogt een geleidelijke reorganisatie van het gezinsleven, waarbij ieder gezinslid zijn plaats kan vinden.

Gezien de ernst van de problematiek is het mogelijk dat de vragen van het gezin de mogelijkheden van de dienstverlening van Kind en Gezin overstijgen. In deze situaties wordt getracht adequaat door te verwijzen. Deze verwijzing wordt opgevolgd door de arts of de regioverpleegkundige.

Gezinnen met kindermishandeling

Het zorgaanbod aan gezinnen waarin kindermishandeling wordt vermoed of werd gediagnosticeerd, gaat uit van een aantal basisprincipes. Allereerst wordt prioriteit gegeven aan de ondersteuning van het gezin, en dit op vrijwillige basis. Verder is de begeleiding gezinsgericht en multidisciplinair georganiseerd en wordt er getracht ieder betrokken gezinslid op een specifieke manier te ondersteunen.

De regioverpleegkundige kan in aansluiting op het basiszorgaanbod het gezin uitnodigen voor een bijkomend consult of een bijkomend huisbezoek afleggen. Ook wordt er samengewerkt met de vertrouwenscentra kindermishandeling en andere diensten zoals comités bijzondere jeugdbijstand, centra voor geestelijke gezondheidszorg, centra algemeen welzijnswerk, huisartsen, ...

1.3. Preventieve zorg en kinderopvang

1.3.1. Particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen

Aan particuliere opvanggezinnen en kleine particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen brengt de regioverpleegkundige van Kind en Gezin bezoeken. Dit preventieprogramma is speciaal gericht op de opvangsituatie van de kinderen. De regioverpleegkundigen hebben speciale aandacht voor de interactie met de kinderen, de verzorging, de hygiëne, de voeding en de veiligheid.

Daarnaast is er ook aandacht voor de detectie van mogelijke individuele problemen van de kinderen, zodat gezinnen eventueel kunnen worden doorverwezen. In dit begeleidingsprogramma van de regioverpleegkundigen staat de betrokkenheid van de ouders bij de opvangsituatie centraal.

In 1998 werden in totaal 2483 huisbezoeken gebracht aan particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen.

1.3.2. Medische zittingen in kinderdagverblijven en particuliere opvanginstellingen

De erkende kinderdagverblijven organiseren in de lokalen van de voorziening medische zittingen voor de opgevangen kinderen. In crèches gebeurt dit minstens tweemaal per maand en in peuterspeelruimten eenmaal per maand. Minstens eenmaal per maand dient de zitting plaats te hebben tussen 16 en 18 uur, zodat de ouders het onderzoek kunnen bijwonen. Particuliere opvanginstellingen met een attest van toezicht kunnen na schriftelijke toestemming van Kind en Gezin, medische zittingen organiseren voor de opgevangen kinderen. Een arts, gesubsidieerd door Kind en Gezin, verzorgt deze medische zitting.

In 1998 waren er 19 particuliere opvanginstellingen die medische zittingen organiseerden; in 1997 waren er dat nog 23.

2. Preventieve activiteiten in 1998

2.1. De pre- en perinatale zorg

2.1.1. Infoavonden voor aanstaande ouders

In 1998 werden 515 *infoavonden voor zwangeren* georganiseerd, waarvan 496 in samenwerking met een kraamkliniek en 19 in prenatale consultatiebureaus van Kind en Gezin. Het aantal georganiseerde info-avonden ligt iets lager dan in 1997 (-5,3%). Deze daling is toe te schrijven aan de sluiting van een aantal prenatale consultatiebureaus en het afbouwen van de samenwerkingsvormen met plaatselijke artsen en gynaecologen.

Infoavonden

	1997	1998
Aantal infoavonden		
• in samenwerking met kraamklinieken	514	496
• in prenatale consultatiebureaus	30	19
Totaal aantal infoavonden	544	515
Aantal deelnemers		
• in samenwerking met kraamklinieken	23 309	23 504
• in prenatale consultatiebureaus	1 026	698
Totaal aantal deelnemers	24 335	24 202

3.4 Aantal infoavonden voor aanstaande ouders en aantal deelnemers

2.1.2. Prenatale consultatiebureaus

Erkenning

Op 30 september 1998 werd de werking van alle nog functionerende prenatale consultatiebureaus oude stijl stopgezet en per 1 oktober 1998 werd aan 15 prenatale consultatiebureaus nieuwe stijl een erkenning verleend voor de duur van 3 jaar.

Subsidiëring

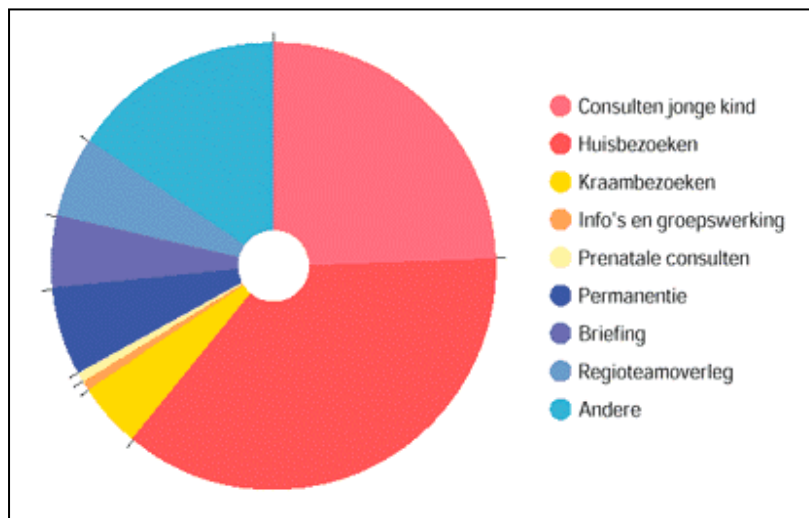
In 1998 verleende Kind en Gezin bijna 9,3 miljoen frank werkingssubsidies aan prenatale consultatiebureaus en 2,5 miljoen frank subsidies voor eenmalige kosten (financieel boekjaar).

Medewerkers

Regioverpleegkundigen en, in concentratiebuurten van allochtonen, *interculturele medewerkers* van Kind en Gezin nemen deel aan de werking van prenatale consultatiebureaus. De regioverpleegkundigen besteedden 4498 uren aan de medische zittingen van prenatale consultatiebureaus, of ongeveer 0,7% van de totale tijd van de dienstverlening door de regioverpleegkundigen (zie grafiek 3.1).

Op de prenatale consultatiebureaus werken een 30-tal *gynaecologen*.

Regioverpleegkundigen

Grafiek 3.1 Percentage door de regioverpleegkundigen gepresteerde uren naar type van activiteit

(cijfers grafiek 3.1 Percentage door de regioverpleegkundigen gepresteerde uren naar type van activiteit)

Consulten jonge kind	24,4
Huisbezoeken	36,5
Kraambezoeken	4,7
Info's en groepswerking	0,7
Permanentie	6,4
Prenatale consulten	0,7
Briefing	5,2
Regioteamoverleg	5,8
Andere	15,6

Aantal zittingen

In 1998 hadden er in totaal 1207 *zittingen* plaats. Dit is een afname met 11,6% ten opzichte van 1997 (zie tabel 3.5). Deze daling die zich enkel voordoet in het Vlaams Gewest, is vooral te verklaren door de oriëntatie van de prenatale consultatiebureaus op een beperkte doelgroep, in het bijzonder kansarme zwangere vrouwen. In het Brussels Gewest was er zoals vorig jaar een sterke toename van het aantal zittingen, namelijk van 132 naar 205, een stijging met meer dan de helft.

Ingeschreven vrouwen en aantal onderzoeken

In totaal 3021 vrouwen bezochten een prenataal consultatiebureau in de loop van 1998. Dit betekent dat ongeveer 4,7% van de vrouwen die in 1998 bevielen (Vlaams Gewest) was ingeschreven in een prenataal consultatiebureau. Het *inschrijvingscijfer* is gedaald met 13,3% tegenover 1997.

Er werden 9897 prenatale en 1663 postnatale onderzoeken verricht. Niettegenstaande de daling van het aantal ingeschreven vrouwen (met 463 of 13%) en de daling van het aantal prenatale onderzoeken (met 1764 of 15,1%) steeg het aantal postnatale onderzoeken met 224 of 15,6% (zie tabel 3.5).

Prenatale consultatiebureaus

	1997	1998
Aantal infoavonden		
• in samenwerking met kraamklinieken	514	496
• in prenatale consultatiebureaus	30	19
Totaal aantal infoavonden	544	515
Aantal deelnemers		
• in samenwerking met kraamklinieken	23 309	23 504
• in prenatale consultatiebureaus	1 026	698
Totaal aantal deelnemers	24 335	24 202

3.5 Aantal zittingen in prenatale consultatiebureaus, aantal ingeschreven vrouwen en aantal onderzoeken
(1) Ingeschreven vrouwen = minstens eenmaal een prenataal consultatiebureau bezocht in de loop van het jaar

Toezicht op de prenatale consultatiebureaus

In afwachting van de invoering van het vernieuwde prenataal medisch aanbod in de prenatale consultatiebureaus, al dan niet verbonden aan een preventievezorgcentrum, werden ook in 1998 geen toezichtsbezoeken gebracht aan prenatale consultatiebureaus.

2.1.3. Huisbezoeken aan aanstaande ouders

In 1998 werden 912 *huisbezoeken aan aanstaande ouders* gebracht. Het aantal huisbezoeken ligt laag ten opzichte van het totale aantal zwangeren en is nog verder teruggelopen in 1998.

De regioverpleegkundigen besteedden 968 uren aan deze huisbezoeken. Het vernieuwde aanbod inzake de prenatale zorg, met bijzondere aandacht voor kansarme zwangeren, gaat van start in 1999.

2.1.4. Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in de kraamkliniek

Gedurende het verblijf van pasbevallen vrouwen in de kraamkliniek worden *kraambezoeken* gebracht door de regioverpleegkundigen. In 1998 brachten ze 59 252 kraambezoeken. Met 56 642 kraambezoeken in het Vlaams Gewest kan men stellen dat de meeste vrouwen die in een kraamkliniek bevielen, bezocht werden. Uit gegevens over de kinderen geboren in oktober 1998 blijkt dat 89% van de moeders een bezoek in de kraamkliniek kreeg (zie grafiek 3.2). Het aantal kraambezoeken in het Brussels Gewest bedroeg 2610.

De regioverpleegkundigen besteedden 31 370 uren aan de kraambezoeken, wat overeenstemt met 4,7% van hun tijd.

2.1.5. Accenten in de prenatale zorg in 1998

Implementatie van het strategisch plan inzake medische zwangerschapsbegeleiding

Naar aanleiding van de reorganisatie van de prenatale consultatiebureaus die inging op 1 oktober 1998 (zie 1.1.2.) werd een informatiebrochure opgesteld en een informatievergadering gehouden om de organiserende besturen te ondersteunen bij de omschakeling naar de vernieuwde werking.

Naderhand startte lokaal overleg tussen de regioteams, preventievezorgcentra, kraamklinieken en wijkgezondheidscentra om een samenhangende dienstverlening op te bouwen. In een aantal gevallen leidde dit reeds tot meer formele samenwerkingsafspraken.

Verdere uitbouw infoavonden "Kind op komst"

Met het oog op de uitbouw van een geïntegreerde zwangerschapszorg werd in 1998 voortgewerkt aan het opzetten van *samenwerkingsverbanden* met de *kraamklinieken*. Deze samenwerkingsverbanden betreffen het organiseren van de *infoavonden "Kind op komst"* en het brengen van *kraambezoeken* door de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin.

Voor deze infoavonden werd o.a. een preventieve actie "stop het actief en passief roken" voorbereid, gericht op rokende aanstaande ouders. De zwangerschapsbrochure "Gedroomd, gedragen, geboren", als achtergrondinformatie voor de ouders, werd in deze context volledig herwerkt.

2.2. Preventieve kind verzorg

2.2.1. Individuele begeleiding aan huis

Een groot deel van de activiteiten van Kind en Gezin, tevens een van de *belangrijkste opdrachten van de regioverpleegkundigen*, bestaat in de *individuele begeleiding* van ouders met jonge kinderen. Dit gebeurt tijdens huisbezoeken aan alle gezinnen tijdens de neonatale periode.

De regioverpleegkundigen besteedden 242 476 uren of 36,4% van hun tijd aan deze individuele begeleiding van gezinnen.

In totaal werden er 207 174 huisbezoeken gebracht, waarvan 174 397 in het kader van het basiszorgprogramma en 32 777 in het kader van het specifieke zorgaanbod. Het totale aantal huisbezoeken lag lager dan in 1997 (-2,8%) (zie tabel 3.6). Het volgt hiermee de daling van het aantal geboorten (-2,4%).

Aantal huisbezoeken

	1997	1998
Basiszorgaanbod	179 659	174 397
Specifieke zorgaanbod	33 524	32 777
Totaal	213 183	207 174*

3.6 Aantal huisbezoeken door regioverpleegkundigen aan gezinnen met jonge kinderen

* In de loop van 1998 volgden een groot aantal regioteams gedurende een maand een informatica-opleiding, waardoor in die maand geen huisbezoeken konden worden gebracht. Dit verklaart onder meer de daling van het aantal huisbezoeken, naast een daling van het aantal geboorten

Uit gegevens over het bereik van gezinnen met jonge kinderen* blijkt dat 97,8% van de kinderen minstens één huisbezoek gehad heeft. Bij de meeste kinderen, namelijk 71,4%, was er zowel een bezoek in de kraamkliniek, minstens één consult op een consultatiebureau en minstens één huisbezoek. Bij 15,6% van het aantal kinderen gaat het om een combinatie van een kraambezoek en minstens één huisbezoek. 3% van de kinderen kreeg enkel een of meer huisbezoeken en 7,7% kreeg minstens één huisbezoek en ging minstens eenmaal op consult op het consultatiebureau maar had geen kraambezoek (zie tabel 3.7 en grafiek 3.2).

* Gegevens over 48 regio's van de 60

Doelbereik preventieve zorg

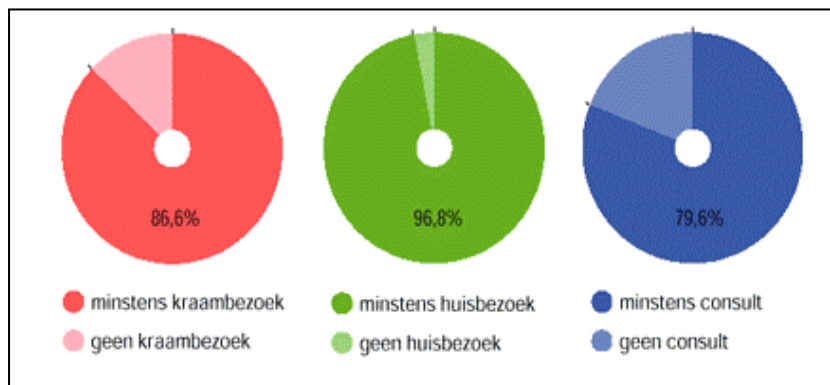
	1998*
Alleen kraambezoek	1,5
Kraambezoek en minstens één consult	0,4
Kraambezoek en minstens één huisbezoek	15,7
Kraambezoek, minstens één huisbezoek en minstens één consult	71,4
Geen contact	0,2
Alleen consult	0,2
Alleen huisbezoek	3,0
Huisbezoek en consult	7,7
Totaal	100,1

3.7 Percentage doelbereik van de kinderen geboren in oktober 1998 naar gelang van het dienstverleningsaanbod

van Kind en Gezin

* Gegevens over 48 regio's van de 60

Doelbereik

Grafiek 3.2. Percentage doelbereik van de kinderen geboren in oktober 1998, naar gelang van het dienstverleningsaanbod van Kind en Gezin

* Gegevens over 48 regio's van de 60

Via de Ikarosdatabank, waarin alle gegevens inzake het dienstverleningsaanbod van de preventieve zorg door Kind en Gezin worden opgeslagen, kunnen voor 1998 al cijfers gegeven worden van de provincie Limburg. Het gaat om het percentage kinderen dat het basiszorgaanbod van Kind en Gezin ontvangen heeft. Vanaf 1999 zal dit ook kunnen voor de andere provincies.

Van de eerstgeborenen kinderen in gezinnen in de provincie Limburg kreeg meer dan de helft (57,1%) het totale basiszorgaanbod aan huisbezoeken, namelijk 4, en bij 31% werden drie huisbezoeken gebracht. Wanneer het gaat om volgende kinderen in gezinnen, werden in 1998 bij 81,8% van de gezinnen drie huisbezoeken gebracht (zie tabel 3.8).

Doelbereik huisbezoeken basiszorgaanbod*

	% eerste kinderen	% volgende kinderen
4 huisbezoeken	57,1	**
3 huisbezoeken	31,0	81,8
2 huisbezoeken	7,2	12,5
1 huisbezoek	2,6	3,4
0 huisbezoek	2,1	2,3
Totaal	100,0	100,0

3.8 Percentage kinderen naar gelang van het aantal huisbezoeken binnen het basiszorgaanbod

* Enkel provincie Limburg

** Bij volgende kinderen worden binnen het basiszorgaanbod 3 huisbezoeken gebracht

2.2.2. Consultatiebureaus voor het jonge kind

Wetgeving

Besluit van de Vlaamse regering van 18.12.98 (BS 19.03.99) tot bepaling van de voorwaarden en procedureregels inzake erkenning en subsidiëring van de consultatiebureaus voor het jonge kind

Via dit besluit worden de voorwaarden en procedures vastgelegd inzake de erkenning en subsidiëring van de consultatiebureaus voor het jonge kind door Kind en Gezin.

Erkenning

In de loop van 1998 werd een *erkenning* verleend aan 7 bijkomende steunpunten. Er werd eveneens positief beslist over 12 aanvragen tot wijziging van de vestigingsplaats van een consultatiebureau waarvan 2 tijdelijke, en over 4 aanvragen tot wijziging van de vestigingsplaats van een steunpunt. Eén consultatiebureau *schakelde om* naar steunpunt.

In het vooruitzicht van het verstrijken van de erkenningstermijn van drie jaar per 31 december 1998, werd voor

alle consultatiebureaus en steunpunten een stand van zaken opgemaakt. De organiserende besturen werden aangeschreven om de infrastructuur nog vóór het verstrijken van de erkenningstermijn in overeenstemming te brengen met de norm vastgelegd in het strategisch plan preventieve zorg.

Deze evaluatiegegevens over infrastructuur en bezettingsgemiddelden werden voorgelegd aan de Raad van Bestuur, wat leidde tot de volgende erkenningsbeslissingen. 231 servicepunten kregen een erkenning voor de duur van 5 jaar en 41 servicepunten kregen een erkenning voor de duur van 1 jaar aangezien deze servicepunten de norm niet haalden vóór 31 december 1998. Daarnaast kregen nog eens 42 servicepunten, waaronder 18 in Brussel, een erkenning voor 1 jaar, waaraan bepaalde voorwaarden inzake infrastructuur en/of bezetting gekoppeld werden. Voor 8 servicepunten wordt de erkenning niet meer verlengd, meestal wegens een voortdurende onderbezetting.

In de eerste jaarhelft van 1998 gebeurde er een tweede evaluatie van de 9 preventieziezorgcentra. Het accent lag voornamelijk op de aanmeldingscijfers per zitting en het doelgroepbereik, de bereikbaarheid, de ontvangst en de ontmoetingsfunctie, de infrastructuur, de organisatie en inhoud van de groepswerking, de planning en werking van de coördinatoren, de netwerkontwikkelingen samenwerkingsverbanden. Op basis van deze evaluatie kregen 4 preventieziezorgcentra een erkenning voor 5 jaar; 3 centra ontvingen een erkenning voor 3 jaar en 2 een erkenning voor 1 jaar.

Subsidiëring

In 1998 verleende Kind en Gezin 270 miljoen frank subsidies voor de functioneringskosten en 0,4 miljoen frank subsidies voor eenmalige kosten aan de consultatiebureaus, steunpunten en preventieziezorgcentra. In totaal gaat het om 270,4 miljoen frank (financieel boekjaar).

Een bijkomende huurtoelage werd net zoals in 1997, ook in 1998 toegekend aan een preventieziezorgcentrum in het Brussels Gewest.

Medewerkers

In 1998 werkten de *regioverpleegkundigen* van Kind en Gezin gedurende ongeveer 162 718 uren op de zittingen van consultatiebureaus voor het jonge kind. Dit maakt 24,4% uit van de totale tijd die de regioverpleegkundigen besteden aan dienstverlening (zie grafiek 3.1). In 1998 was er een potentieel van 484 artsen beschikbaar voor de consultatiebureaus voor het jonge kind. Van dit aantal waren er effectief 349 die gedurende dat jaar als titularis-arts of als vervangend arts actief waren; daarvan waren er 85 kinderartsen en 264 omnipractic, van wie 74 met een bijkomend diploma jeugdgezondheidszorg of gelijkwaardig. Voor het werken in concentratiebuurten van allochtonen waren er 35 *interculturele medewerkers* met een equivalent van 24 voltijdbanen. Tot juli 1998 werden 8 *ervaringsdeskundigen in de kansarmoede* tewerkgesteld en werden er 17 opgeleid. Vanaf augustus 1998 werden van deze ervaringsdeskundigen die de opleiding volgden, 10 personen ingeschakeld in de werking. Dit brengt het totaal op 18 ervaringsdeskundigen, wat overeenkomt met een equivalent van 10,8 voltijdbanen.

Aantal zittingen

In 1998 werden 35 819 *zittingen* georganiseerd (zie tabel 3.9). Het aantal georganiseerde zittingen in steunpunten en in preventieziezorgcentra bedraagt respectievelijk 5,1% en 3,5% van het totale aantal zittingen. Ten opzichte van 1997 nam het aantal zittingen met 4,5% toe.

Zittingen

	1997	1998
Consultatiebureaus	31 327	32 753
Steunpunten	1 566	1 793
Preventieziezorgcentra	1 265	1 273
Totaal	34 158	35 819

3.9 Aantal zittingen in servicepunten in 1997 en 1998

Aantal kinderen onder toezicht

Het *totale aantal kinderen* dat in 1998 een servicepunt van Kind en Gezin bezocht, bedraagt 138 836 (zie tabel 3.10). Ten aanzien van 1997 is het aantal ingeschreven kinderen gestegen met 4,5%. De grootste wijziging in vergelijking met 1997 doet zich voor bij de leeftijdsgroep 2 tot 3-jarigen.

Aangezien de totale kinderopopulatie van jaar tot jaar verandert, is het belangrijk om ook het relatieve aandeel

ingeschreven kinderen of het *doelgroepbereik* te bekijken. Hierbij wordt als ingeschreven beschouwd elk kind dat in de loop van een kalenderjaar minstens eenmaal op een consultatiebureau werd aangemeld.

Het inschrijvingspercentage van kinderen steeg in 1998 in alle leeftijdsgroepen. De grootste stijging werd vastgesteld bij de kinderen tussen 2 en 3 jaar (+6,2%) en die boven de 3 jaar (+3,5%) (zie tabel 3.11)

Ingeschreven kinderen (1)

	1997	1998
Consultatiebureaus	123 471	127 891
Steunpunten	5 176	6 680
Preventievezorgcentra	4 150	4 265
Totaal	132 797	138 836

3.10 Aantal ingeschreven kinderen op de servicepunten

(1) Ingeschreven kinderen = minstens eenmaal een servicepunt bezocht in de loop van het jaar

Ingeschreven kinderen: doelgroepbereik

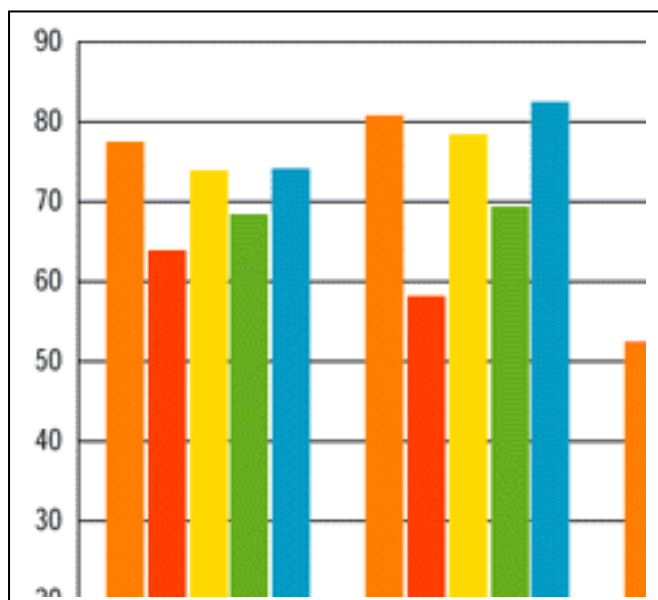
Leeftijd bereikt op 31.12 (in verstreken jaren)	Aantal kinderen Vlaams Gewest	Aantal ingeschreven kinderen Vlaams Gewest	% ingeschreven kinderen
	1998	1998	1998
0 jaar	64 571	46 510	72,0
1 jaar	64 168	47 552	74,1
2 jaar	64 300	31 267	48,6
3 jaar	64 961	9 638	14,8

3.11 Totaal aantal kinderen en kinderen ingeschreven in een servicepunt naar leeftijd - Vlaams Gewest

Het inschrijvingspercentage verschilt naar gelang van de provincie (zie grafiek 3.3).

Het ligt evenals in 1997 hoger in de provincies Limburg, Antwerpen en West-Vlaanderen. In Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen ligt het inschrijvingspercentage het laagst.

Ingeschreven kinderen

Grafiek 3.3 Percentage ingeschreven kinderen naar gelang van de leeftijd (1), per provincie (1) Leeftijd bereikt op 31.12.98 (in verstreken jaren)

(cijfers grafiek 3.3

Percentage ingeschreven kinderen naar gelang van de leeftijd (1), per provincie

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar
Antwerpen	77,5	80,7	52,5	18,1
Vlaams-Brabant	63,9	58,1	36,9	10,8
West-Vlaanderen	73,9	78,5	48,5	11,4
Oost-Vlaanderen	68,4	69,3	46,3	12,6
Limburg	74,2	82,5	59,5	21,7)

Aantal aanmeldingen*

In 1998 waren er in *totaal* 441 651 aanmeldingen (BSD niet inbegrepen) op de consultatiebureaus voor het jonge kind, de preventiecentra en de steunpunten. Ten opzichte van 1997 betekent dit een stijging van 2,7%. De meeste kinderen gingen zowel bij de arts als bij de regioverpleegkundige op consult (zie tabel 3.12).

Aanmeldingen*

	Consulten bij arts	Consulten bij regioverpleegkundige	Totaal 1997	Totaal 1998
Consultatiebureaus	401 368	400 071	395 896	406 064
Steunpunten	20 752	20 811	19 059	21 079
Preventiecentra	14 077	14 107	15 047	14 508
Totaal	436 197	434 989	430 002	441 651

3.12 Aantal aanmeldingen op de servicepunten in 1998

* Aanmeldingen in de BSD niet inbegrepen (447)

Het strategisch plan voor de preventieve zorg stelde als streefcijfer voorop dat 75% van de kinderen onder de 2 jaar en 50% van de kinderen tussen 2 en 3 jaar het volledige programma zouden volgen, wat neerkomt op 478 109 consulten. De streefnorm inzake het totale aantal consulten werd in 1998 voor 92,4% bereikt.

* BSD niet inbegrepen

Doelbereik kinderen

Zoals bij de huisbezoeken kan uit gegevens over het bereik van het percentage kinderen via het dienstverleningsaanbod van Kind en Gezin ook het bereik van de consultatiebureaus afgeleid worden (zie grafiek 3.2.). Voor het eerst betreffen het gegevens uitgaande van de leeftijd van de kinderen in plaats van het geboortjaar. 79,6% van de kinderen geboren in oktober 1998 had minstens 1 consult op het consultatiebureau van Kind en Gezin. Bij 71,4% van de kinderen was dit in combinatie met een kraambezoek en minstens 1 huisbezoek. 7,7% van de kinderen had minstens 1 consult en kreeg 1 huisbezoek.

Groepswerk voor ouders met jonge kinderen

In de preventiecentra behoort groepswerk tot de geïntegreerde dienstverlening die er wordt geboden. Men kiest ervoor om procesmatig en ervaringsgericht te werken met groepen van ouders. Deze benadering vergt een intensieve werving en voorbereiding, waarbij wordt uitgegaan van de concrete vragen van de deelnemers. Thema's die aan bod kwamen waren onder meer de werking van het lichaam, de ontwikkeling van kinderen en het omgaan met grenzen. In acht van deze centra werd zowel met autochtone als allochtone groepen gewerkt. Met het oog op ondersteuning van de methodiekontwikkeling voor groepswerk werd vanuit Kind en Gezin een kennismaking opgezet met de methodiek "Doelgerichte Interventie Planning". Deze ervaringsgerichte manier van werken moet het mogelijk maken om samen met gezinnen het groepstraject inhoudelijk vorm te geven. In 1999 zal hierrond een gerichte opleiding volgen.

Pedagogisch oefenschooltje "Kauwenberg"

In 1998 werd dit project verder gesubsidieerd. Ouders leren er omgaan met hun kinderen op verschillende domeinen zoals voeding, hygiëne, affectie, motorische ontwikkeling, spelen, opvoeding, enz., zodat kinderen meer ontwikkelings- en ontplooiingskansen krijgen. Het oefenschooltje is een onderdeel van de begeleiding van kansarmen door het Centrum Kauwenberg, een centrum dat tot doel heeft een emancipatorisch proces bij vierdewereldgezinnen op gang te brengen.

In 1998 namen een 30-tal generatiearme gezinnen deel aan dit project.

2.2.3. Accenten in de preventieve kindercare in 1998

Regelgeving consultatiebureaus nieuwe stijl

Het bij de oprichting van de consultatiebureaus nieuwe stijl opgestelde ontwerp van regelgeving voor de erkenning en subsidiëring van de consultatiebureaus nieuwe stijl, werd in 1998 verder aangepast. Er werd rekening gehouden met concrete evoluties in de sector en met suggesties en opmerkingen van organiserende besturen.

In 1998 werd de ontwerpregelgeving voorgelegd aan de voogdijminister. De Vlaamse regering keurde ze goed op 18 december 1998. De regelgeving is van kracht vanaf 1 januari 1999.

Zelfsturende teams

In 1998 gingen vijf regioteams van start als proeftuin zelfsturend team. Als zelfsturend team zijn ze verantwoordelijk voor de organisatie van de dienstverlening, voor de kwaliteit van hun werk en nemen ze vanuit hun specifieke inbreng deel aan de ontwikkeling van de strategie binnen de instelling. Op basis van een uitgewerkte methodologie konden de zelfsturende teams een regionale doelstelling formuleren rond de preventieve zorgverlening in hun regio. De teams hebben de opdracht om deze doelstelling uit te voeren en op te volgen. Drie teams omschreven reeds hun inhoudelijk project waarbij wordt gewerkt rond opvoedingsondersteuning, het promoten van borstvoeding en het bevorderen van de communicatie tussen kinderen en ouders.

Opvoedingsondersteuning

In het najaar van 1998 werd een concepttekst rond opvoedingsondersteuning voor de preventieve zorg uitgewerkt. Complementair aan het medisch-preventieve aanbod, wordt gekozen voor de uitbouw van opvoedingsondersteuning voor ouders met jonge kinderen. Dit zal zowel op het consultatiebureau als tijdens de huisbezoeken worden aangeboden. De concepttekst vormt het theoretisch kader van waaruit in de toekomst binnen de preventieve zorg zal worden gewerkt rond dit thema.

Steunpunt opvoedingsondersteuning

In het kader van de evoluties inzake opvoedingsondersteuning binnen de preventieve zorg, werd het steunpunt opvoedingsondersteuning gesubsidieerd door Kind en Gezin. Dit initiatief biedt methodische en didactische ondersteuning bij het werken met allochtone en autochtone kansarme gezinnen.

Opvoedtelefoon

In het kader van opvoedingsondersteuning werd onderhandeld over de subsidiëring van een tweede project, de opvoedtelefoon in Beveren. Dit initiatief biedt telefonische ondersteuning aan ouders bij opvoedingsvragen en organiseert groepsbijeenkomsten met kansarme ouders rond opvoedingsthema's. De opvoedtelefoon wordt gesubsidieerd door Kind en Gezin vanaf 1 januari.

Veralgemeende implementatie van de gehoorscreening

In 1998 werd na positieve resultaten van een aantal proefprojecten waarin geëxperimenteerd werd met de afname van een gehoorstest aan de hand van de Algo-gehoorscreener, overgegaan tot een veralgemeende implementatie. Dit hoogtechnologisch instrument, afgeleid van de BERA-test, bleek alle kenmerken te bezitten van een *goede screeningtest*. Met dit instrument kunnen gehoorproblemen vroegtijdig worden opgespoord op een gestandaardiseerde en betrouwbare manier.

De progressieve implementatie van de Algo-gehoorscreening in heel Vlaanderen werd in oktober 1998 voltooid. Bij alle baby's rond de leeftijd van 4 tot 6 weken wordt de test afgenomen. Dit gebeurt over het algemeen tijdens het tweede huisbezoek of in het regiohuis.

In 1998 werden 38 713 tests afgenomen. Daarmee werd 92,5% van de doelgroep in de opgestarte regio's bereikt. Bij 142 eerste tests kon geen zekerheid van goed gehoor worden gegeven. Al deze kinderen werden opnieuw getest, wat aanleiding gaf tot 64 verwijzingen. Alle verwezen kinderen werden door een referentiecentrum onderzocht. Bij meer dan drie vierde van de baby's werd de aangeboren slechthorendheid bevestigd (zie ook hoofdstuk 2, punt 4.4.2.).

Protocol gespecialiseerde centra voor gehoorevaluatie en –revalidatie

Met het oog op een goede opvolging van de uitgevoerde screening met de Algo-gehoortest, werd in het voorjaar 1998 een protocol afgesloten tussen Kind en Gezin en 13 gespecialiseerde centra voor gehoorevaluatie en –revalidatie. Alle Vlaamse universiteiten zijn hierbij vertegenwoordigd. In het najaar ondertekenden nog een aantal centra het protocol, zodat er nu 23 centra verspreid zijn over Vlaanderen. Dankzij dit protocol wordt een snelle diagnostische en therapeutische opvolging en rapportering gegarandeerd na uitvoering van de gehoorscreening door Kind en Gezin.

Concreet wordt elk kind met twee opeenvolgende falende tests, in overleg met de huisarts meteen doorverwezen naar deze gespecialiseerde dienst voor diagnostisch onderzoek, zodat bij alle slechthorende baby's vóór de leeftijd van 5 maanden een intense multidisciplinaire revalidatie en begeleiding kan worden gestart. Op die manier zullen de meesten onder hen tot een behoorlijk niveau van verbale communicatie kunnen komen, en dus tot een meer normale integratie in de maatschappij.

Alle resultaten zullen nauwkeurig worden opgevolgd, teneinde het programma eventueel te verfijnen of nog uit te breiden.

Dit totale preventieprogramma van Kind en Gezin samen met de centra voor gehoorevaluatie en –revalidatie werd intussen op meerdere symposia en congressen in binnen- en buitenland voorgesteld. Nergens ter wereld loopt een dergelijk geïntegreerd programma.

Optimalisering van het dubbelconsult

Uit peilingen naar de reacties van ouders en zorgverleners, mede getoetst door wetenschappelijk onderzoek, bleek dat de consulten inzake inhoud, frequentie, spreiding en tijdsduur nog konden worden verbeterd. Vanaf 1 juli 1998 werden een aantal inhoudelijke en organisatorische wijzigingen doorgevoerd. Allereerst wordt een bijkomend consult in het eerste levensjaar ingelast, wat een betere spreiding mogelijk maakt van de consulten tussen 6 en 13 maanden. Hierdoor kan men beter anticiperen op een aantal voedings- en ontwikkelingsaspecten. Het consult op 24 maanden werd afgeschaft.

Inhoudelijk werd het verpleegkundig consult aangevuld met gezondheids- en opvoedingsadviezen omtrent het gebruik van een loopstoeltje, de slaaprituelen en separatie-angst. Het fluoradvies werd gewijzigd. Er werden ook een aantal belangrijke verbeteringen voor het medisch consult voorbereid. In de regio Turnhout liep er een proefproject omtrent de opvolging van de ontwikkeling van kinderen door middel van het Van Wiechenschema. Een ander proefproject in Antwerpen had de vernieuwing van het medisch dossier als onderwerp.

Ten slotte werd de taakverdeling binnen het consultatiebureauteam uitgeschreven om de kwaliteit en het vlotte verloop van de consulten te bevorderen.

GVO-accenten in de preventieve kinderzorg

Huilen en huilbaby's

Het aandachtspunt "huilen", dat besproken wordt binnen het eerste consult, werd aangevuld met een GVO-folder voor de ouders met als titel "Huilen, hoe troost ik mijn baby?"

Om de ouders met een huilbaby te ondersteunen werd een begeleidingspakket samengesteld dat gebruikt wordt bij de huisbezoeken aan deze gezinnen. Ondersteunend kan gebruik gemaakt worden van de video "Bob, het verhaal van een huilbaby" en voor deze ouders is er de brochure "Huilbaby's: als troosten niet helpt".

Gezonde voeding

De brochure "Gezonde gezinspot van jongs af aan", die aan bod komt in het consult op 10 maanden, werd vernieuwd en kreeg de titel mee "Gezonde voeding van jongs af".

Vaccinaties

Een nieuw informatiepakket voor het consultatiebureauteam werd voorbereid en de bestaande GVO-folder voor de ouders werd herwerkt tot één geheel onder de naam "Vaccineren ... voorkomen is beter dan (niet meer) genezen". Een affiche met dezelfde boodschap werd als blikvanger gerealiseerd voor de consultatiebureaus en regiohuizen.

Samenwerkingsakkoorden

Samenwerkingsprotocol met het Vlaams Instituut voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap

Op 15 september 1998 werd een samenwerkingsprotocol ondertekend met het Vlaams Instituut voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Het regelt de dienstverlening van de diensten Begeleid Wonen en

de zorgverleners van de consultatiebureaus erkend door Kind en Gezin ten behoeve van jonge ouders met een mentale handicap. Het is de bedoeling de gezamenlijke doelgroep naar elkaar te verwijzen en de dienstverleningen op elkaar af te stemmen. De hulpverlening van de diensten Begeleid Wonen zal zich toespitsen op de begeleiding van de huisvestingssituatie, de arbeidssituatie, de financiële situatie, de sociale integratie e.d.

De zorgverleners van de consultatiebureaus richten hun begeleiding op de verzorging, de opvoeding en de ontwikkeling van het kind, alsook op de detectie van afwijkingen. Een werkgroep, onder het voorzitterschap van professor G. Van Hove, faculteit Psychologische en Pedagogische Wetenschappen – vakgroep orthopedagogiek – Universiteit Gent, zorgt voor de inhoudelijke ondersteuning en de opvolging van dit samenwerkingsverband.

Samenwerking met de centra voor opsporing van congenitale, metabole stoornissen

Kind en Gezin treedt op als tweede vangnet voor het opsporen van congenitale, metabole stoornissen. Het gaat erom dat wanneer de hielprik niet in de kraamkliniek of door de behandelend arts uitgevoerd werd, alsnog getracht wordt om de hielprik door de consultatiebureau-arts of de regioverpleegkundige te laten uitvoeren. Er werd onderzocht of er binnen de afspraken van het hielprikprotocol van de Vlaamse centra voor opsporing van congenitale, metabole stoornissen kon worden gewerkt. De uitvoering ervan door het consultatiebureauteam werd gefaciliteerd.

Kind en Gezin neemt deel aan de werkgroep van de administratie Gezondheidszorg van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap voor de verdere opvolging en optimalisatie van de uitvoering.

Werving van preventie-artsen

Naar aanleiding van de moeilijkheden rond de werving van preventie-artsen voor de consultatiebureaus, nam Kind en Gezin deel aan de interuniversitaire stuurgroep om de opleiding Jeugdgezondheidszorg te optimaliseren. Hierdoor werd de cursus ook afgestemd op de opleidingsbehoeften van de consultatiebureau-artsen. De faciliteiten om te kunnen deelnemen aan de cursus werden eveneens heel wat verbeterd.

2.2.4. Preventieve zorg en kinderopvang

Subsidiëring

Kind en Gezin verleent een subsidie voor het honorarium en de reiskosten van de arts. De subsidies aan kinderdagverblijven voor het medisch-sociaal toezicht bedroegen 13,4 miljoen frank in 1998 (financieel boekjaar); aan particuliere opvanginstellingen (POI's) werd in 1998 in totaal 0,34 miljoen frank uitbetaald voor de honoraria van de artsen (financieel boekjaar).

Aantal zittingen en ingeschreven kinderen

In 1998 hadden er in totaal 10 195 *medische zittingen* plaats in *kinderdagverblijven* (voorlopig cijfer - financieel boekjaar); in totaal waren er 129 689 onderzoeken. Dit betekent gemiddeld bijna 5 onderzoeken per ingeschreven kind onder de 3 jaar.

In 1998 werden in totaal 475 kinderen gevolgd op de *medische zittingen in particuliere opvanginstellingen* (zie tabel 3.13). Gemiddeld werden deze kinderen iets meer dan 5,5 maal onderzocht in de loop van het jaar.

Medische zittingen

	Kinderdagverblijven		Particuliere opvanginstellingen	
	1997	1998*	1997	1998*
Aantal instellingen met medische zittingen	310	311	23	19
Aantal georganiseerde zittingen	10 278	10 195	225	210
Aantal ingeschreven kinderen	26 911	26 977	512	475
Aantal onderzoeken	129 857	129 689	2 891	2 601

3.13 Medische zittingen in kinderdagverblijven en particuliere opvanginstellingen

* Voorlopige cijfers

2.2.5. Kwaliteitszorg in de preventieve kindergzorg

Algemeen toezicht op de consultatiebureaus

De inspectieambtenaren werden in 1998 ingeschakeld voor bezoeken aan de consultatiebureaus naar aanleiding van nieuwe vestigingen en verbouwwerken. Er werden 33 bezoeken afgelegd aan consultatiebureaus en steunpunten. In de loop van 1998 heeft de inspecteur bovendien in totaal 15 inspectiebezoeken aan de preventieve zorgcentra gebracht.

Specifiek medisch toezicht op de consultatiebureaus

De medische ondersteuning en kwaliteitsbewaking voor de preventieve kindergzorg wordt uitgevoerd door medische-kwaliteitscoördinatoren. Op *het niveau van de individuele consultatiebureau-artshoudt* dit onder meer in het evalueren, ondersteunen en faciliteren van het medisch-preventieve zorgaanbod dat wordt verstrekt door de consultatiebureau-artsen en het werven en introduceren van nieuwe consultatiebureau-artsen. Op *het niveau van de regio* participeert de medische-kwaliteitscoördinator aan het kwartaalregioteamoverleg en wordt er gewerkt aan de correcte implementatie van de (nieuwe) programma's van Kind en Gezin. Op *het niveau van de provincie* heeft de medische-kwaliteitscoördinator een adviserende, coördinerende en vertegenwoordigende functie. Op *het niveau van de instelling* is er aan elk kwaliteitsteam een medische-kwaliteitscoördinator verbonden. Daardoor overstijgt de functie de afdeling Preventieve Kindergzorg. Ten slotte maken de 6 medische-kwaliteitscoördinatoren deel uit van *het Medisch College* (zie hoofdstuk 6, punt 1).

Kwaliteitsdecreet

In het kader van het kwaliteitsdecreet voor de erkende voorzieningen in de welzijnssector, werd ook in de sector "consultatiebureaus voor het jonge kind" een sectorale overleggroep opgericht.

In de tweede helft van 1998 kwam deze overleggroep regelmatig samen met als doel te komen tot een vernieuwde regelgeving voor de consultatiebureaus, waarbij de voorzieningen verplicht worden te werken aan "kwaliteit van zorg" en "kwaliteitszorg".

Samen met de vertegenwoordigers van de organiserende besturen, een vertegenwoordiger van een verbruikersvereniging en een expert werd gesleuteld aan de erkenningsvoorwaarden in het licht van kwaliteitsdenken. Eind december 1998 werd het voorbereidende werk afgesloten, zodat in 1999 een voorstel tot aanpassing van de regelgeving kan worden opgemaakt.

De kwaliteitsteams preventieve zorg

Een kwaliteitsteam heeft tot taak een bepaald domein van de preventieve zorg inhoudelijk op te volgen en te verbeteren. In 1998 functioneerden de kwaliteitsteams preventieve kindergzorg (vroeger programmatische preventie) en kansarmoede.

In het *kwaliteitsteam preventieve kindergzorg* werd gewerkt rond de ontwikkeling van een meetinstrument en methodiek om de kwaliteitsperceptie van de klanten inzake de preventieve kindergzorg te meten en te bevorderen. Dit resulteerde in een concreet projectvoorstel en in contacten met de universiteit van Maastricht, faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde, sectie Marketing en Marktonderzoek, voor de ondersteuning van het project dat in 1999 zal worden uitgewerkt. Het kwaliteitsteam werkte ook rond het protocol van samenwerking met de centra voor opsporing van congenitale, metabole stoornissen. Bovendien werd een samenwerkingsprotocol uitgewerkt met het Vlaams Fonds voor Integratie van Personen met een mentale handicap dat de begeleiding regelt van jonge ouders met een mentale handicap door de diensten Begeleid Wonen en Kind en Gezin. Ten slotte werd er voortgewerkt aan de optimalisering van het dubbelconsult door de implementatie van een aangepast consultschema, door de uitwerking van een voorstel tot taakverdeling op het consultatiebureau en door het opstarten van de bijstelling van de syllabus Preventieve Zorg. Veel aandacht ging uit naar de behandeling van de projectvoorstellen van de zelfsturende teams.

In het *kwaliteitsteam kansarmoede* werd de taak van de ervaringsdeskundige in de kansarmoede verder verfijnd en werd de begeleiding in de praktijk omschreven. Verder werden doelstellingen uitgewerkt om de dienstverlening ten aanzien van kansarme gezinnen verder te optimaliseren. Daarnaast werd aandacht besteed aan de evoluties inzake opvoedingsondersteuning.

2.3. Wetenschappelijk onderzoek

In 1998 werden subsidies verleend aan een onderzoeksproject tot het *uitwerken van een instrument ter screening van problematische opvoedingssituaties, waaronder kindermishandeling*. In dit onderzoek wordt een instrument ontwikkeld voor de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin, zodat hun vaardigheid en sensitiviteit bij het bevragen van ouders en het observeren van de relaties tussen de ouders en het kind worden verhoogd (promotor prof. Walter Hellinckx, KU Leuven – duur van het onderzoek: 1 oktober 1997 tot 30 september 2000).

In de loop van 1998 werd in overleg met een aantal regioverpleegkundigen een ontwerpinstrument ontwikkeld. In december 1998 werd dit instrument in het kader van een internationaal symposium in Brussel voorgelegd aan experts uit de Verenigde Staten, Spanje en Griekenland.

2.4. Vorming medewerkers preventieve zorg*

2.4.1. Vorming van consultatiebureau-artsen

In het kader van nieuwe ontwikkelingen inzake vaccinaties organiseerde Kind en Gezin een opleiding van een halve dag voor consultatiebureau-artsen en artsen in kinderdagverblijven. In totaal namen er 221 consultatiebureau-artsen en 33 artsen in kinderdagverblijven aan deel.

2.4.2 Vorming van de coördinatoren van de preventiecentra

De opleidingen aangeboden aan de regioteams stonden open voor de coördinatoren van de preventiecentra. Zij namen deel aan de opleidingen "begeleiden van kansarme gezinnen", "samenwerken met een intercultureel medewerker", "teambuilding voor het preventiecentrum" en "supervisie".

(1) De vorming van de personeelsleden van Kind en Gezin is opgenomen in het sociaal verslag

(2) (zie hoofdstuk 7, punt 4)

4. KINDEROPVANG

1. De dienstverlening van Kind en Gezin

1.1. Opvangmogelijkheden

Ouders die beroepsarbeid willen combineren met de zorg voor hun jonge kinderen, kunnen een beroep doen op uiteenlopende vormen van kinderopvang, zowel in een gezinsmilieu als in een instellingsmilieu, zowel voor opvang op voorschoolse leeftijd als voor buitenschoolse opvang. De opvang van het jonge kind naar aanleiding van de arbeids- of leefsituatie in het gezin werd bij decreet aan Kind en Gezin toevertrouwd. Sinds 1997 is daar ook de buitenschoolse opvang bij. De melding aan Kind en Gezin van de opvang op bestendige wijze en de erkenning en subsidiëring van en het toezicht op de verschillende vormen van kinderopvang zijn verder bij besluit van de Vlaamse regering geregeld.

Naast de opvang door grootouders of aanverwanten tot en met de 4de graad, voor wie de meldingsplicht niet geldt, kunnen kinderen tussen 0 en 3 jaar terecht in verschillende soorten voorzieningen binnen Kind en Gezin. Inzake buitenschoolse opvang zijn de opvangmogelijkheden buiten het familiale verband nog gediversifieerder. Buiten Kind en Gezin gebeurt de buitenschoolse opvang voornamelijk via het onderwijs of via het jeugdwerk. Ook binnen Kind en Gezin kunnen kinderen tussen 3 en 12 jaar worden opgevangen: veel voorzieningen voor kinderen tussen 0 en 3 jaar bieden ook buitenschoolse opvang aan, en daarnaast kan men ook nog terecht in initiatieven voor buitenschoolse opvang.

Algemeen kan men binnen Kind en Gezin voor kinderen tussen 0 en 12 jaar 3 categorieën van opvang onderscheiden.

- *Opvangvoorzieningen die erkend zijn door Kind en Gezin: crèches, peuterspeelruimtes, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang.*

Crèches hebben een minimale capaciteit van 23 plaatsen en bieden dagopvang aan kinderen tussen 0 en 36 maanden. Peuterspeelruimtes hebben een minimale capaciteit van 20 plaatsen en nemen kinderen op tussen 18 en 36 maanden. In beperkte mate bieden crèches en peuterspeelruimtes ook buitenschoolse opvang aan kinderen tussen 3 en 6 jaar. Een aantal kinderdagverblijven bieden eveneens buitenschoolse opvang aan kinderen tot 12 jaar, in aangepaste aparte ruimtes.

Diensten voor opvanggezinnen werken zelfstandig of worden georganiseerd door een kinderdagverblijf. Zij regelen opvang in opvanggezinnen voor kinderen tot 3 jaar overdag en voor kinderen van 3 tot 12 jaar buiten de schooltijd en in vakantieperiodes. In beperkte mate is er ook opvang mogelijk in het weekend of 's nachts. Initiatieven voor buitenschoolse opvang zijn specifiek en exclusief gericht op de buitenschoolse opvang van kinderen uit het basisonderwijs. Zij kunnen zowel voor- als naschools, op woensdagnamiddag, gedurende schoolverlofdagen en gedurende een of meer vakantieperiodes buitenschoolse opvang bieden.

Kind en Gezin verleent subsidies aan crèches, peutertuinen en diensten voor opvanggezinnen. Initiatieven voor buitenschoolse opvang ontvangen geen subsidies van Kind en Gezin.

Ouders betalen voor de opvang in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen een bijdrage die afhangt van hun belastbaar inkomen en die per 31 december 1998 minimaal 64 fr. per dag en per kind bedraagt, zijnde de bijdrage voor ouders met een belastbaar inkomen tot en met 190 000 fr.; de maximale ouderbijdrage bedraagt 623 fr., zijnde de bijdrage voor een belastbaar gezinsinkomen vanaf 1 677 620 fr. Deze ouderbijdrage is vastgesteld bij ministerieel besluit en wordt elk jaar op 1 juli ambtshalve geïndexeerd. Verminderingen worden toegestaan aan gezinnen met twee of meer kinderen ten laste en bij opname van meer dan één kind uit eenzelfde gezin.

Voor buitenschoolse opvang in aparte lokalen spreekt het kinderdagverblijf een ouderbijdrage af met de ouders.

Volgens de reglementering geldt in initiatieven voor buitenschoolse opvang, bij voor- en naschoolse opvang, een ouderbijdrage van minstens 25 fr. per begonnen halfuur, met een absoluut minimum van 50 fr. Op schoolverlofdagen en vakantiedagen geldt een bijdrage van minstens 375 fr. Naar gelang van de financiële situatie van de ouders kan een sociaal tarief worden toegepast, waardoor de ouderbijdrage wordt gehalveerd. In 1998 konden de initiatieven voor buitenschoolse opvang bij wijze van overgangsmaatregel zelf de ouderbijdrage bepalen.

Ouders genieten de fiscale aftrek van de kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar in crèches, peutertuinen, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang.

- Opvangvoorzieningen gemeld aan en onder toezicht van Kind en Gezin, maar niet erkend en niet gesubsidieerd door Kind en Gezin: particuliere opvanggezinnen en -instellingen met attest van toezicht.

Particuliere opvanggezinnen en -instellingen kunnen opvang bieden zowel aan nog niet schoolgaande als aan schoolgaande kinderen. De reglementering op de melding aan Kind en Gezin maakt onderscheid tussen particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen naar gelang van het aantal opgevangen kinderen beneden de 6 jaar en/of naar gelang van het aantal buitenschools opgevangen kinderen.

In een particulier opvanggezin mogen maximaal 5 kinderen beneden de 6 jaar tegelijk aanwezig zijn, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend. Wanneer een particulier opvanggezin ook buitenschoolse opvang verstrekt, mogen maximaal 7 kinderen beneden de 12 jaar aanwezig zijn, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend.

Een particuliere opvanginstelling zorgt voor de gelijktijdige opvang van minstens 6 kinderen beneden de 6 jaar, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend. Wanneer gelijktijdig minstens 8 kinderen tussen 3 en 12 jaar, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend, worden opgevangen, dan is er eveneens sprake van een particuliere opvanginstelling.

Ouders kunnen bij deze opvanggezinnen of opvanginstellingen terecht voor kinderopvang overdag, buiten de schooltijd en op vakantiedagen; soms wordt ook kortstondige of gelegenhedsopvang, weekendopvang of nachtopvang geboden.

Particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen onder toezicht van Kind en Gezin voldoen aan een aantal minimale kwaliteitsnormen, wat bevestigd wordt in een attest van toezicht. Alleen wanneer het particuliere opvanggezin of de particuliere opvanginstelling zo'n attest van toezicht heeft, kunnen de ouders het voordeel genieten van de fiscale aftrek van kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar.

De ouders spreken met het opvanggezin of de opvanginstelling een ouderbijdrage af. Deze bijdrage is niet gereguleerd en wordt onderling overeengekomen.

- Opvangvoorzieningen die alleen aan de meldingsplicht voldaan hebben, niet erkend en niet gesubsidieerd door Kind en Gezin: particuliere opvanggezinnen en -instellingen gemeld bij Kind en Gezin.

Conform de bepalingen inzake de meldingsplicht zijn er ook particuliere opvanggezinnen en -instellingen die zich alleen bij Kind en Gezin melden en geen toezicht vragen. Met het oog op de veiligheid van de kinderen heeft Kind en Gezin toegang tot deze voorzieningen.

1.2. Aantal opvangvoorzieningen

Eind 1998 functioneerden er 312 *kinderdagverblijven* en 207 *diensten voor opvanggezinnen*.

Het aantal crèches nam toe met 4 en het aantal diensten voor opvanggezinnen steeg met 6; het aantal peutertuinen verminderde met 2 en het aantal diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf verminderde met 6. In 1998 waren er 128 initiatieven voor buitenschoolse opvang. Dit is een stijging met 40 initiatieven tegenover 1997. De buitenschoolse opvang is een sector in volle groei.

In de niet-gesubsidieerde kinderopvang is het aantal particuliere opvanggezinnen gedaald en is het aantal particuliere opvanginstellingen met attest van toezicht gestegen. Eind 1998 waren er 1716 *particuliere*

opvanggezinnen en 612 particuliere opvanginstellingen met attest van toezicht (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.1). Een overzicht van de opvanggezinnen en opvanginstellingen die zich alleen gemeld hebben, is moeilijk op te maken omdat deze voorzieningen een stopzetting van hun opvangactiviteiten niet altijd melden aan Kind en Gezin.

Opvangvoorzieningen

	1997	1998
Erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin		
Crèches	276	280
Peutertuinen	34	32
Totaal kinderdagverblijven	310	312
Diensten voor opvanggezinnen		
Diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf	194	200
	13	7
Totaal diensten voor opvanggezinnen	207	207
Erkend door Kind en Gezin		
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	88	128
Met attest van toezicht van Kind en Gezin		
Particuliere opvanggezinnen met attest	1 761	1 716*
Particuliere opvanginstellingen met attest	566	612*

4.1 Aantal erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en aantal opvangvoorzieningen met attest van toezicht

* Voorlopige cijfers

1.3. Aantal plaatsen

Eind 1998 waren er in *totaal 41 707 gesubsidieerde opvangplaatsen*. Tegenover 1997 is dit een verhoging met 2190 plaatsen, of een stijging met 5,5%. In de kinderdagverblijven nam het aantal plaatsen toe met 134 (+1%) en in de diensten was er een toename met 2056 (+7,7%) (zie tabel 4.2). De diensten voor opvanggezinnen maken 68,6% uit van de gesubsidieerde plaatsen; de kinderdagverblijven 31,4% (zie grafiek 4.1).

De dossierbehandeling van de initiatieven voor buitenschoolse opvang werd pas in het najaar van 1997 opgestart; pas in 1998 zijn eerste voorzichtige cijfers beschikbaar over het aantal erkende plaatsen binnen deze voorzieningen.

In *particuliere opvanggezinnen* onder toezicht waren er eind 1998 7985 plaatsen en in *particuliere opvanginstellingen* onder toezicht 9451. Samen zijn dit 17 436 plaatsen in opvangvoorzieningen die enkel onder toezicht staan van Kind en Gezin (zie tabel 4.2).

In *totaal* waren er eind 1998 69 787 opvangplaatsen erkend, gesubsidieerd door en/of onder toezicht van Kind en Gezin. In de gesubsidieerde sector hebben de diensten voor opvanggezinnen het hoogste aandeel (zie grafiek 4.2).

Opvangplaatsen

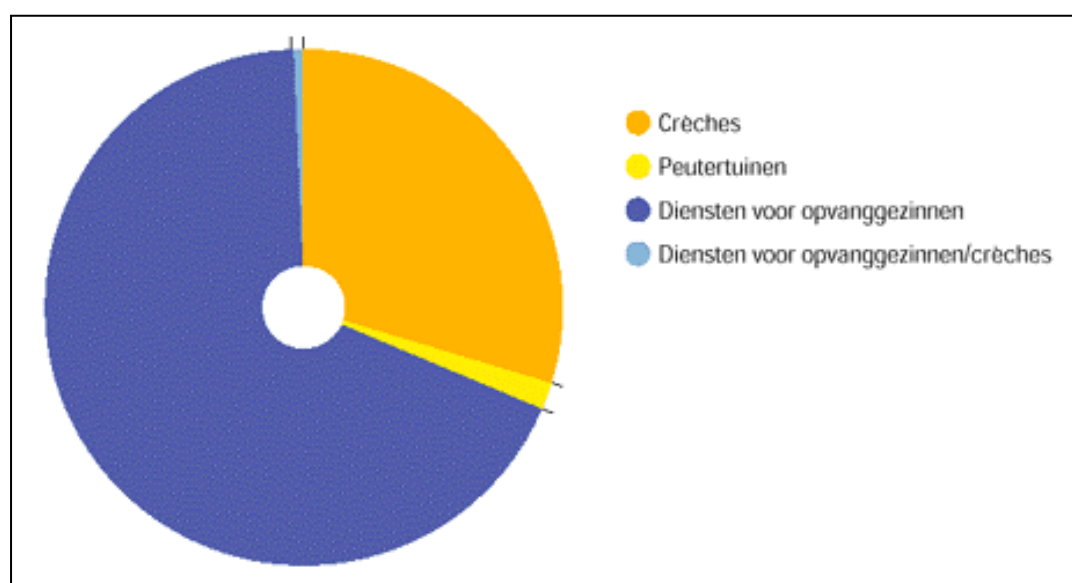
	1997	1998
Gesubsidieerd door Kind en Gezin		
Crèches	12 205	12 379
Peutertuinen	740	700
Totaal kinderdagverblijven	12 945	13 079
Diensten voor opvanggezinnen		
Diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf	26 052	28 348
	520	280
Totaal diensten voor opvanggezinnen	26 572	28 628
Totaal gesubsidieerd door Kind en Gezin	39 517	41 707
Erkend door Kind en Gezin		
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	–	10 639*
Met attest van toezicht van Kind en Gezin		
Particuliere opvanggezinnen (1)	7 744	7 985*
Particuliere opvanginstellingen (1)	8 383	9 451*
Totaal onder toezicht	16 127	17 436*
Algemeen totaal	55 644	69 782*

4.2 Aantal plaatsen in erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met attest van toezicht

* Voorlopige cijfers

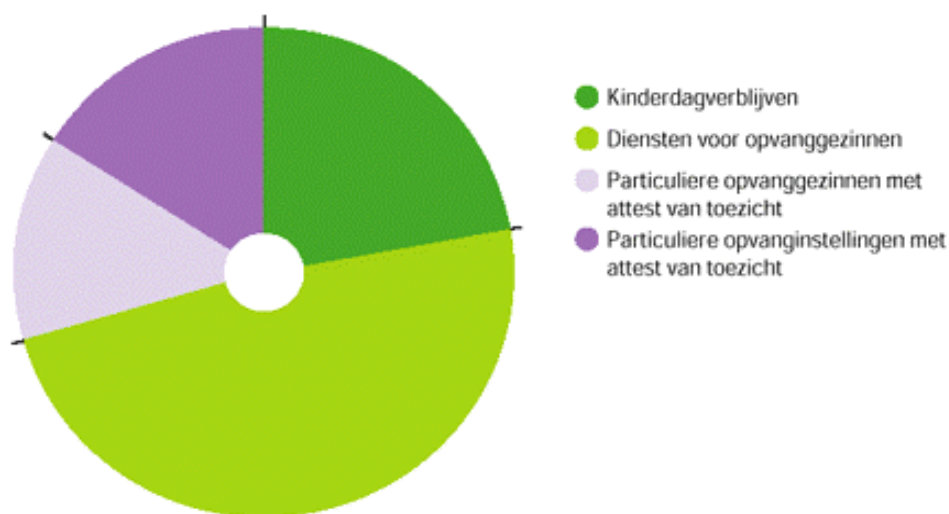
(1) Eigen kinderen inbegrepen

Gesubsidieerde plaatsen

Grafiek 4.1 Gesubsidieerde opvangplaatsen naar gelang van soort opvangvoorziening

Totaal aantal plaatsen

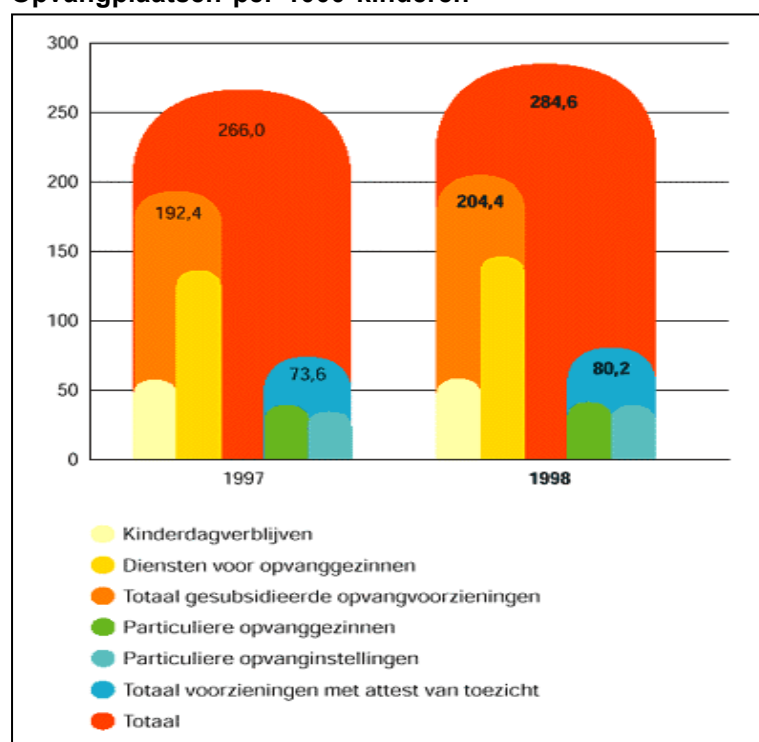
Grafiek 4.2 Totaal aantal dagopvangplaatsen, naar gelang van soort opvangvoorziening

1.4. Aantal plaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest*

In het Vlaams Gewest waren er op 31 december 1998 *284,6 kinderopvangplaatsen* beschikbaar *per 1000 kinderen* onder de 3 jaar in gesubsidieerde of onder toezicht van Kind en Gezin staande kinderopvangvoorzieningen. Tegenover 1997 is dit een toename met 18,6 plaatsen. Het aantal gesubsidieerde plaatsen per 1000 kinderen nam toe met 12 plaatsen en het aantal plaatsen onder toezicht met 6,6 (zie grafiek 4.3).

* Deze cijfers zijn enigszins overschat, omdat ook kinderen boven de 3 jaar worden opgevangen. Het is evenwel niet mogelijk om het aantal plaatsen in de dagopvangvoorzieningen te ramen die gebruikt worden voor buitenschoolse opvang

Opvangplaatsen per 1000 kinderen

Grafiek 4.3 Aantal plaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest
* Voorlopige cijfers

1.5. Aantal gesubsidieerde plaatsen per provincie*

Het relatieve aantal gesubsidieerde opvangplaatsen verschilt naar gelang van de provincie. Antwerpen telt verhoudingsgewijs het grootste aantal gesubsidieerde plaatsen per 1000 kinderen, zij het voornamelijk plaatsen in diensten voor opvanggezinnen. Vlaams-Brabant en Limburg komen op de tweede en de derde plaats. In Vlaams-Brabant is er een relatief hoog aandeel plaatsen in kinderdagverblijven. West-Vlaanderen telt het kleinste aantal gesubsidieerde plaatsen per 1000 kinderen (zie tabel 4.3).

Opvangplaatsen per provincie

	Aantal plaatsen		Per 1000 kinderen		
	Kinderdag- verblijven	Diensten voor opvang- gezinnen	Kinderdag- verblijven	Diensten voor opvang- gezinnen	Totaal gesubsidi- eerd
Antwerpen	3 198	8 932	58,6	163,7	222,3
Vlaams-Brabant	2 914	4 124	88,2	124,8	213,0
West-Vlaanderen	1 512	4 600	41,7	127,0	168,7
Oost-Vlaanderen	2 510	6 552	56,1	146,3	202,4
Limburg	1 103	4 228	43,3	165,9	209,2
Vlaams Gewest	11 237	28 436	57,9	146,5	204,4

4.3. Aantal gesubsidieerde plaatsen en aantal gesubsidieerde plaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest en per provincie

* Deze cijfers zijn enigszins overschat, omdat ook kinderen boven de 3 jaar worden opgevangen. Het is evenwel niet mogelijk om het aantal plaatsen in de dagopvangvoorzieningen te ramen die gebruikt worden voor buitenschoolse opvang

2. De werking van de kinderopvang in 1998

2.1. Wetgeving

Besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1998 (BS 05.02.99) tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen

Dit besluit creëert de mogelijkheid voor de voogdijminister om in 1999 af te wijken van de bepalingen omtrent de personeelssubsidiëring. Kind en Gezin kan afwijken aangaande andere personeelsbepalingen, zoals diplomaverenissen.

Het besluit past in de invoering van een enveloppenfinanciering voor kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen. 1999 wordt een overgangsjaar.

Ministerieel besluit van 18 juni 1998 (BS 22.08.98) houdende vaststelling van de procedure tot het verlenen, het verlengen, het weigeren of het intrekken van een principieel akkoord voor en een erkenning van een voorziening voor kinderdagopvang

Dit besluit herneemt de bepalingen uit het besluit van 16 september 1994, gewijzigd bij de besluiten van 30 mei 1995 en 15 april 1997. Inhoudelijk omvat dit besluit waarin de procedurestappen voor kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen worden vermeld, geen wijzigingen.

Ministerieel besluit van 5 oktober 1998 (BS 21.11.98) houdende vaststelling van de schalen die als basis dienen voor de berekening van de financiële bijdrage van de ouders in de verblijfkosten van de kinderen, opgenomen in kinderdagverblijven en in diensten voor opvanggezinnen, houdende vaststelling van de subsidies voor de werkingskosten voor kinderdagverblijven

Dit besluit vervangt het ministerieel besluit van 5 januari 1993. Het subsidiebedrag voor de werkingskosten wordt gewijzigd en in verband met de voeding wordt er een bepaling toegevoegd voor kinderen van 6 tot 12 jaar.

Ministerieel besluit van 11 december 1998 (BS 05.02.99) tot wijziging van het ministerieel besluit van 26 november 1997 betreffende de invoering van de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang en centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning

Dit besluit voorziet in de invoering van de boekhouding voor kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang per 1 januari 2000. Voorzieningen die ressorteren onder een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn voeren een eigen boekhouding.

2.2. Erkenning

Kinderdagverblijven

De Raad van Bestuur nam in 1998 een aantal beslissingen over de *erkenning van nieuwe en de uitbreiding van bestaande kinderdagverblijven*. 3 nieuwe kinderdagverblijven kregen een erkenning voor 2 jaar (gesubsidieerd). Voor 60 kinderdagverblijven werd de erkenning verlengd voor 5 jaar en voor 2 kinderdagverblijven werd de voorlopige erkenning omgezet in een erkenning voor 2 jaar. In 3 kinderdagverblijven werd de erkende capaciteit verhoogd; in 2 peuterscholen werd de capaciteit verhoogd door omschakeling naar een crèche. Bij 1 voorziening werd de erkenning ingetrokken. In 22 kinderdagverblijven werd de subsidiabele capaciteit verhoogd; in 4 de subsidiabele capaciteit verlaagd. In 2 voorzieningen werd de subsidie geschorst en 3 werden opnieuw gesubsidieerd. Aan 1 voorziening werd een principieel akkoord verleend voor capaciteitsuitbreiding door omschakeling van peuterschool naar crèche. Aan 1 kinderdagverblijf werd een verlenging van het principieel akkoord voor oprichting van een kinderdagverblijf verleend en aan 16 kinderdagverblijven een verlenging van het principieel akkoord voor capaciteitsuitbreiding. Aan 11 voorzieningen werd een verlenging van het principieel akkoord verleend.

Ten slotte werden 20 negatieve beslissingen genomen inzake principieel akkoord voor kinderdagverblijven.

In 1998 werd aan 17 kinderdagverblijven toestemming verleend tot het organiseren van een *aanvullend aanbod buitenschoolse kinderopvang* in afzonderlijke ruimtes. 2 kinderdagverblijven kregen toestemming tot het realiseren van bijkomende plaatsen in aparte lokalen. Voor 2 dossiers besliste de Raad van Bestuur over een herziening van de administratieve subsidiebeslissing.

Diensten voor opvanggezinnen

De Raad van Bestuur kende 5 *verlengingen van erkenning* toe. Daarnaast werd de erkenning van 13 diensten uitgebreid. Voor 4 diensten werd overgegaan tot omschakeling.

Inzake toekenning van een principieel akkoord werden 23 positieve beslissingen genomen, die deze diensten in staat stellen een daadwerkelijke uitbreiding te realiseren.

Initiatieven voor buitenschoolse opvang

Alle specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang werkzaam vóór 1998, hadden een tijdelijke erkenning tot eind 1998.

Voor 80 van deze initiatieven werd de tijdelijke erkenning omgezet in een erkenning in de loop van 1998. De Raad van Bestuur kende in 1998 eveneens 20 principiële akkoorden toe voor nieuwe initiatieven. Aan 11 van deze initiatieven werd een erkenning verleend.

2.3. Verlenen van attesten van toezicht aan particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen

Aan 127 *particuliere opvanginstellingen* werd in 1998 een eerste attest van toezicht verleend en 11 eerste attesten werden geweigerd. Verder werd besloten tot 316 verlengingen van het attest. Voor 2 voorzieningen werd niet overgegaan tot verlenging en van 7 particuliere opvanginstellingen werd het lopende attest van toezicht ingetrokken. 65 particuliere opvanginstellingen verkregen een capaciteitsuitbreiding; voor 2 voorzieningen werd de uitbreiding niet toegestaan.

6 particuliere opvanginstellingen gingen in beroep tegen een negatieve beslissing.

275 eerste attesten werden uitgereikt aan *particuliere opvanggezinnen*; 8 eerste attesten van toezicht werden geweigerd; 1147 attesten werden verlengd en 3 attesten werden niet verlengd. Bij 222 particuliere opvanggezinnen werd de capaciteit uitgebreid, bij 2 niet. Van 12 opvanggezinnen werd het lopende attest van toezicht ingetrokken. Voor de particuliere opvanggezinnen werden 9 beroepsdossiers behandeld.

2.4. Subsidiëring

De belangrijkste inkomstenbronnen van de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen zijn de subsidies van Kind en Gezin en (een deel van) de geïnde ouderbijdragen. Daarnaast zijn er de investeringssubsidies.

2.4.1. (Rechtstreekse) subsidies van Kind en Gezin

Samenstelling van de subsidies van Kind en Gezin

De subsidiëring door Kind en Gezin omvat de volgende delen: personeelssubsidies, aanvullende subsidies voor de betaling van de opvanggezinnen (alleen in diensten voor opvanggezinnen), subsidies voor administratiekosten (alleen in diensten voor opvanggezinnen), subsidies voor medisch-sociaal toezicht en educatieve vergaderingen (alleen in kinderdagverblijven) en forfaitaire tegemoetkomingen in de opvang van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen. Kinderdagverblijven georganiseerd door een vzw of OCMW kunnen een beroep doen op investeringssubsidies voor nieuwbouw of verbouwing (zie 2.4.5). Kinderdagverblijven met een toestemming tot het organiseren van buitenschoolse opvang in aparte lokalen ontvangen ook nog een forfaitaire toelage.

- *Personeelssubsidies*

Kind en Gezin subsidieert de personeelskosten zoals vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 24.06.97. In 1998 betrof dit 4229 personeelsleden in kinderdagverblijven en 503 in diensten voor opvanggezinnen (raming).

- *(Aanvullende) subsidies voor de betaling van de opvanggezinnen*

De betaling van de opvanggezinnen wordt gedeeltelijk gedragen door de ouderbijdragen. Kind en Gezin vult de door de diensten geïnde ouderbijdragen aan tot 500 fr. per kind en per dag.

- *Subsidies voor administratiekosten*

De diensten voor opvanggezinnen ontvangen een forfaitair bepaalde subsidie voor administratiekosten. Deze subsidie hangt af van het minimumaantal plaatsingsdagen dat noodzakelijk is voor hun erkenning en bedraagt 51 fr. per plaatsingsdag. De bestaande diensten genieten een overgangsmaatregel. De uitbetalingsvoorwaarden werden gewijzigd. Er werd overgegaan van een kwartaaltoelage naar een jaartoeelage, waardoor zowel het voorschot als het saldo op jaarbasis worden berekend.

- *Forfaitaire subsidies voor buitenschoolse opvang*

Kinderdagverblijven met toestemming tot het organiseren van buitenschoolse opvang in aparte lokalen, ontvangen een forfaitaire subsidie van 811 998 fr. per 14 plaatsen. Deze subsidie gebeurt naar rato van het aantal plaatsen en is bestemd voor personeels- en werkingskosten.

- *Subsidies voor medisch-sociaal toezicht en educatieve vergaderingen*

Voor de organisatie van de verplichte medische zittingen in kinderdagverblijven wordt een tegemoetkoming verleend in het honorarium en de reiskosten van de arts. Deze subsidies bedragen 107 fr. per onderzoek door een kinderarts en 88 fr. per onderzoek door een omnipracticus. Kinderdagverblijven die een educatieve vergadering voor ouders organiseren, ontvangen een subsidie van 1500 fr. per georganiseerde bijeenkomst.

- *Forfaitaire tegemoetkomingen in de opvang van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen*

Bij opname van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen, verleent Kind en Gezin een subsidie van 250 fr. per dag en per kind. Voor in totaal 20 528 verblijfsdagen (prestaties) werd een dergelijke subsidie verleend.

Bedrag van de uitbetaalde subsidies

In het boekjaar 1998 betaalde Kind en Gezin 2 miljard 439 miljoen frank *subsidies* uit aan de *kinderdagverblijven*. Dit is een stijging met 5,6% tegenover 1997. Het betreft in hoofdzaak personeelssubsidies. In het boekjaar 1998 werd aan de *diensten voor opvanggezinnen* 625 miljoen frank subsidies uitbetaald. Dit cijfer is niet vergelijkbaar met 1997, omdat de berekenings- en uitbetalingsmodaliteiten van de

administratievergoeding werden gewijzigd (besluit Vlaamse regering 24 juni 1997).

Voor de hele dagopvang bedragen de subsidies van Kind en Gezin ruim 3 miljard 64 miljoen frank (zie tabel 4.4).

Subsidies

	Kinderdagverblijven in miljoenen		Diensten voor opvanggezinnen in miljoenen	
	1997	1998	1997	1998
Personeel	2 295,0	2 392,9	280,8	297,2
Aanvullende subsidies voor betaling opvanggezinnen	-	-	165,9	168,8
Administratiekosten	-	-	180,8	156,7*
Medisch-sociaal toezicht	13,4	13,5	-	-
Educatieve vergaderingen	0,2	0,2	-	-
Forfaitaire tegemoet- komingen gehandicapten	1,5	1,5	2,6	2,7
Forfaitaire subsidie buitenschoolse opvang	-	30,7	-	-
Totaal subsidies	2 310,1	2 438,8	630,1	625,4
Kind en Gezin (index)	(100,0)	(105,6)	(100,0)	(99,3)

4.4 Samenstelling van de (rechtstreekse) subsidies (financieel boekjaar)

* De berekenings- en uitbetalingsmodaliteiten werden gewijzigd voor de administratiekosten

2.4.2. Inkomsten afkomstig uit ouderbijdragen

Kinderdagverblijven: subsidie voor werkingskosten ten laste van de ouderbijdragen

In de kinderdagverblijven worden de werkingstoelagen volledig gedragen door de ouderbijdragen. Krachtens het MB van 05.10.98 (BS 21.11.98) inzake de ouderbijdragen past Kind en Gezin in de crèches en peutersuinen een verrekening toe van de door de ouders betaalde bijdragen (zie tabel 4.6)*. Crèches en peutersuinen innen de ouderbijdragen, die variëren naar verhouding van het inkomen van de ouders. Per kwartaal wordt daarom een verrekening uitgevoerd, op basis van een vaste norm die jaarlijks op 1 juli wordt geïndexeerd. Ligt het gemiddelde van de ontvangsten ouderbijdragen in een kinderdagverblijf boven de norm, dan wordt het teveel teruggevorderd door Kind en Gezin. Hieruit wordt geput om aan de kinderdagverblijven die gemiddeld onder de norm bleven, een bijpassing tot deze norm te geven.

De norm die gehanteerd wordt bij de verrekening van de ouderbijdrage, werd daarenboven verhoogd voor de crèches van 333 frank naar 393 frank per 1 januari 1998 wegens het wegvallen van de werkingstoelagen van het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten.

Van de 1 miljard 37 miljoen fr. geïnde ouderbijdragen** behielden de kinderdagverblijven 869 miljoen fr. (zie tabel 4.6).

* Uitgezonderd voor de buitenschoolse opvang in aparte lokalen

** Het volledige bedrag van de ouderbijdragen voor buitenschoolse opvang in aparte lokalen blijft in de kinderdagverblijven

Toelage voor werkingskosten kinderdagverblijven

	uitgedrukt in miljoenen	(index)
1997	743,0	(100,0)
1998*	869,4	117,0

4.5. Kinderdagverblijven: toelage voor werkingskosten (kalenderjaar)

* Voorlopige cijfers

Ouderbijdragen

	Lager dan de norm*	Hoger dan de norm*	Totaal
1997			
Ouderbijdragen	28 073 746	964 962 832	993 036 578
Toegekende werkingstoelage	34 833 558	708 179 400	743 012 958
Resultaat van de verrekening voor Kind en Gezin	-6 759 812	256 783 432	250 023 620
1998**			
Ouderbijdragen	78 762 970	958 706 964	1 037 469 934
Toegekende werkingstoelage	92 684 183	776 804 412	869 488 595
Resultaat van de verrekening voor Kind en Gezin	-13 921 213	181 902 552	167 981 339

4.6. Verrekening ouderbijdragen in crèches en peuterspeelruimten (kalenderjaar)

* Norm tot 01.07.98: 393 fr. voor crèches en 250 fr. voor peuterspeelruimten; vanaf 01.07.98: 399 fr. voor crèches en 254 fr. voor peuterspeelruimten

** Voorlopige cijfers

Diensten voor opvanggezinnen: ouderbijdragen bestemd voor de betaling van de opvanggezinnen

De diensten voor opvanggezinnen beschikken volledig over de ouderbijdragen voor de betaling van de opvanggezinnen. Wanneer de totaliteit van de ouderbijdragen lager ligt dan de vergoeding van de opvanggezinnen, past Kind en Gezin dit verschil bij (zie eveneens punt 2.4.1).

Het totale bedrag van de ouderbijdragen in de diensten bedroeg 1 miljard 746 miljoen frank (zie tabel 4.7). Dit is een stijging met 7,2% tegenover 1997.

Ouderbijdragen diensten voor opvanggezinnen

	uitgedrukt in miljoenen	(index)
1997	1 628,5	(100,0)
1998*	1 746,5	(107,2)

4.7 Diensten voor opvanggezinnen: totaal bedrag van de geïnde ouderbijdragen (kalenderjaar)

* Voorlopige cijfers

2.4.3. Aandeel van de inkomsten uit subsidies van Kind en Gezin en van de inkomsten uit de ouderbijdragen in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen

Het totale pakket dat *kinderdagverblijven* ontvangen uit subsidies van Kind en Gezin en uit de werkingsubsidies gefinancierd door ouderbijdragen, bedroeg in 1998 3 miljard 308 miljoen (+3,5%); de subsidies van Kind en Gezin maken 73,7% uit van dit totale pakket. Bij een vergelijking met 1997 moet rekening worden gehouden met de wijzigingen in de subsidiëring van de werkingskosten (zie punt 2.4.2.) (zie tabel 4.8).

De *diensten voor opvanggezinnen* ontvangen 2 miljard 372 miljoen uit subsidies van Kind en Gezin en ouderbijdragen (+5,0%). De subsidies van Kind en Gezin maken 26,4% van deze ontvangsten uit. Maar ook hier was er een wijziging tegenover 1997, namelijk van de berekenings- en uitbetalingsmodaliteiten van de subsidie voor de administratiekosten (zie punt 2.4.1.) (zie tabel 4.8).

Inkomsten

	Kinderdagverblijven		Diensten voor opvanggezinnen	
	1997	1998*	1997	1998*
	(in milj.)	(in milj.)	(in milj.)	(in milj.)
Subsidies van Kind en Gezin	2 310,1 (72,3)	2 438,8 (73,7)	630,1 (27,9)	625,4 (26,4)
Subsidies FCUD (raming)	142,0 (4,4)	-	-	-
Inkomsten uit ouderbijdragen	743,0 (23,3)	869,4 (26,3)	1 628,5 (72,1)	1 746,5 (73,6)
Totaal inkomsten	3 195,1 (100,0)	3 308,2 (100,0)	2 258,6 (100,0)	2 371,9 (100,0)
Totaal geïnde ouderbijdragen	993,0 (100,0)	1 037,5 (104,5)	1 628,5 (100,0)	1 746,5 (107,2)

4.8 Subsidies van Kind en Gezin, inkomsten afkomstig uit ouderbijdragen en totaal bedrag van de ouderbijdragen

* Voorlopige cijfers

** Niet inbegrepen ouderbijdragen buitenschoolse opvang in aparte lokalen

2.4.4. Gemiddelde ouderbijdrage

In de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen betalen de ouders een bijdrage die is vastgesteld bij ministerieel besluit en die afhangt van het belastbaar inkomen (zie eveneens punt 1.1). In particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen wordt de ouderbijdrage met de ouders afgesproken.

In 1998 betaalden ouders voor een volle verblijfsdag gemiddeld 452,3 fr. in een crèche, 302,2 fr. in een peutertuin, 454,1 fr. in de diensten voor opvanggezinnen en 440,9 fr. in diensten voor opvanggezinnen verbonden aan een kinderdagverblijf. De gemiddelde ouderbijdrage nam gemiddeld toe met 1,6% (zie tabel 4.9).

Over de gemiddelde ouderbijdrage die betaald wordt in de particuliere opvangsector zijn alleen gegevens beschikbaar uit de enquête van 1997 naar het gebruik van kinderopvang. Volgens dit onderzoek werd in september 1997 in een particulier opvanggezin gemiddeld 473 fr. betaald voor een volle verblijfsdag en in een particuliere opvanginstelling gemiddeld 535 fr.

Gemiddelde ouderbijdrage

	1997	1998*
Crèches	443,5	452,3
Peutertuinen	302,5	302,2
Diensten voor opvanggezinnen	448,1	454,1
Diensten voor opvanggezinnen verbonden aan een kinderdagverblijf	443,9	440,9
Gesubsidieerde kinderopvang	443,5	450,7

4.9 Gemiddelde ouderbijdrage voor een volle verblijfsdag

* Financieel boekjaar – voorlopige cijfers

2.4.5. Investeringsubsidies

De reglementering inzake de investeringsubsidies verloopt in vier stappen: een aanvraag bij Kind en Gezin, een subsidiebelofte, gepaard gaand met een vastlegging, een subsidiebeslissing en ten slotte de effectieve uitbetaling.

Aanvragen voor investeringsubsidies

In de loop van 1998 werden 3 nieuwe aanvragen ingediend. Hiermee komt het totale aantal lopende aanvragen eind 1998 op 33.

Subsidiebeloften

In de loop van 1998 werden 5 subsidiebeloften toegekend. Eind 1998 waren er in totaal al 22 subsidiebeloften verstrekt, waarvan 7 crèches zijn gestart. De 15 overige zitten in de fase subsidiebeslissing, aanbesteding of zijn bezig met de bouw-, verbouwings- en/of uitbreidingswerken.

Kind en Gezin beschikte in 1998 over een investeringskrediet van 120,7 miljoen frank in de vorm van vastleggingen. Dit werd toegekend aan 13 initiatieven.

Subsidiebeslissingen

In de loop van 1998 werden 6 subsidiebeslissingen toegekend.

Betalingen

In 1998 werden er voor een totaal van 82,6 miljoen frank betalingskredieten uitgekeerd aan 22 initiatieven. De betalingskredieten zijn de effectieve omzetting van de vastleggingen in uitbetalingen van investeringskredieten. Deze omzetting verloopt over meerdere jaren.

2.5. Ingeschreven kinderen

In 1998 waren er 74 599 kinderen ingeschreven in de gesubsidieerde dagopvang en 25 587 in de dagopvang onder toezicht, of in totaal 100 186. Het aantal ingeschreven kinderen is gestegen met 3717 (+3,9%). De stijging doet zich vooral voor in de diensten voor opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen. In de kinderdagverblijven en particuliere opvanggezinnen is er nagenoeg een status-quo.

De initiatieven voor buitenschoolse opvang nemen in de buitenschoolse opvang een belangrijke plaats in. In 1998 waren er 70 937 kinderen ingeschreven. Het aantal ingeschreven kinderen in de initiatieven voor buitenschoolse opvang is niet bekend voor 1997. In de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven neemt de buitenschoolse opvang in belang toe. In 1998 waren er 2388 kinderen ingeschreven in buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven en 18 786 in diensten voor opvanggezinnen of in totaal 21 174 (+ 30%).

In de particuliere opvangsector maakt een beperkt aantal kinderen gebruik van buitenschoolse opvang (zie tabel 4.10).

Ingeschreven kinderen

	1997	1998*
Gewone dagopvang		
Kinderdagverblijven	26 911	26 977
Diensten voor opvanggezinnen	44 915	47 622
Totaal gesubsidieerde dagopvang	71 826	74 599
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	14 420	15 281
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	10 223	10 306
Totaal dagopvang onder toezicht	24 643	25 587
Totaal gewone dagopvang	96 469	100 186
Buitenschoolse opvang		
Kinderdagverblijven**	1 852	2 388
Diensten voor opvanggezinnen	14 430	18 786
Initiatieven voor buitenschoolse opvang***	–	70 937
Totaal erkende en/of gesubsidieerde buiten-schoolse opvang	16 282	92 111
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	1 646	1 810
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	873	880
Totaal buitenschoolse opvang onder toezicht	2 519	2 690
Totaal buitenschoolse opvang	18 801	94 801
Andere opvang****		
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	3 448	3 678
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	1 156	1 172
Totaal andere opvang onder toezicht	4 604	4 850
Algemeen totaal ingeschreven kinderen		
Kinderdagverblijven	28 763	29 365
Diensten voor opvanggezinnen	59 345	66 408
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	–	70 937
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	19 514	20 769
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	12 252	12 358
Algemeen totaal	119 874	199 837

4.10 Aantal ingeschreven kinderen (1), naar soort opvang

* Voorlopige cijfers

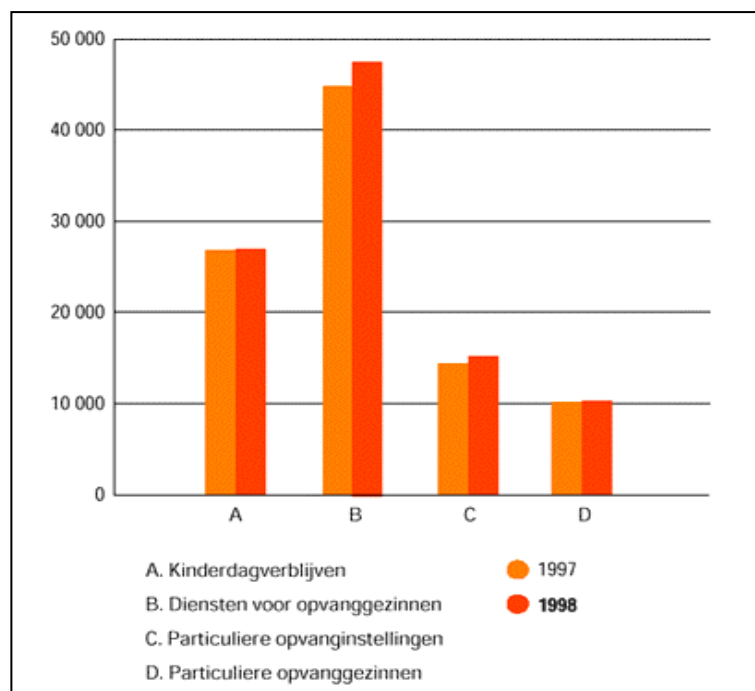
** Inbegrepen buitenschoolse opvang in aparte lokalen

*** Alleen ingeschreven kinderen in voorzieningen die gedurende het volledig jaar geopend zijn

**** Dit omvat dag-en-nachtopvang, weekendopvang, occasionele opvang en nachtopvang

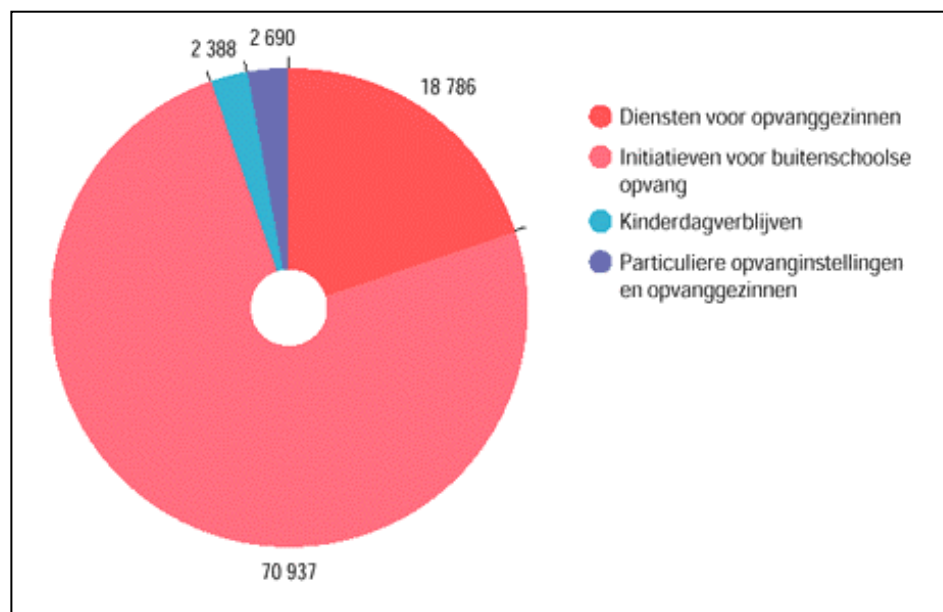
(1) Ingeschreven kinderen = minstens 1 dag aanwezig in de loop van het kalenderjaar

Ingeschreven kinderen dagopvang

Grafiek 4.4 Kinderen ingeschreven in dagopvang, naar gelang van de opvangvoorziening

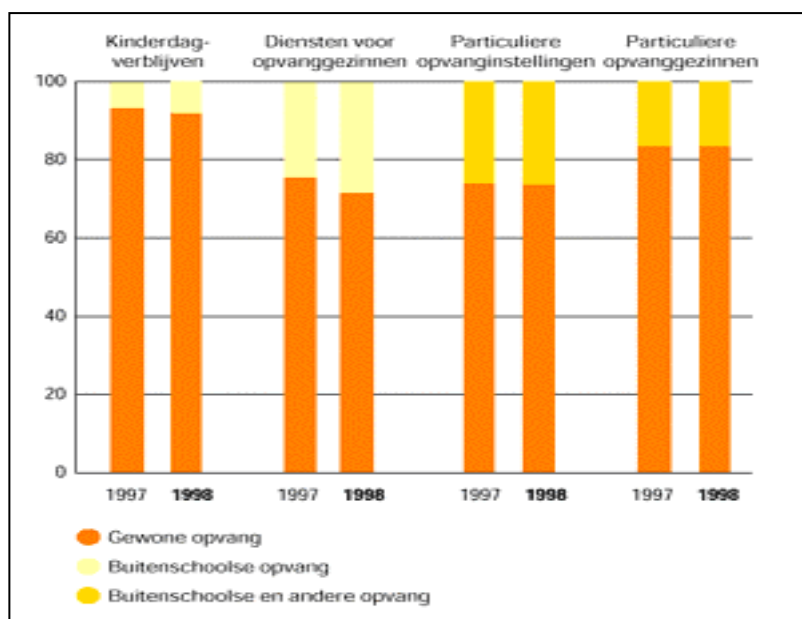
Ingeschreven kinderen buitenschoolse opvang

Grafiek 4.5 Kinderen ingeschreven in buitenschoolse opvang, naar gelang van de opvangvoorziening - 1998 (cijfers grafiek 4.5)

kinderdagverblijven	2 388
diensten voor opvanggezinnen	18 786
initiatieven voor buitenschoolse opvang	70 937
particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen	2 690

Buitenschoolse en andere opvang in de klassieke dagopvangvoorzieningen

Grafiek 4.6 Aandeel gewone dagopvang en buitenschoolse + andere opvang in de klassieke dagopvangvoorzieningen (cijfers grafiek 4.6)

	1997	1998
Gewone opvang kinderdagverblijven	93,56	91,87
Buitenschoolse opvang kinderdagverblijven	6,44	8,13
Gewone opvang diensten voor opvanggezinnen	75,68	71,71
Buitenschoolse opvang diensten voor opvanggezinnen	24,32	28,29
Gewone opvang particuliere opvanginstellingen	73,90	73,58
Buitenschoolse + andere opvang particuliere opvanginstellingen	26,10	26,42
Gewone opvang particuliere opvanggezinnen	83,44	83,40
Buitenschoolse + andere opvang particuliere opvanggezinnen	16,56	16,60

2.6. Verblijfsdagen in de gesubsidieerde dagopvang

In de *kinderdagverblijven* werden in 1998 (kalenderjaar) bijna 2,7 miljoen prestaties geleverd. Het totale aantal verblijfsdagen is gestegen met 6% ten opzichte van 1997. Voornamelijk de buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven is heel sterk toegenomen. De buitenschoolse opvang maakte in 1998 al 6,1% uit van het totale aantal prestaties (zie tabel 4.11).

In de *diensten voor opvanggezinnen* werden in 1998 in totaal 4,6 miljoen prestaties geleverd. Dit is een toename met ruim 6%. De buitenschoolse opvang (d.w.z. de opvang van kinderen boven de 3 jaar) steeg heel sterk, nl. met 21%.

De buitenschoolse opvang maakt ruim 16% uit van de totale prestaties in diensten voor opvanggezinnen; het relatieve aandeel nam toe met 2% tegenover 1997 (zie tabel 4.11).

Gewone dagopvang is overwegend opvang gedurende volle dagen, zowel in kinderdagverblijven (82%) als in diensten voor opvanggezinnen (78%).

Verblijfsdagen

	Kinderdagverblijven		Diensten voor opvanggezinnen	
	1997	1998*	1997	1998*
Gewone dagopvang				
Volle verblijfsdagen	2 031 217	2 077 607	2 879 070	2 997 534
Halve verblijfsdagen (1)	439 698	448 937	822 997	851 024
<hr/>				
Aantal prestaties (2)	2 470 915 (100,0)	2 526 544 (102,3)	3 702 067 (100,0)	3 848 558 (104,0)
Aantal herleide prestaties (3)	2 251 066 (100,0)	2 302 076 (102,3)	3 260 569 (100,0)	3 423 046 (104,0)
<hr/>				
Buitenschoolse opvang				
Aantal prestaties (2)	51 398 (100,0)	153 850 (299,3)	617 471 (100,0)	748 299 (121,2)
<hr/>				
Totaal				
Aantal prestaties (2)	2 522 313 (100,0)	2 680 394 (106,3)	4 319 538 (100,0)	4 596 757 (106,4)

4.11 Aantal verblijfsdagen in de gesubsidieerde dagopvangvoorzieningen

* Kalenderjaar – voorlopige cijfers

(1) Verblijf van minder dan 5 uur, 1 maaltijd inbegrepen

(2) Aantal prestaties: totaal van de volle, halve, 1/3-verblijfsdagen, niet gewogen naar gelang van de duur

(3) Aantal herleide prestaties: totaal van de volle, halve, 1/3-verblijfsdagen, gewogen naar gelang van de duur

2.7. Accenten in de werking in 1998

Strategisch plan kinderopvang

In 1997 werd een strategisch plan kinderopvang voorgelegd aan de voogdijminister. Volgende doelstellingen uit dit strategisch plan werden in 1998 al (deels) aangepakt of gerealiseerd.

Commissie Financiering Kinderopvang

Eind 1998 werd een commissie 'Financiering Kinderopvang' geïnstalleerd. Deze commissie heeft de volgende opdrachten:

- Inventarisatie van de belangrijkste financieringsbronnen en –mechanismen, met aandacht voor o.m. een reële inschatting van het aandeel van de verschillende financieringsbronnen
- Kritische doorlichting van de bestaande financieringsbronnen en -mechanismen
- Formulering van een pakket van voorstellen met als doel de financiering van de kinderopvang in Vlaanderen binnen één consistente beleidsaanpak te situeren.

De commissie is als volgt samengesteld:

Voorzitter

Guido Deblaere, secretaris-generaal departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Namens de overheid

Erik De Wasch, federaal expert financiën

Jan Leroy, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

Namens de sector

Werner Peremans

An Dedry

Ton Bergs

Namens de sociale partners

Jef Maes, adviseur studiedienst ABVV

Maddy Geerts, nationaal secretaris AVC

Anne Vanderstappen, adviseur studiedienst NCMV

Veerle Vermeulen, adviseur studiedienst VEV

Namens de ouders en gebruikers

Hilde Timmermans, Bond van Grote en van Jonge Gezinnen Peter Kupers, Verbruikersunie

Namens de wetenschappelijke onderzoekswereld

Lieve De Lathouwer, Centrum voor Sociaal Beleid

Namens de Raad van Bestuur van Kind en Gezin

Marcel Geuens, ondervoorzitter Kind en Gezin

Linda Van Torre, lid Raad van Bestuur

Enveloppenfinanciering

In overleg met de sector van de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen werd een voorstel van enveloppenfinanciering uitgewerkt. Volgens dit voorstel zou de subsidie worden berekend rekening houdend met de capaciteit, een personeelsgegeven, nl. leeftijd, en de bezetting. Verwacht wordt dat deze enveloppenfinanciering in 2000 in werking zal treden. 1999 wordt een overgangsjaar met een vereenvoudigde subsidieberekening (zie besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1998).

Ondersteuning particuliere sector

In 1998 werd een reeks ondersteuningsmaatregelen voor de particuliere sector verder geconcretiseerd. Het betreft de vorming van de particuliere opvanginstellingen, administratieve modeldocumenten, een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse Vereniging voor Particuliere Kinderopvang en samenwerking met het Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen (VIZO).

Naadloze overgang

In het kader van de naadloze overgang werden een 4-tal proefprojecten erkend die een gecombineerd en soepel gebruik van de kinderopvang en de kleuterschool stimuleren. Deze proefprojecten moeten in 2000 uitmonden in een concept met betrekking tot deze naadloze overgang.

Het betreft de volgende projecten:

- De Loods en de Toverstaf in Gent, erkend als proefproject van 1 september 1998 tot en met 31 augustus 2000, voor 2 350 000 fr. op jaarbasis.
- Lentetuiltje in Meise-Wolvertem, erkend als proefproject van 1 november 1998 tot en met 31 oktober 2000, voor 550 000 fr. op jaarbasis.
- De Speelboot in Roeselare, erkend als proefproject van 1 september 1998 tot en met 31 augustus 2000, voor 1 850 000 fr. op jaarbasis.

Kwaliteitsdecreet

Het decreet inzake de kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen van 29 april 1997 stelt een aantal verplichtingen voorop inzake het voeren van een kwaliteitsbeleid, het onderhouden van een kwaliteitssysteem en het werken met een kwaliteitsplanning en –handboek. Alle erkende voorzieningen en de voorzieningen die een erkenning hebben aangevraagd, moeten hieraan voldoen. Het decreet geldt voor de kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang.

Conform het decreet, dat stelt dat de bepalingen van het decreet per sector hun concrete invulling moeten krijgen, zijn in de loop van 1998 binnen Kind en Gezin twee sectorale overleggroepen voor de kinderopvang opgestart: een sectorale overleggroep gesubsidieerde kinderopvang (kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen) en een sectorale overleggroep buitenschoolse kinderopvang. In deze sectorale overleggroepen werden vertegenwoordigers van de sector, vertegenwoordigers van de gebruikersverenigingen, experts inzake kinderopvang en vertegenwoordigers van de administratie bijeengebracht om een advies te ontwikkelen inzake de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen, de minimale elementen van het kwaliteitssysteem, de kwaliteitsplanning en het kwaliteitshandboek.

De werkzaamheden in de sectorale overleggroepen zijn van start gegaan in juni 1998 met een algemene introductie in de theorievorming rond kwaliteitszorg, gegeven door het Centrum voor Kwaliteitszorg West-Vlaanderen. Dit centrum trad ook op als externe consultant voor de verdere werkzaamheden van de sectorale overleggroepen.

Verder werd er in 1998 gewerkt aan de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen, middels een algemeen stappenplan. De besprekingen van het sectoraal overleg waren eind 1998 nog niet afgelopen.

Buitenschoolse kinderopvang en lokale beleidsplanning

De regelgeving van juni 1997 op de buitenschoolse opvang erkent het bestaan van een brede waaier van mogelijkheden voor buitenschoolse opvang, waarbij elke actor vanuit zijn specifieke invalshoek bijdraagt aan

het totale aanbod. Een *lokaal overleg op gemeentelijk niveau* heeft de opdracht om het geheel te coördineren en een beleid rond buitenschoolse opvang te ontwikkelen dat is toegesneden op de plaatselijke situatie.

Kind en Gezin heeft in dit kader een *dubbele rol* die, na een eerste aanzet in 1997, in 1998 zijn concretisering kende. Enerzijds is er de taak om iedereen te informeren en het lokale overleg te stimuleren, te begeleiden en te ondersteunen. Daarnaast is Kind en Gezin bevoegd voor het erkennen van specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang.

In 1998 doorkruisten zeven provinciale ambtenaren van Kind en Gezin heel Vlaanderen met de bedoeling de gemeenten te *informeren over de regelgeving* en te *ondersteunen bij het lokale overleg*. Er werden 248 gemeenten geïnformeerd en in 211 gemeenten ging een overleggroep van start. In deze overleggroepen zijn afgevaardigden van ouders, kinderopvangvoorzieningen, scholen, het jeugdwerk en het gemeentebestuur vertegenwoordigd. In 1998 konden al 61 overleggroepen een beleidsplan afronden dat, na een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het bestaande aanbod van buitenschoolse opvang, voorstellen tot verbetering formuleert (zie punt 2.8).

Behalve het informeren over de nieuwe regelgeving en het begeleiden van de lokale overleggroepen, was het *erkennen van initiatieven voor buitenschoolse opvang* in 1998 een grote opdracht voor Kind en Gezin.

Het merendeel van de initiatieven voor buitenschoolse opvang bestond al vóór de reglementering van juni 1997. Tot het voorjaar van 1998 was er een overgangperiode die de initiatieven in staat moest stellen om zich in te passen in de nieuwe reglementering.

De initiatieven werden bezocht, de kwaliteit van het aanbod werd beoordeeld en de inbedding van het initiatief in het plaatselijke opvanglandschap werd nagegaan teneinde een gegronde, weloverwogen erkenningsbeslissing te kunnen nemen. Telkens werd ingehaakt op datgene wat al bestond en gerealiseerd werd, om van daaruit te zoeken naar mogelijkheden die een optimale kwaliteit van het aanbod garanderen. Daarnaast werd er veel geïnvesteerd in rechtstreekse communicatie met de initiatieven om op die manier Kind en Gezin in haar rol van kwaliteitsbewaker binnen de sector aanvaardbaar te maken.

Vanaf midden 1998 werden dossiers voor erkenning voorgelegd aan de Raad van Bestuur.

Kwaliteitsinstrumenten voor particuliere opvanginstellingen

Implementatie van een kwaliteitsinstrument (KWAPOI)

Volgend op de ontwikkeling van het instrument voor pedagogische kwaliteitsmeting in de particuliere opvanginstellingen (KWAPOI) eind 1997, werden in 1998 vier informatieronden georganiseerd in de Vlaamse provincies, waarop initiatiefnemers van particuliere opvanginstellingen geïnformeerd werden over de opbouw van het meetinstrument, de resultaten van het onderzoek inzake de pedagogische opvangkwaliteit in particuliere opvanginstellingen en de wijze waarop dit meetinstrument door de inspectie van Kind en Gezin gebruikt zou worden. Tijdens deze informatieronden werd ruim 60% van de initiatiefnemers bereikt. Het instrument zelf werd in het najaar van 1998, volgend op de informatieronden, in gebruik genomen met een opleiding voor de inspectieambtenaren en een proefperiode.

Ontwikkelen van een zelfevaluatie-instrument (Z-KWAPOI)

Na de ontwikkeling van de KWAPOI, is in een werkgroep met vertegenwoordigers van de sector gestart met de ontwikkeling van een zelfevaluatie-instrument voor particuliere opvanginstellingen. Dit instrument is op dezelfde wijze opgesteld als het oorspronkelijke meetinstrument, maar is vooral qua formulering gewijzigd om het gebruik door initiatiefnemers zelf te vergemakkelijken. Het zelfevaluatie-instrument is officieel in gebruik genomen tijdens een colloquium georganiseerd door Kind en Gezin in Gent in september 1998, gevolgd door opnieuw vier provinciale informatievergaderingen. Ongeveer 50% van de initiatiefnemers werd bereikt, het zelfevaluatie-instrument wordt verspreid naar alle particuliere opvanginstellingen.

Bij dit zelfevaluatie-instrument is een handleiding beschikbaar gesteld, die een eenvoudig traject weerspiegelt waarmee initiatiefnemers de stand van zaken wat betreft de pedagogische opvangkwaliteit in hun voorziening kunnen evalueren en initiatieven tot kwaliteitsverbetering kunnen plannen.

Dagopvang van kinderen uit achtergestelde buurten

In 1998 kende Kind en Gezin een subsidie van 3 000 000 fr. toe aan Speelhuis Elief van de vzw Vrouwenwerking Posthof in Berchem voor de periode van 1 januari tot en met 31 december 1998 en 2 000 000 fr. aan Elmer van de vzw EVA (Emancipatie Via Arbeid) in Schaarbeek voor de periode van 1 maart 1998 tot 28 februari 1999. Dit zijn allebei kleinschalige opvangprojecten, die buurtgerichte, interculturele, meer occasionele en aanvullende opvang bieden. Ze richten zich tot ouders die niet terecht kunnen in de reguliere kinderopvang omdat ze tijdelijke, onregelmatige of dringende opvang nodig hebben. Voorbeelden zijn: ouders die een opleiding volgen, die werk zoeken en moeten solliciteren, die tijd nodig hebben voor zichzelf, enz.

In Speelhuis Elief werden in 1998 63 peuters opgevangen. De voornaamste reden voor opvang (32%) is het gegeven dat de ouders een opleiding volgen. 43% van de peuters komt uit een allochtoon gezin.

Elmer heeft in de periode januari-juni aan 67 verschillende kinderen opvang geboden. Iets minder dan de helft is van Marokkaanse origine. Iets meer dan een derde van de kinderen wordt opgevangen omdat de ouders een opleiding volgen.

Ondersteuning kansarme, terminale aidspatiënten

Een projectsubsiëring van 2 300 000 fr. werd toegekend aan de vzw Zorgwonen in Brussel voor de periode van 15 oktober 1998 tot en met 15 oktober 1999. Het project richt zich op kansarme, terminale aidspatiënten. Een van de doelstellingen is de opvang van gezinnen met kinderen. De zorgverstrekkers staan in voor een waaier van activiteiten: aandacht hebben voor de verschillende noden van het gezin, educatieve opdrachten, administratieve dienstverlening, de aanwezigheidsfunctie en de dagelijkse ondersteuningsfunctie.

2.8. Wetenschappelijk onderzoek

In 1998 werden subsidies verleend aan drie onderzoeksprojecten die betrekking hebben op de kinderopvang.

In 1998 werd een onderzoek uitgevoerd naar de *rol van de grootouders in de kinderopvang*. Gezien de voortdurende afname van het aandeel van de grootouders in de opvang van kinderen onder de 3 jaar besloot de Raad van Bestuur om de positie van de grootouders in de kinderopvang te laten doorlichten, aan de hand van bestaand onderzoeksmateriaal. Een tweede deel van dit onderzoek betrof een prognose inzake de rol van de grootouders in de kinderopvang in de komende jaren (promotor: G. Hedeboom, HIVA, KU Leuven – duur van het onderzoek: 1 mei 1998 – 31 december 1998).

Reulens L., Hedeboom G., De rol van grootouders in de kinderopvang: Verkenning van toekomstige ontwikkelingen, 1999.

In 1998 ging een onderzoek van start *in het kader van de evaluatie van de procedure van het lokaal overleg in de sector buitenschoolse kinderopvang*. Het doel van dit onderzoek is de perceptie na te gaan die de deelnemers hebben van het overleggebeuren. De conclusies zullen de aanzet vormen tot het bijsturen van het concept lokaal overleg als beleidsinstrument voor de buitenschoolse opvang (promotor: G. Hedeboom, HIVA, KU Leuven – duur van het onderzoek: 1 oktober 1998 – 31 maart 1999).

In 1998 ging eveneens een onderzoek van start naar *de ontwikkeling van een beoordelingsinstrument voor de kwaliteit van de dienstverlening in diensten voor opvanggezinnen*. De oorspronkelijke opzet van dit onderzoek werd in de loop van 1998 enigszins aangepast in het licht van de ontwikkelingen met betrekking tot het kwaliteitsdecreet voor welzijnsvoorzieningen, meer bepaald wat de verplichtingen betreft om een kwaliteitssysteem en –planning uit te werken en een kwaliteitshandboek te hanteren in elke dienst voor opvanggezinnen (promotor: prof. L. Vandemeulebroecke, KU Leuven – duur van het onderzoek: 1 november 1998 – 30 april 1999).

2.9. Kwaliteitszorg in de kinderopvang

2.9.1. Algemene bespreking

Gebrachte inspectiebezoeken

	1997	1998
Kinderdagverblijven	323	363
Diensten voor opvanggezinnen	170	188
Initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang	37	153
<hr/>		
Totaal erkende kinderopvang	530	704
<hr/>		
Particuliere opvanginstellingen	686	650
Particuliere opvanggezinnen	1 436	1 356
<hr/>		
Totaal particuliere kinderopvang	2 122	2 006
<hr/>		
Totaal aantal gebrachte bezoeken	2 652	2 710

4.12 Aantal gebrachte inspectiebezoeken in de kinderopvang in 1998

Het aantal gebrachte inspectiebezoeken is in 1998 licht gestegen ten opzichte van 1997. Vooral opvallend is een stijging van het aantal gebrachte bezoeken in de erkende kinderopvangsector. Dit is overwegend toe te schrijven aan de sector buitenschoolse kinderopvang, die in 1998 een groot aantal dossierbewegingen heeft gekend.

Het feit dat in de erkende kinderopvangsector minder bezoeken gebracht worden dan in de particuliere kinderopvangsector, is te wijten aan de kleinschaligheid van initiatieven in de particuliere kinderopvang. Aangezien het aantal initiatieven, ten gevolge hiervan, aanzienlijk groter is in de particuliere kinderopvang en bijgevolg elk initiatief inhoudelijk moet worden opgevolgd (in verband met de algemene voorwaarden voor toezicht), stijgt het aantal gebrachte bezoeken in deze sector in evenredigheid. Bovendien is ook het aantal dossierbewegingen (dossiers waarin een beslissing genomen moet worden, zoals toekenning van een attest van toezicht, capaciteitsuitbreiding, wijziging van verantwoordelijke enz.) groot in de particuliere sector, wat een toename van het aantal bezoeken ten opzichte van de erkende sector tot gevolg heeft.

De evolutie in de bezoekaantallen is dan ook vooral toe te schrijven aan de twee bovenvermelde tendensen: enerzijds was het aantal dossierbewegingen in de particuliere sector lichtjes kleiner dan in 1997, wat tot minder bezoeken in deze sector leidde. Anderzijds deed het omgekeerde fenomeen zich voor in de erkende sector, waardoor daar meer bezoeken werden gebracht.

2.9.2. Gesubsidieerde dagopvang: kinderdagverblijven

Op inhoudelijk vlak kunnen de inspectiebezoeken aan de kinderdagverblijven in vijf grote categorieën ingedeeld worden. De wijze van inspectie is afhankelijk van het inhoudelijke aspect van het toezichtsbezoek.

Algemene bezoeken

Een algemeen bezoek aan een kinderdagverblijf wordt altijd gebracht met het oog op de screening van de algemene werking van het kinderdagverblijf over alle leefgroepen heen.

Aan de hand van een vraaggesprek met de verantwoordelijke voor het kinderdagverblijf, een rondleiding in het kinderdagverblijf en inzage in allerlei documenten, wordt de algemene werking van het kinderdagverblijf nagegaan. Hierbij wordt o.a. aandacht gegeven aan het personeel en de infrastructuur. Ook de aspecten ouderparticipatie, observeren van de kinderen, vorming en bijscholing van het personeel en begeleiding van de kinderverzorgsters, worden geëvalueerd en dit als afzonderlijk onderdeel "Pedagogische randvoorwaarden" van de beoordelingsschaal "Pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven".

In 1998 werden 112 algemene bezoeken gebracht aan kinderdagverblijven.

Evaluatie van het pedagogisch functioneren

Deze bezoeken worden gebracht met het oog op de opvolging van een kinderdagverblijf in zijn dagelijks functioneren. Het bezoek is overwegend gericht op de werking in 1 leefgroep in het kinderdagverblijf.

Het pedagogisch klimaat van die bepaalde leefgroep wordt beoordeeld aan de hand van de beoordelingsschaal "Pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven", die een betrouwbaar en valide beeld biedt van de interacties tussen begeleiders en kinderen door observatie van het leefgroepgebeuren. Verschillende pedagogisch relevante criteria (flexibiliteit, individualiseren, stimuleren, structureren, bevorderen van de zelfstandigheid, bewegingsvrijheid en veiligheid) worden op deze wijze geëvalueerd in verschillende leefsituaties (toiletsituatie, eetsituatie, rustsituatie, ontvangst, activiteiten, speelgoed en communicatie).

Sommige instellingen worden binnen een bepaalde termijn een tweede keer bezocht, namelijk wanneer ze onder een bepaalde norm van de beoordelingsschaal scoren.

Bij 140 bezoeken werd het pedagogische functioneren in de leefgroep geëvalueerd, waarvan 12 als herevaluatie na een onvoldoende score.

Mondelinge nabespreking

Wanneer een kinderdagverblijf na een bepaalde periode de minimale vereisten inzake het pedagogisch functioneren niet bereikt, vindt een mondelinge nabespreking plaats. Het gaat om een nabespreking met concrete aanbevelingen, aan de hand van de met de beoordelingsschaal geobserveerde aandachtspunten. Er werden 2 mondelinge nabesprekingen gehouden.

Bezoeken in het raam van de erkenning van een kinderdagverblijf

In het raam van een erkenning, een verlenging van de erkenning of een capaciteitsuitbreiding worden eveneens toezichtsbezoeken gebracht. De aspecten die hierbij geëvalueerd worden, zijn dezelfde als tijdens algemene

bezoeken.

5 bezoeken hadden tot doel een advies voor erkenning te formuleren, 14 bezoeken werden gebracht omwille van een advies voor capaciteitsuitbreiding. Inzake advies voor de verlenging voor 5 jaar werden 80 inspectiebezoeken gebracht.

Gerichte toezichtsbezoeken

Gerichte toezichtsbezoeken vinden meestal plaats naar aanleiding van een klacht, ter controle van voorwaarden die werden gesteld aan een erkenning of aan een verlenging van de erkenning of ter herevaluatie van de pedagogische randvoorwaarden. Wanneer bij het nagaan van de pedagogische randvoorwaarden tijdens algemene bezoeken wordt vastgesteld dat de bereikte kwaliteit onder een bepaalde norm blijft, wordt dit, net zoals bij de observatie van het leefgroepgebeuren, na een vastgelegde termijn opnieuw geëvalueerd in de vorm van een gericht bezoek.

In verband met een specifieke opdracht (klacht, brandveiligheid) werden 22 bezoeken afgelegd. Tijdens 16 bezoeken werden de pedagogische randvoorwaarden van de opvangsituatie opnieuw geëvalueerd.

In 1998 werden in totaal 254 inspectiebezoeken gebracht aan kinderdagverblijven in het kader van algemene routinebezoeken, evaluatie van het pedagogisch functioneren of een mondelinge nabespreking. Daarnaast werden 109 bezoeken gebracht in het kader van gerichte toezichtsbezoeken of in het raam van de erkenning van een kinderdagverblijf. Samengeteld gaat het om 363 inspectiebezoeken.

Het aandeel van de inspectiebezoeken met betrekking tot het pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven in 1998 maakt ongeveer 39% (140) van het totale aantal gebrachte bezoeken uit. Telt men hierbij ook de bezoeken waarin de pedagogische randvoorwaarden worden gemeten (31% of 112 bezoeken), dan kan worden gesteld dat 70% van het aantal inspectiebezoeken gebeurde aan de hand van een *objectief meetinstrument*.

2.9.3. Gesubsidieerde dagopvang: diensten voor opvanggezinnen

Op inhoudelijk vlak kunnen de inspectiebezoeken aan de diensten voor opvanggezinnen in 1998 in drie grote categorieën ingedeeld worden. De wijze van inspectie is afhankelijk van het inhoudelijke aspect van het toezichtsbezoek.

Algemene bezoeken

Tijdens deze bezoeken wordt de algemene werking van de dienst voor opvanggezinnen nagegaan aan de hand van een vraaggesprek met de dienstverantwoordelijke, alsook aan de hand van inzage in documenten en dossiers.

De richtlijnen voor de evaluatie van de werking van de diensten die begin 1995 in werking traden, vormen de basis voor de inspectiebezoeken. Deze richtlijnen bevatten als krachtlijnen het pedagogisch verslag, het secretariaat, de voortdurende begeleiding van de opvanggezinnen en van de opgevangen kinderen, de vorming van de opvanggezinnen en de samenwerking met de ouders.

Aspecten die in 1998 bijzondere aandacht kregen, betroffen de samenwerking met de ouders, waarbij extra nadruk gelegd werd op het intakegesprek.

Verder werden de organisatie van het secretariaat en de zitdagen (o.a. de regeling van contacten buiten de werkuren), de invulling van de begeleidingsopdracht en de wijze waarop men de pedagogische kwaliteit van de opvanggezinnen evalueert (o.a. het uitwerken van toepasselijke criteria) nagegaan.

Naast de elementen van de richtlijnen werd de dienst meestal ook geëvalueerd op het vlak van selectie van nieuwe opvanggezinnen, met name de procedure, de selectiecriteria en de sociale verslagen. Er werden 105 algemene bezoeken gebracht.

Bezoeken in het raam van de erkenning van een dienst voor opvanggezinnen

In het raam van een erkenning, een verlenging van de erkenning of een capaciteitsuitbreiding worden eveneens toezichtsbezoeken gebracht. De aspecten die hierbij geëvalueerd worden, zijn dezelfde als die welke tijdens de algemene bezoeken aan bod komen.

8 bezoeken werden gebracht in het kader van een verlenging van de erkenning en 46 bezoeken in het kader van een erkenning van een capaciteitsuitbreiding.

Bezoeken naar aanleiding van een specifieke situatie

Meestal vinden deze toezichtsbezoeken plaats naar aanleiding van een klacht of ter controle van het nakomen van de voorwaarden die werden gesteld aan een erkenning of aan een verlenging van de erkenning.

In 1998 werden 5 bezoeken gebracht in het raam van de behandeling van een klacht en 24 naar aanleiding van gestelde voorwaarden.

Het totale aantal inspectiebezoeken aan de diensten voor opvanggezinnen in 1997 bedroeg 188, waarbij 79% of 164 diensten voor opvanggezinnen minstens 1 bezoek kregen.

2.9.4. Gesubsidieerde opvang: Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang

Er werden 3 types inspectiebezoeken onderscheiden in 1998.

Bezoeken in het raam van de erkenning van een Initiatief voor Buitenschoolse Opvang

In 1998 hadden 110 voorzieningen een voorlopige erkenning tot eind 1998. Ze werden alle bezocht in het kader van een automatische erkenning voor 5 jaar, ingaande op de startdatum van het initiatief. 6 nieuwe voorzieningen werden bezocht in het kader van een erkenning voor 2 jaar. Dit waren algemene werkingsbezoeken. Er werd nagegaan of de initiatieven beantwoordden aan het kwaliteitscharter buitenschoolse opvang en aan de voorwaarden tot erkenning.

Bezoeken in het raam van de toekenning van een principiële akkoord

15 nieuwe initiatieven werden bezocht in het kader van een principiële akkoord. Dit waren gerichte inspectiebezoeken. Er werd nagegaan of de initiatieven beantwoordden aan de erkenningsvoorwaarden.

Gerichte inspectiebezoeken

Een beperkt aantal initiatieven werd een tweede keer bezocht in het kader van een uitbreiding van het initiatief. Het ging om gerichte inspectiebezoeken. Er werd nagegaan of de nieuwe locaties beantwoordden aan de erkenningsvoorwaarden.

2.9.5. **Niet-gesubsidieerde opvang: particuliere opvanginstellingen**

Bij de in 1998 gebrachte bezoeken kunnen twee types van bezoeken onderscheiden worden: algemene bezoeken en gerichte bezoeken.

Algemene bezoeken

Algemene bezoeken zijn bezoeken waarbij het volledige functioneren van de instelling wordt nagegaan. Het betreft de verificatie van het administratief dossier, de bezetting, personeelsomkadering, accommodatie en veiligheid, ouderparticipatie, omgang met bijzondere zorgsituaties (zieke kinderen of kinderen met een handicap), pedagogische begeleiding, hygiëne, voeding, vorming of bijscholing en teamwerking. Dit gebeurt door inzage in het administratief dossier, door een vraaggesprek met de verantwoordelijke voor de instelling, maar ook door observatie van de interactie tussen kinderen en begeleider in de opvangsituatie. Aan nieuwe initiatieven, in geval van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en aan initiatieven die nog niet lang bestaan wordt altijd een algemeen bezoek gebracht. Voor andere initiatieven wordt gekozen voor een algemeen bezoek wanneer het gaat om een volledige opvolging van de opvangsituatie.

In 1998 werden 583 algemene bezoeken gebracht, zijnde 80% van het totale aantal bezoeken.

Gerichte bezoeken

Gerichte bezoeken zijn bezoeken waarbij alleen de elementen waarover bij een vorig bezoek adviezen zijn verstrekt worden nagegaan en waarvan de evolutie wordt geëvalueerd.

In 1998 werden 127 gerichte bezoeken gebracht of 20%. Deze bezoeken kwamen het meest voor bij de behandeling van klachten en bij de opvolging van initiatieven die al geruime tijd bestaan, maar weinig problemen vertoonden bij de evaluatie van de algemene voorwaarden voor toezicht.

In totaal werden in 1998 650 bezoeken gebracht aan particuliere opvanginstellingen. Daarvan werden 124 (of 20%) bezoeken gebracht naar aanleiding van een eerste aanvraag om toezicht, 50 (of 8%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en 26 (of 4%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een klacht. De overige bezoeken werden gebracht als opvolgingsbezoeken om de algemene werking na te gaan.

2.9.6. **Niet-gesubsidieerde opvang: particuliere opvanggezinnen**

Bij de in 1998 gebrachte bezoeken kunnen twee types van bezoeken onderscheiden worden: algemene bezoeken en gerichte bezoeken.

Algemene bezoeken

Algemene bezoeken zijn bezoeken waarbij het volledige functioneren van het opvanggezin wordt nagegaan. De aandacht tijdens inspectiebezoeken was vooral gericht op het opvolgen van de algemene voorwaarden voor

toezicht door Kind en Gezin. Aan elk bezocht opvanggezin werd een schriftelijke gevolggeving bezorgd met aanbevelingen rond ouderparticipatie, pedagogische begeleiding van de kinderen, het nemen van maatregelen ter bevordering van de algemene veiligheid in het opvanggezin en de wiegendoodpreventie. In 1998 werden 1190 (88%) algemene bezoeken gebracht.

Gerichte bezoeken

Gerichte bezoeken zijn bezoeken waarbij alleen de elementen waarover bij een vorig bezoek adviezen zijn verstrekt worden nagegaan en waarvan de evolutie wordt geëvalueerd.

Het aandeel van de gerichte bezoeken in deze opvangsector is gering, aangezien ernaar gestreefd wordt om bij elk bezoek de opvangsituatie in het opvanggezin in haar geheel te bekijken.

Niettemin waren er in deze sector 166 (12%) gerichte bezoeken, waarbij meestal concreet advies werd gegeven ter ondersteuning van de verantwoordelijke bij specifieke problemen.

In 1998 werden 1356 bezoeken gebracht aan particuliere opvanggezinnen. 229 (17%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een nieuwe aanvraag om toezicht, 66 (5%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en 15 (1%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een klacht.

De overige bezoeken werden gebracht als opvolgingsbezoeken om de algemene werking van het opvanggezin na te gaan.

5. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN HET KIND

1. De dienstverlening van Kind en Gezin

1.1. Hulpverlening aan kinderen in bijzondere leefsituaties

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties kan men een beroep doen op een aantal voorzieningen die door Kind en Gezin erkend en gesubsidieerd worden.

De *centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning* bieden dag-en-nachtopvang, semi-residentiële opvang (dag of nacht) en ambulante begeleiding. Binnen deze drie begeleidingsvormen neemt gezins- en opvoedingsondersteuning een belangrijke plaats in. Conform het subsidiariteitsbeginsel krijgt bij gelijk zorgeffect de semi-residentiële opvang of de ambulante begeleiding steeds de voorkeur boven de residentiële opvang. De centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning richten zich op gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar. Oudere broers of zussen komen in aanmerking voorzover ze basisonderwijs genieten. In uitzonderlijke omstandigheden kunnen ook andere oudere kinderen begeleid worden voorzover ze deelnemen aan het basisonderwijs.

Kind en Gezin subsidieert 22 centra, met een totale erkende capaciteit van 1249 plaatsen.

Daarnaast bestaat er ook een *opvangcentrum voor gehandicapten*, waar minder-validen tot 25 jaar kunnen worden opgenomen voor een kort verblijf (vakantie).

Op verzoek van de ouder(s) of de plaatsvervanger(s) is ook kortstondige plaatsing mogelijk in een opvanggezin dat is aangesloten bij een *dienst voor private gezinsplaatsing*. In Vlaanderen functioneren 4 diensten voor private gezinsplaatsing. Bij deze diensten zijn in totaal 144 opvanggezinnen aangesloten.

Er is ook bijzondere opvang mogelijk in *dagcentra* voor kinderen onder de 6 jaar. In dagcentra worden gezinnen begeleid waar de opvoedingssituatie tijdelijk problematisch is en waar de pedagogische draagkracht van de ouders overschreden wordt. Kind en Gezin verleende in 1998 subsidies aan twee projecten, die samen 26 kinderen onder de 6 jaar in begeleiding kunnen nemen (zie tabel 5.1 en tabel 5.2).

Inzake *ambulante begeleiding* verleent Kind en Gezin subsidies aan twee projecten. Eén project biedt intensieve en integrale thuisbegeleiding aan kansarme gezinnen met jonge kinderen, met in 1998 een capaciteit van 18 gezinnen. Het tweede project zorgt voor opvang van kansarme kinderen in steungezinnen als ondersteuning van de gezinnen, met het oog op het voorkómen van uithuisplaatsing.

Aantal voorzieningen

	1997	1998
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	22	22
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	1	1
Diensten voor private gezinsplaatsing	4	4
Dagcentra	2	2

5.1 Aantal voorzieningen voor kinderen in bijzondere leefsituaties

Aantal plaatsen

	1997	1998
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	1 249	1 249
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	60	60
Diensten voor private gezinsplaatsing	159*	144*
Dagcentra	26	26

5.2 Aantal plaatsen in voorzieningen voor kinderen in bijzondere leefsituaties

* Aantal opvanggezinnen die in de loop van het jaar kinderen opvingen

In de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning betalen de ouders voor residentiële opvang een bijdrage volgens een schaal die varieert naar gelang van het gezamenlijk belastbaar inkomen, met een minimum van 60 fr. en een maximum van 520 fr. per kind en per dag. Voor semi-residentiële opvang bedraagt de ouderbijdrage de helft van de ouderbijdrage voor residentiële opvang. Voor de private gezinsplaatsing is de ouderbijdrage bepaald op 1/300ste van het nettomaandinkomen, met een minimum van 100 fr. en een maximum van 400 fr. per kind en per dag.

Ouders genieten de fiscale aftrek van de kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar.

1.2. Hulpverlening bij kindermishandeling: vertrouwenscentra kindermishandeling

In elke Vlaamse provincie en in het Brussels Gewest is er een vertrouwenscentrum kindermishandeling. Het besluit van de Vlaamse regering van 2 december 1997 tot vaststelling van de voorwaarden voor erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling legt in de opdrachten van de centra het accent op het fungeren als meldpunt, de eerste opvang van de betrokkenen en het stellen van een diagnose met het oog op een doorverwijzing, het coördineren en opvolgen van de hulpverlening, het (uitzonderlijk) instaan voor de begeleiding en behandeling wanneer doorverwijzing niet aan te bevelen of onuitvoerbaar is, het ondersteunen van hulpverleners, de voortdurende verdere ontwikkeling van de eigen deskundigheid, het bijdragen tot het sensibiliseren voor en het signaleren van evoluties en knelpunten in de hulpverlening bij kindermishandeling.

De vertrouwenscentra moeten beschikken over een multidisciplinair basisteam (een arts-specialist, een licentiaat in de psychologie of pedagogie, een maatschappelijk assistent en een administratieve kracht). Zij dienen functionele netwerken te vormen met andere hulpverleningsinstanties en moeten samenwerkingsakkoorden afsluiten. De minister bepaalt de sectoren waarmee (op dit moment zijn dit de centra voor geestelijke gezondheidszorg-netwerken inzake kindermishandeling, de Centra voor Algemeen Welzijnswerk en de Comités Bijzondere Jeugdbijstand) en volgens welke procedure deze samenwerkingsakkoorden worden afgesloten.

Ook moeten de vertrouwenscentra permanent bereikbaar zijn en bepaalt de minister de voorwaarden voor het realiseren van een wachtdienst buiten de kantooruren.

1.3. Kind en Gezin en adoptie

In 1998 werd Kind en Gezin opnieuw aangesteld als centrale autoriteit inzake adoptie voor de Vlaamse Gemeenschap. Het Vlaams adoptiebeleid zoals dit werd uitgetekend in de beleidsbrief van minister Martens (april 1996) en juridisch vertaald werd in het decreet interlandelijke adoptie (juli 1997) en het regeringsbesluit van 20 oktober 1998, vergt een systematische overheidstussenkomst in elke adoptie*.

In dit decreet is vastgelegd dat elke kandidaat-adoptant inzake *interlandelijke adoptie* die wenst te adopteren hetzij door bemiddeling van een erkende adoptiedienst hetzij op zelfstandige wijze en toch een beginseltoestemming van de Vlaamse centrale autoriteit wenst te verkrijgen, zich moet aanmelden bij de Vlaamse centrale autoriteit, zijnde Kind en Gezin. Na aanmelding stuurt Kind en Gezin de kandidaat-adoptanten door naar een van de 2 erkende *vormingscentra*. Deze centra bereiden de kandidaat-adoptanten voor op het adoptieouderschap. Wanneer de kandidaat-adoptanten het voorbereidingsprogramma hebben doorlopen, worden ze door Kind en Gezin doorverwezen naar een van de 5 erkende *evaluatieteams* (erkend binnen een centrum voor algemeen welzijnswerk). Deze teams voeren gesprekken met het oog op het uitbrengen van een advies aan Kind en Gezin inzake de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten tot interlandelijke adoptie. Op basis van dit advies verstrekt Kind en Gezin dan al of niet een beginseltoestemming tot adoptie aan de kandidaat-adoptant. In afwachting van een wijziging van de adoptiewet op federaal niveau, is deze beginseltoestemming wel alleen maar afdwingbaar indien de herkomstlanden dit vereisen of indien men via een erkende adoptiedienst wenst te adopteren.

Indien Kind en Gezin zich voorneemt om op basis van een negatief advies van het evaluatieteam geen beginseltoestemming te verlenen, kunnen de kandidaat-adoptanten vragen dat dit negatieve advies door de *adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie* in heroverweging wordt genomen. Deze adviescommissie brengt dan een tweede advies uit aan Kind en Gezin, waarna Kind en Gezin dan een definitieve beslissing neemt inzake het al dan niet toekennen van een beginseltoestemming. Zodra ze in het bezit zijn van een beginseltoestemming, hebben de kandidaat-adoptanten de keuze om hetzij zelfstandig te adopteren, hetzij een volledig of gedeeltelijk beroep te doen op een van de erkende *adoptiediensten*. De essentie van de opdracht van deze adoptiediensten is het bewaken van de concrete procedures en de bescherming van de rechten van de betrokken minderjarigen. Meer dan in het verleden ligt het accent dan ook op hun werking in het herkomstland. Zij zijn echter ook verantwoordelijk voor een optimale plaatsing van het kind (matching) en voor de nazorg voor het adoptiegezin.

De adoptiediensten, net als de voorbereidingscentra en de evaluatieteams, worden erkend door de minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, op advies van Kind en Gezin. Naast deze adviserende taak heeft Kind en Gezin ook een taak in het begeleiden van de bovenvermelde vormingscentra en evaluatieteams.

Wat de *interne adopties* betreft (adopties van in België geboren kinderen) werden tot nog toe geen wijzigingen doorgevoerd. Bij interne adopties worden nog steeds zowel voorbereiding, evaluatie als matching en bemiddeling opgenomen door adoptiediensten. De rol van Kind en Gezin hierbij beperkt zich tot advies inzake erkenning en begeleiding van de adoptiediensten.

Kind en Gezin is tevens gesprekspartner voor federale en internationale overheden die informatie wensen over het adoptiegebeuren in de Vlaamse Gemeenschap.

Samenstelling van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie:

Voorzitter

De heer Pierre Gantois, klinisch psycholoog-psychotherapeut "De Berkjes" Brugge

Leden

Prof. dr. Lieve Vandemeulebroecke, hoogleraar Sociale Pedagogiek en Gezinspedagogiek KU Leuven

Dr. Annick Lampo, kinder- en jeugdpsychiater, vertrouwensarts kindermishandeling AZK – VUB

Mevrouw Krista Störbrauck, maatschappelijk assistente Centrum Levens- en Gezinsbegeleiding UZ Sint-Rafaël Leuven

* Deze visie is gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Haagse Verdrag inzake interlandelijke adoptie. Overheden zowel van ontvangende als van zendende landen dienen hun verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van de betrokken minderjarigen

2. De activiteiten in 1998

2.1. Kinderen in bijzondere leefsituaties

2.1.1. Wetgeving

Ministerieel besluit van 11.12.98 tot wijziging van het ministerieel besluit van 26.11.97 (BS 27.01.98) betreffende de invoering van de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel van kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang en centra voor kindercare en gezinsondersteuning

Het besluit van 11.12.98 wijzigt het ministerieel besluit van 26.11.97 dat in de sector van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning met ingang van 1 januari 1999 een eenvormig boekhoudstelsel oplegde. De wijzigingen houden in dat enerzijds de voorzieningen die ressorteren onder een OCMW uitgesloten worden van het opgelegde boekhoudstelsel en anderzijds dat de voorzieningen de keuze krijgen tussen uitdrukking in Belgische frank of in euro.

Besluit van de Vlaamse regering van 08.12.98 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse regering van 06.04.95 (BS 03.02.99) houdende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning

Met dit besluit wordt de forfaitaire subsidie van de centra vanaf 1 januari 1999 verhoogd met bijna 3%. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het intersectoraal akkoord voor de social-profitsector van 5 mei 1998 en meer specifiek aan de CAO afgesloten in het paritair subcomité voor de opvoedings- en huisvestingsinrichtingen van de Vlaamse Gemeenschap.

Besluit van de Vlaamse regering van 18.12.98 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse regering van 06.04.95 (BS 19.03.99) houdende de erkenning en de subsidiëring van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning

Met deze wijzigingen houdt de Vlaamse regering vast aan de profilering van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning als voorzieningen voor kinderen tot 6 jaar, maar wordt het uitzonderingspercentage voor de opvang van 6 tot 12-jarigen (naast de mogelijkheid om broers en zussen te begeleiden) opgetrokken van 5% tot 10%. Het begrip "verblijfsdag" wordt vervangen door het begrip "begeleidingsdag". Het percentage van de flexibele werkvormen wordt opgetrokken tot 50%. Naast een aantal andere aanpassingen wordt ook een hoofdstuk rond "beroepsprocedure" toegevoegd.

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 1999.

2.1.2. Erkenning

Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning

Voor 2 centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, waarvan de erkenning verstreek op 30 juni 1998, besloten de beheersinstanties de erkenning te verlengen tot en met 31 december 1999.

Voor een centrum werd een afdeling goedgekeurd met ingang van 1 september 1998.

Voor een reeds bestaande afdeling van een centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning keurden de beheersinstanties de wijziging van locatie goed evenals een uitbreiding van de werkvormen.

Het vroegere *kinderopvangcentrum voor gehandicapten* is niet opgenomen in het besluit op de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning. De Raad van Bestuur nam in 1998 de beslissing tot verdere ondersteuning voor 1 jaar.

Aan de organisatie van een jaarlijks *vakantiekamp voor diabetische kinderen* van 9 tot 12 jaar in aparte accommodaties in het domein van het kinderopvangcentrum voor gehandicapten werd financiële steun verleend.

Diensten voor private gezinsplaatsing

In maart 1998 verlengden de beheersinstanties de subsidiëring van de 4 bestaande diensten voor private gezinsplaatsing. Eveneens in 1998 werd een nieuw activiteitsdomein "diensten voor gezins- en opvoedingsondersteuning" aan de beheersinstanties ter goedkeuring voorgelegd. De verdere uitwerking van het concept en van een reglementair kader zal in 1999 afgerond worden.

Dagcentra

De erkenning van twee dagcentra die semi-residentiële begeleiding bieden, werd met een jaar verlengd tot en met 31 augustus 1999.

Projecten

Het project inzake intensieve en integrale thuisbegeleiding van kansarme gezinnen met jonge kinderen en het project omtrent opname en begeleiding van drugsverslaafde zwangere vrouwen of moeders met kinderen werden eind 1998 voor een jaar verlengd.

Wat betreft het project inzake de opvang van kansarme gezinnen in steungezinnen besloten de beheersinstanties eind 1998 de subsidiëring niet te verlengen, wat leidde tot een stopzetting van de subsidiëring op 31 december 1998.

2.1.3. Subsidiëring

De belangrijkste inkomsten van de *centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning* zijn de subsidies van Kind en Gezin en de geïnde ouderbijdragen. De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning ontvingen in 1998 elk een forfaitaire subsidie van 22,6 miljoen frank voor personeelskosten, infrastructuur, werking en verblijfkosten. De basiserkenning is verbonden aan de minimumcapaciteit, zijnde 30 plaatsen. Elk centrum ontvangt jaarlijks een extra forfaitaire subsidie per extra schijf van 5 erkende plaatsen. De eerste 6 extra schijven krijgen een iets hogere forfaitaire subsidie dan de volgende extra schijven. De subsidiëring wordt dus niet gekoppeld aan de bezetting. Wel heeft een te lage bezetting gedurende 2 jaar een capaciteitsreductie tot gevolg in het derde jaar. Bijkomende bepaling is dat van de som van het totale subsidiebedrag en de ouderbijdragen minimaal 70% moet en maximaal 85% mag worden gependeed aan personeelskosten en dat minimaal 15% moet en maximaal 30% mag worden gependeed aan verblijf-, infrastructuur- en werkingskosten.

In 1998 werd aan de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning voor 50,05 miljoen frank selectieve omschakelingstoelage uitgekeerd. Daarnaast keurde de Raad van Bestuur in 1998 een bijkomende toelage goed van 15,51 miljoen als selectieve omschakelingstoelage aan deze centra. Dit bedrag werd eveneens uitgekeerd.

Het *kinderopvangcentrum dat kinderen met een handicap opvangt*, ontvangt sinds 1 januari 1998 een forfaitair bedrag van 1070 fr. per kind en per dag.

Het subsidiebedrag dat de *diensten voor private gezinsplaatsing* ontvangen, is het bedrag dat nodig is om aan ieder opvanggezin een dagvergoeding per kind te garanderen. De dagvergoeding bedraagt 489 fr. voor kinderen onder de 3 jaar en 521 fr. voor 3 tot 12-jarigen. De subsidiebedragen voor de diensten worden verminderd met de geïnde ouderbijdragen. Vanaf 1998 ontvangen de diensten ook een extra subsidie voor personeelskosten, onder voorwaarde dat zij kunnen bewijzen dat ze dit personeel met eigen middelen gefinancierd hebben, dat de extra subsidie per dienst de 1,5 miljoen niet overschrijdt en dat dit geen aanleiding geeft tot dubbele subsidiëring van dit personeel.

De *dagcentra* ontvangen een werkingssubsidie, na voorlegging van bewijsstukken, tot een contractueel bepaald maximumbedrag.

In 1998 (boekjaar) betaalde Kind en Gezin 977,6 miljoen frank (inclusief 66 miljoen frank van de selectieve omschakelingstoelage) subsidies uit aan de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning, 23,378 miljoen aan het kinderopvangcentrum voor gehandicapten, 11,987 miljoen (inclusief personeelssubsidie met terugwerkende kracht voor 1996 en 1997) aan de diensten voor private gezinsplaatsing en 12,04 miljoen aan de dagcentra.

2.1.4. Aantal kinderen in begeleiding

In 1998 werden 4199 kinderen begeleid in de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning. Tegenover 1997 is dat een stijging met 3,9%. Sommige kinderen werden door meer dan 1 centrum begeleid, zodat in alle centra samen 4029 verschillende kinderen werden begeleid. Hiervan waren er 1202 of bijna 30% ouder dan 6 jaar bij opname, wat een lichte stijging (2%) betekent. Via de diensten voor private gezinsplaatsing werden 291 kinderen opgevangen (+8,6%). In de dagcentra werden 97 kinderen opgevangen (+9,0%) (zie tabel 5.3).

Kinderen in begeleiding

	1997	1998
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	4 040	4 199
Diensten voor private gezinsplaatsing	268	291
Dagcentra	89	97

5.3. Aantal kinderen in begeleiding

2.1.5. Aanwezigheids- en begeleidingsdagen

In de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning daalde het aantal dagen dat kinderen in begeleiding waren met 1,7%. Deze daling heeft zeker te maken met de toepassing van de richtlijnen die begin 1998 verstrekt werden voor het invullen van de aanwezigheidslijsten, waardoor o.m. lange periodes zonder begeleidingsdagen niet meer in aanmerking kwamen als begeleidingsdagen. Het is niet duidelijk of deze daling ook te maken heeft met het feit dat men minder gebruik zou maken van het hulpverleningsaanbod van de centra.

Wat de werkvormen betreft werd ongeveer 62% van het aantal begeleidingsdagen gerealiseerd in de residentiële begeleidingsvorm, 16% in de semi-residentiële en 22% in de ambulante begeleidingsvorm. Ten opzichte van 1997 is er een toename van het aantal ambulante begeleidingsdagen ten nadele van de residentiële begeleidingsdagen. Met begeleidingsdagen worden hier alle dagen (ook de weekenddagen) tussen de start en het stopzetten van de begeleiding bedoeld (zie tabel 5.4).

In de diensten voor private gezinsplaatsing en de dagcentra worden begeleidingsdagen anders gedefinieerd. Hier gaat het om het effectieve aantal dagen dat het kind in het opvanggezin of het dagcentrum aanwezig was. In de opvanggezinnen van de 4 diensten voor private gezinsplaatsing werden in 1998 13 856 verblijfsdagen gerealiseerd; dit is een vermindering met 0,7% tegenover 1997. Ook het totale aantal dagen dat er kinderen in de dagcentra aanwezig waren daalde (-4,7%).

Begeleidingsdagen

	1997	1998
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning*	418 644	411 516
Diensten voor private gezinsplaatsing**	13 959	13 856
Dagcentra**	2 722	2 595

5.4. Aantal begeleidingsdagen

* Aantal dagen tussen start en stopzetting van de begeleiding

** Aantal dagen dat kinderen effectief aanwezig waren in opvanggezin/dagcentrum

2.1.6. Accenten in de werking in 1998

Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning

In 1998 ging veel aandacht naar de concrete toepassing van en gevolggeving aan het besluit van 1995 op de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (gewijzigd bij het besluit van 1998), en dit in al zijn facetten. Daartoe werden niet alleen mededelingen verstuurd, maar vonden tevens in 1998 enkele provinciaal georganiseerde vergaderingen met de centra plaats. Tijdens deze vergaderingen besteedde Kind en Gezin aandacht aan de recente ontwikkelingen in de sector, aan de knelpunten in de werking, evenals aan de regionale werking en spreiding. Daarnaast waren er ook individuele contacten met verschillende centra, waarbij vooral werd ingegaan op het individuele dossier met betrekking tot de werking.

In een aantal beleidsnota's analyseerde en vergeleek Kind en Gezin de werking van de centra, zodat knelpunten ontdekt werden, de nodige bijstellingen konden gebeuren en/of beleidsconclusies konden worden getrokken, bv. over de situatie van de kinderen boven de 6 jaar en over de link met de sector van de bijzondere jeugdzorg.

VOCA: vormingsproject Caritas

Op 31 oktober 1998 liep het 3-jarig vormingsproject VOCA van de vormingscel van Caritas af.

Dit vormingsproject met als doel vorming en begeleiding te garanderen aan de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning in al hun geledingen, startte op 1 november 1995 en spitste zich toe op het uitwerken van een kwaliteitsvisie op de hulpverlening. Dit gebeurde in samenwerking met de sector.

Na een behoeftestudie werden een vormingspakket en een vormingsprogramma samengesteld. De vormingsprogramma's namen een aanvang in oktober 1996 en liepen ten einde in oktober 1998. Zij werden aangeboden aan begeleidend personeel, stafleden en directies. Tijdens de voorbije 3 jaar vonden er 42 cursussen plaats voor 201 groepen. Het aantal lesdagen per cursus varieerde van 1 tot 5. In totaal werden 508 cursusedagen gerealiseerd. Alleen één luik, namelijk de automatisering van de centra, moet nog verder worden ingevuld.

Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning: afdelingen

Een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning heeft een afdeling opgericht in een andere stad, waar het een gedeelte van de werking van het centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning uitvoert. Het is de bedoeling om zo dichtbij de doelgroep te komen en om een meer stedelijk gericht hulpverleningsaanbod te ontwikkelen. Voor een aantal centra zit het oprichten van een afdeling nog in een planningsfase.

In de afdelingen beperken de gerealiseerde begeleidingsvormen zich tot ambulante begeleiding of tot een combinatie van ambulante en semi-residentiële dag- en/of nachtopvang.

Diensten voor private gezinsplaatsing

In overleg met de diensten werd in 1998 gewerkt rond de reglementering. Deze besprekingen hebben geleid tot een nieuwe visie en tot de installatie van een nieuw activiteitsdomein "diensten voor gezins- en opvoedingsondersteuning". Hieronder kunnen zowel de diensten voor private gezinsplaatsing ressorteren als een aantal methodieken van hulpverlening aan gezinnen die momenteel bij wijze van project lopen. Dit nieuwe activiteitsdomein zal zowel gezinsondersteunende als opvoedingsondersteunende activiteiten ontwikkelen.

Deze visie is gegroeid uit de vaststelling dat de diensten voor private gezinsplaatsing veeleer aan begeleiding doen en plaatsing daarvan deel uitmaakt.

De uitwerking van het concept zal in 1999 afgerond worden.

Project Tipi: opvang verslaafde moeders met kinderen

Voor 1998 kende de Raad van Bestuur een toelage van 1,5 miljoen frank toe aan de vzw De Kiem ten voordele van het project "Tipi". Het project beoogt de opname en begeleiding van drugsverslaafde zwangere vrouwen of moeders met kinderen. Er is plaats voor drie moeders en hun kinderen.

Kinder- en Jongerentelefoon

Vanaf 1 januari 1997 vond de Kinder- en Jongerentelefoon onderdak bij Kind en Gezin. De Kinder- en Jongerentelefoon wil aan kinderen een luisterend oor bieden voor een praatje, een inlichting, een vraag of een probleem. Daartoe werd voor heel Vlaanderen een netwerk van vrijwilligers opgezet die de kinderen elke dag te woord staan.

Als uitgangspunt hanteert de Kinder- en Jongerentelefoon het fundamentele respect voor kinderen en hun behoeften zoals geëxpliciteerd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Naast het bieden van huisvesting subsidieert Kind en Gezin ook de werking van de Kinder- en Jongerentelefoon met een bedrag van 2,832 miljoen frank. Inhoudelijk werkt de Kinder- en Jongerentelefoon wel totaal onafhankelijk van Kind en Gezin.

2.2. Kindermishandeling

2.2.1. Wetgeving

De reglementering werd in 1998 niet gewijzigd.

2.2.2. Subsidiëring

Sinds 1 januari 1997 ontvangen de vertrouwenscentra ieder een basissubsidie van 9 000 000 fr. Daarnaast stelt de minister jaarlijks een extra subsidiebedrag vast. Dit extra subsidiebedrag staat in verhouding tot het aantal minderjarigen dat is ingeschreven in de desbetreffende provincie of in het Brussels Gewest voor wat het centrum in Brussel betreft. Aangezien het centrum in Brussel ook meldingen verwerkt van kinderen die niet in Brussel wonen, wordt voor dit centrum het extra subsidiebedrag met 1% verhoogd en wordt daarom 0,5% afgehouden van Vlaams-Brabant, 0,3% van Antwerpen en 0,3% van Oost-Vlaanderen. De subsidiebedragen worden jaarlijks geïndexeerd.

Het totale subsidiebedrag voor de sector van de vertrouwenscentra kindermishandeling bedroeg in 1998 ongeveer 82,54 miljoen frank.

Zo ontving het vertrouwenscentrum in Antwerpen in 1998 ongeveer 16,57 miljoen, het centrum in Gent 15,05 miljoen, het centrum in Brugge 14,29 miljoen, het centrum in Leuven 13,51 miljoen, het centrum in Hasselt 12,88 miljoen en het centrum in Brussel 10,24 miljoen.

2.2.3. Activiteiten van de vertrouwenscentra

Zonder de omvang van de activiteiten van de vertrouwenscentra te willen duiden, geeft de cliëntenregistratie die Kind en Gezin voert bij deze centra wel een zicht op de aard van het gevolg dat aan een melding wordt gegeven.

Sinds 1997 vullen de vertrouwenscentra kindermishandeling voor ieder gemeld kind een opvolgformulier in. Ook wordt een opvolgformulier ingevuld wanneer het vertrouwenscentrum zelf een bijkomende mishandelingssituatie "ontdekt". Zo werd er in 1997 voor 6620 minderjarigen een opvolgformulier ingevuld*.

Eerste typering van de aanpak

Advies en ondersteuning

Bij 52% van de kinderen geeft het centrum advies en ondersteuning aan een lid of leden van de betrokken familie en/of betrokken hulpverleners. Bij 51,6% wordt advies en ondersteuning verleend aan hulpverleners. In meer dan de helft van deze laatste gevallen betreft dit advies zowel de diagnosestelling als de behandeling (56,6%). Bij ongeveer 32% gaat het advies over de behandeling of de begeleiding van het kind.

Coördinatie van de hulpverlening

Bij 65,2% van de kinderen zorgen de centra (onder meer) voor de coördinatie van de hulpverlening of netwerkontwikkeling.

Wanneer het centrum de hulpverlening coördineert, gaat dit in 52% van deze gevallen gepaard met een tussenkomst in het gezin door het centrum zelf. In de overige gevallen (48%) gebeurt de coördinatie zonder dat het centrum in het gezin komt.

Behandeling door het centrum

Men kan van een behandeling door een centrum spreken als dit centrum effectief werkt met een lid of leden van de betrokken familie en/of met een andere betrokken niet-hulpverlener(s). Bij 16,8% van de kinderen nemen de centra inderdaad (een deel van) de behandeling op zich. In de meeste van deze gevallen (73,8%) gaat het om een crisisopvang of behandeling op korte termijn. Bij 19,6% van de behandelingen door het centrum is er sprake van een begeleiding op lange termijn. Bij 6,6% van de behandelde gevallen werkt het centrum zowel op korte termijn als op lange termijn (zie tabel 5.5).

Bij 31% was geen onmiddellijke gevolggeving door het vertrouwenscentrum noodzakelijk.

* De cijfers omtrent de aanpak van de kinderen die in 1998 werden gemeld, zijn nog niet beschikbaar

Gevolggeving gemelde kinderen

	% gemelde kinderen*	% gemelde kinderen**
Advies aan, ondersteuning van een lid of leden van de betrokken familie en/of andere betrokken niet-hulpverlener(s)	52,2	
Advies aan, ondersteuning van hulpverlener(s)		
<i>bij de diagnose</i>		11,6
<i>bij de behandeling</i>		31,9
<i>bij diagnosestelling en behandeling</i>		56,6
<i>totaal advies, ondersteuning hulpverlener</i>	51,6	100,1
Coördinatie van de hulpverlening		
<i>gepaard gaande met een tussenkomst in het gezin</i>		52,0
<i>zonder dat het centrum in het gezin tussenkwam</i>		48,0
<i>totaal coördinatie van de hulpverlening</i>	65,2	100,0
Behandeling door het centrum		
<i>op korte termijn: crisisopvang</i>		73,8
<i>op lange termijn: begeleiding</i>		19,6
<i>zowel op korte als op lange termijn</i>		6,6
<i>totaal behandeling door het centrum</i>	16,8	100,0
Geen gevolggeving noodzakelijk	3,1	

5.5. Vertrouwenscentra kindermishandeling: percentage gemelde kinderen naar gelang van de gevolggeving door het centrum in 1997

* Meerdere soorten gevolggeving zijn mogelijk. Het totale % maakt meer uit dan 100%. Gemiddeld werden er 1,5 vormen van gevolggeving aangekruist per kind

** De percentages zijn respectievelijk berekend op totaal advies, totaal coördinatie en totaal behandeling

Bijkomende specificatie van de aanpak

Voor ieder kind wordt telkens bevraagd of de aanpak gepaard ging met bijvoorbeeld het stellen van een diagnose, een persoonlijk contact, een samenwerking met of een doorverwijzing naar andere hulpverleners of justitie.

Voor 38,6% van de kinderen (2472) ontwikkelt het vertrouwenscentrum zelf, al of niet samen met een derde, de diagnose. Dit impliceert dat naast de exploratie van de melding, de context waarin de feiten zich afspelen in kaart wordt gebracht, het gezin als systeem wordt verkend en de draagkracht en de draaglast van het gezin worden afgetast om aldus de problematiek te kunnen duiden naar haar aard en ernst.

Bij 24,5% van de kinderen heeft een teamlid van het centrum face-to-face-contact en voert het een persoonlijk gesprek met het kind zelf, de (mede)dader of de onmiddellijke betrokkene binnen het gezin.

Bij ruim 31% werkt het vertrouwenscentrum kindermishandeling samen met andere hulpverleners of was er netwerkoverleg.

Ongeveer 40% van de kinderen wordt doorverwezen naar een andere hulpverlenende instantie (en het dossier wordt dus overgedragen).

Voor 2% van de kinderen (128 kinderen) doet het vertrouwenscentrum zelf een melding bij justitie.

2.2.4. Accenten in de werking van Kind en Gezin in 1998

Overleg en samenwerkingsakkoorden bij kindermishandeling

Een efficiënte aanpak van kindermishandeling is alleen maar mogelijk als iedereen die hulp verleent bij kindermishandeling daarvoor samenwerkt. Meer nog zou iedereen die met kinderen te maken heeft zijn verantwoordelijkheid moeten nemen door bijvoorbeeld passend te reageren op noodsignalen van kinderen. Dit zijn belangrijke krachtlijnen uit de beleidsvisie die Kind en Gezin samen met de vertrouwenscentra heeft uitgewerkt in de visietekst "Visie op de hulpverlening bij kindermishandeling en op de rol van de

vertrouwenscentra kindermishandeling". In 1998 werden 1200 exemplaren van deze visietekst verspreid onder hulpverleners, wat een stimulans was voor het overleg rond het afstemmen van de verschillende diensten op elkaar.

Op verzoek van de minister van Cultuur, Gezin en Welzijn werd het overleg ook formeel gevoerd. Belangrijk resultaat hiervan is het kaderprotocol inzake de samenwerking tussen vertrouwenscentra kindermishandeling en centra voor geestelijke gezondheidszorg-netwerken dat in juli 1998 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd. In 1998 werd eveneens overleg gepleegd tussen de vertrouwenscentra kindermishandeling en de centra voor algemeen welzijnswerk enerzijds en de bijzondere jeugdzorg anderzijds met als einddoel het opstellen van protocollen.

In het najaar 1998 nam Kind en Gezin de nodige stappen, zodat een overleg tussen verschillende justitiële instanties en de vertrouwenscentra kon starten. Sindsdien fungeert in het kabinet van Justitie een werkgroep kindermishandeling waaraan Kind en Gezin actief deelneemt.

Kwaliteit van de hulpverlening bij kindermishandeling

Kind en Gezin heeft in 1998 werk gemaakt van de opvolging van de kwaliteit van de dienstverlening van de vertrouwenscentra kindermishandeling. Dit gebeurde enerzijds in het kader van het kwaliteitsdecreet en anderzijds door een doorlichting van deze sector te organiseren. Deze doorlichting bestond uit twee delen. Enerzijds werden prof. em. J.D. van der Ploeg en Dr. E. Scholte van de RU Leiden (Nederland) ingeschakeld voor een wetenschappelijk gefundeerde en objectieve evaluatie van de methodologische aspecten van de werking van de vertrouwenscentra. Anderzijds werd een organisatorische audit bij de vertrouwenscentra uitgevoerd door Prof. Hondeghem van het Instituut voor de overheid, KU Leuven. De resultaten hiervan zijn beleidsadviserend. In 1999 zullen de besluiten bekend zijn.

Parallel met de doorlichting van de vertrouwenscentra werd gezocht naar een goede formule voor het uniformiseren van de wachtdienst van de vertrouwenscentra. In dit kader startte in het najaar 1998 een proefproject; in drie vertrouwenscentra worden de oproepen na de kantooruren beantwoord via Tele-onthaal.

Info- en sensibiliseringscampagnes

Kind en Gezin beschouwt de algemene preventie van kindermishandeling als een van haar kernopdrachten. In 1998 werden verschillende info- en sensibiliseringscampagnes op touw gezet. Belangrijk hierbij was in 1998 de verspreiding van cijfergegevens over de problematiek. Ook steunde Kind en Gezin een project voor het onderwijs rond een video over intrafamiliaal seksueel misbruik. Verder werd in december 1998 een campagne "Stop zelf het geweld" gelanceerd. De tv-spots die daarvoor werden gemaakt werden herhaaldelijk uitgezonden en haalden bijzonder hoge kijkcijfers (67% van alle ouders in Vlaanderen onder de 45 jaar (kerndoelgroep) zagen de spots gemiddeld 3,3 keer).

2.3. Adoptie

2.3.1. Wetgeving

Besluit van de Vlaamse regering van 20.10.98 inzake interlandelijke adoptie (BS 19.12.98)

Het regeringsbesluit van 20 oktober 1998 regelt de formele inwerkingtreding van het decreet inzake interlandelijke adoptie. Hiermee wordt het project dat gestart werd op 1 april 1997 (en een nieuwe adoptiebemiddelingsprocedure invoerde), opgenomen in de Vlaamse wetgeving. Daartoe wordt in het besluit Kind en Gezin formeel aangesteld als Centrale Autoriteit inzake interlandelijke adoptie. Verder beschrijft het besluit de procedure die gevolgd moet worden indien men met de toestemming van Kind en Gezin of via tussenkomst van een adoptiedienst een kind in het buitenland wenst te adopteren, waarbij achtereenvolgens aan bod komen: de melding en registratie bij de Vlaamse Centrale Autoriteit, de verplichte voorbereiding, de opmaak van een gezinsrapport, het uitbrengen van een advies, het verlenen van een beginseltoestemming tot adoptie, de oprichting en werking van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie, de adoptiebemiddeling via erkende adoptiediensten en de zelfstandige adopties.

Ministerieel besluit van 01.11.98 (BS nog niet gepubliceerd) houdende aanstelling van de leden van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie
Dit besluit heeft uitwerking met ingang van 1 november 1998 en stelt de leden van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie aan.

2.3.2. Erkenning

In 1998 zijn geen nieuwe erkenningen gebeurd.

2.3.3. Subsidiëring

De voorbereidingscentra worden gesubsidieerd voor de personeels- en werkingskosten voorzover de Vlaamse Centrale Autoriteit de begroting heeft goedgekeurd en de besteding kan worden verantwoord. Elk centrum ontvangt een basissubsidiëring van 3 000 000 frank per jaar. Daarnaast wordt in verhouding tot het aantal gerealiseerde voorbereidingsgroepen en binnen de uitgetrokken kredieten een bijkomende subsidie toegekend.

De door de minister als evaluatieteams erkende centra voor algemeen welzijnswerk worden eveneens gesubsidieerd voor de personeelskosten en de werkingskosten, waarvoor in een basissubsidie van 2 000 000 frank per team en per jaar is voorzien. Daarnaast wordt in verhouding tot de gerealiseerde gezinsonderzoeken en binnen de uitgetrokken kredieten een bijkomende subsidie toegekend.

De adoptiediensten die werkzaam zijn in het kader van interlandelijke adoptie ontvangen een forfaitaire ondersteuning voor bepaalde kosten (werkingskosten en kanaalonderzoek).

In 1998 (boekjaar) betaalde Kind en Gezin 10,802 miljoen frank subsidies uit aan de voorbereidingscentra, 14,634 miljoen frank aan de evaluatieteams en 2,733 miljoen frank aan de adoptiediensten werkzaam in interlandelijke adoptie.

2.3.4. Aanmelding, voorbereiding en evaluatie kandidaat-adoptanten

In 1998 hebben 271 paren of alleenstaanden zich aangemeld voor de procedure interlandelijke adoptie. 202 paren of alleenstaanden werden door Kind en Gezin doorverwezen voor de voorbereiding interlandelijke adoptie bij een van de 2 erkende voorbereidingscentra. 232 paren of alleenstaanden startten in 1998 de gezinsevaluatie bij een van de 5 erkende centra voor algemeen welzijnswerk.

De evaluatieteams hebben op basis van een gezinsrapport in 1998 157 positieve en 16 negatieve adviezen uitgebracht aan Kind en Gezin inzake de geschiktheid van kandidaat-adoptanten om een buitenlands kind te adopteren. Kind en Gezin heeft in 1998 147 beginseltoestemmingen verleend.

6 paren of alleenstaanden die een negatief advies kregen inzake de geschiktheid om een buitenlands kind te adopteren, verschenen in 1998 voor de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie om hun advies in heroverweging te nemen.

2.3.5. Accenten in de werking van Kind en Gezin in 1998

Start van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie

Deze adviescommissie werd opgericht bij een ministerieel besluit van 1 november 1998 houdende aanstelling van de leden van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie.

Ze heeft tot specifieke opdracht een negatief advies inzake de geschiktheid tot adoptie van een buitenlands kind in heroverweging te nemen en hierover een advies te verlenen aan Kind en Gezin.

Bij deze opdracht wordt uitgegaan van het belang van het kind en diens fundamentele rechten zoals vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Haags Verdrag.

De adviescommissie kwam voor het eerst samen op 9 november 1998 en hield in 1998 2 vergaderingen (samenstelling zie ook 1.3.).

Werkgroep interlandelijke adoptie van het ministerie van Justitie

Kind en Gezin participeert aan de interministeriële werkgroep Adoptie die binnen het ministerie van Justitie werkzaam is. De tekst van het ontwerp van wet tot hervorming van de adoptie werd in december 1998 binnen de werkgroep afgerond en dient nu de gebruikelijke wetgevende procedure te volgen. Het ontwerp bevat een fundamentele hervorming van het Burgerlijk Wetboek wat adoptie betreft. De belangrijkste reden voor deze hervorming is de wens om in ons land het "Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke adoptie" (Den Haag, 29 mei 1994) in te voeren. De gewenste ratificatie vergt een grondige aanpassing van de adoptiewetgeving en met name een begeleiding en controle van elke individuele adoptie en dit voorafgaand aan de plaatsing van het kind.

Beleidsbrief interne adoptie

In 1998 werd gestart met de voorbereiding van de beleidsbrief interne adoptie.

Het is de bedoeling dat ook interne adopties gelijkvormig verlopen volgens een vaste procedure, zoals momenteel bij interlandelijke adoptie het geval is.

Kind en Gezin wenst nu reeds te anticiperen op de hervorming van de federale adoptiewet die in een verplichte begeleiding van zowel de afstandsouder als de kandidaat-adoptant voorziet, en gaat daarom nu al in overleg

met de sector na hoe de garanties kunnen worden verkregen.

Adonis

Het nieuwe Vlaams adoptiebeleid zoals dit vertaald werd in het decreet inzake interlandelijke adoptie van 15 juli 1997, vergt een systematische overheidstussenkomst in elke adoptie.

De procedure interlandelijke adoptie die de kandidaat-adoptanten moeten volgen verloopt via verschillende sectoren en is uitgebreider dan voorheen. Daarom heeft Kind en Gezin een informatiesysteem nodig om de adoptiedossiers te kunnen opvolgen in alle stadia van de procedure.

In 1998 is Kind en Gezin dan ook gestart met een werkgroep “Adoptie Online Informatiesysteem” (Adonis) met als doel de adoptiedossiers op een eenvoudige, snelle en gestructureerde manier te kunnen opvolgen.

De informatieoverdracht tussen Kind en Gezin en de verschillende sectoren zal dankzij dit virtuele systeem efficiënter kunnen verlopen.

Informatiedagen interlandelijke adoptie in het kader van het voorbereidingsprogramma interlandelijke adoptie

In 1998 werd tweemaal een algemene informatiedag omtrent interlandelijke adoptie georganiseerd. Op deze informatiedagen werden zowel de juridische als de medische aspecten van adoptie door deskundigen toegelicht. De kandidaat-adoptanten konden ook kennismaken met de Vlaamse erkende adoptiediensten voor de bemiddeling, plaatsing en begeleiding van interlandelijke adoptie.

Vereniging voor Kind en Adoptiegezin

De Vereniging voor Kind en Adoptiegezin (VAG) is een organisatie die zich inzet voor het belang van alle adoptiegezinners in Vlaanderen. Deze vereniging steunt voornamelijk op vrijwilligers. Sinds 1 juni 1997 wordt een vaste werkkraft gesubsidieerd door Kind en Gezin.

2 projecten (animatiefilmpje voor kleuters “Stilo, het blauwe kuikentje” en een cabaret van adoptiejongeren op video “Legend of an adopted child”) gerealiseerd door de VAG, werden gesubsidieerd door Kind en Gezin.

Charlotje

Kind en Gezin besloot tot sponsoring van de kortfilm “Charlotje” van Lien Willaert, een studente van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, afdeling Film, in Gent. Ze nam deel aan verschillende filmfestivals en kreeg enkele prijzen (o.a. de Canvas-prijs van de VRT).

De film beschrijft de wijze waarop een zevenjarig meisje op een familiefeest verneemt dat ze geadopteerd is. De verspreiding en het gebruik van deze kortfilm past in het doorbreken van de taboesfeer rond adoptie en het stimuleren van een grotere openheid.

Werkmap interlandelijke adoptie

Kind en Gezin is in het kader van het uitbouwen van nauwe samenwerkingsverbanden met de diverse herkomstlanden gestart met het uitwerken van een werkmap interlandelijke adoptie. De bedoeling is om voor professionelen uit de herkomstlanden een handleiding op te maken waarin de volledige Vlaamse adoptiebemiddelingsprocedure (voorbereiding, evaluatie, bemiddeling bij de plaatsing) inhoudelijk uitgeschreven wordt, zodat de procedure in het buitenland helder en ook eventueel bruikbaar is. Deze werkmap kan ook de herkomstlanden ondersteunen bij hun eigen interne adopties.

Internationale samenwerking

In 1998 ging er ook aandacht naar het ontvangen van diverse delegaties uit de herkomstlanden (zoals Bulgarije, Roemenië, Rusland, Ecuador en Zuid-Afrika).

3. Strategisch plan maatschappelijke positie van het kind

In 1998 gingen veel tijd en energie naar de uitwerking van een strategisch plan voor het beleidsdomein “maatschappelijke positie van kind”, waaronder de “domeinen” adoptie, kindermishandeling, kansarmoede, bijzondere leefsituaties van kinderen en rechtmatige positie van het kind begrepen worden.

De werkzaamheden resulteerden in een eerste proeve van strategiedefiniëring, welke voor een eerste kritische reflectie werd voorgelegd aan de uittreedende Raad van Bestuur op 9 december 1998.

Voor de uitwerking van de strategiedefiniëring werd teruggegrepen op een methode van strategisch plannen die voor het eerst werd toegepast bij de uitwerking van het strategisch plan preventieve kinderzorg in 1994. In de loop van de jaren werd deze methodologie steeds verder verbeterd en verfijnd.

3.1. Methodologie

3.1.1. Omgevingsanalyse

Elke organisatie die reflecteert over haar strategie moet een dergelijke oefening starten met te onderzoeken wat er zich in haar omgeving aan ontwikkelingen, tendensen en veranderingen voordoet. Het zijn deze ontwikkelingen en een goed inzicht erin die de organisatie in staat zullen stellen de juiste doelstellingen, de juiste visies, de aangepaste structuren en dienstverlening, kortom de juiste strategie te ontplooiën. Dit reflecteren “over” de omgeving op een methodisch gestructureerde manier noemt men een *omgevingsanalyse*.

Door het proces van omgevingsanalyse werd het duidelijk dat er zich – naast een aantal specifieke trends inzake bijvoorbeeld adoptie, kindermishandeling enzovoort - in de ruime omgeving van kinderen een aantal algemene, bijna universele trends aftekenen die een duidelijke invloed hebben of zouden kunnen hebben op de positie van kinderen in het algemeen en die belangrijk zijn voor het uittekenen van een beleid terzake.

(Steeds meer) kinderen leven in een groter, maar vooral gedifferentieerder netwerk

Steeds meer kinderen leven in een gezin dat een gedifferentieerd netwerk vormt, of ze zien dit bij hun vriendjes en in hun ruime omgeving. Gezin en familie zijn momenteel vloeiende en zich voortdurend reorganiserende systemen van menselijke relaties, eerder dan vaste, scherp te omlijnen entiteiten. Daardoor is de leefsituatie van kinderen tijdens de kindertijd steeds moeilijker te voorspellen. Het gezin zelf blijkt zich van een vrij gesloten eenheid naar een opener geheel te ontwikkelen, een domein waarvan de leden ook in andere netwerken participeren, een domein dat zodoende een levendige uitwisseling met zijn omgeving kent. Zo wordt de peergroep voor kinderen ook steeds belangrijker. Kinderen brengen namelijk zeer veel tijd van hun leven door in buitengezinssituaties en wel tezamen met leeftijdsgenootjes. Daarnaast komen steeds meer kinderen steeds vroeger in contact met professionele opvoeders. Dit aantal zal, gezien onder andere de gestage vermindering van de informele opvang door familieleden, in de toekomst nog eerder stijgen dan dalen.

Kinderen worden zeldzamer

Kinderen zullen ook in de volgende eeuw – althans in onze westerse wereld - kleiner in aantal zijn. De dalende trend van geboorten zal zich immers ook in het volgende decennium nog voortzetten. Anderzijds is de betekenis, en vooral de emotionele betekenis die kinderen hebben, groot.

Kinderen krijgen een grote (emotionele) symboolwaarde

Het bewuster kiezen voor kinderen, de grotere emotionele betekenis die men aan kinderen toekent, heeft ook effect op de “symboolwaarde”. Acties ten aanzien van kinderen kunnen op veel sympathie rekenen en dergelijke acties mobiliseren en ontroeren ook een groot aantal mensen. Daarbij wordt vanuit de maatschappij en de politiek op dit moment vaak vanuit een zekere moreel-ethische reflex naar kinderen gekeken.

Kinderen (kunnen) worden gemaakt

Kinderen worden vandaag de dag bewust gepland en verwekt. De medische wetenschap is daarbij al zodanig gevorderd dat het wel lijkt of elk “vruchtbaarheidsprobleem” een oplossing kan krijgen. Deze ontwikkelingen geven een voedingsbodem aan de discussie over het “recht hebben op een kind” en dit tot elke prijs, die ook in de context van adoptie regelmatig komt bovendrijven.

Daarbij lijkt het perfecte kind binnen handbereik te komen en zo ontstaat het gevaar dat men “het kind als product” gaat aanzien.

Kinderen worden op ecologisch vlak meer bedreigd, met nefaste gevolgen voor de gezondheid van toekomstige generaties

Hoewel de medische en andere wetenschap op onder andere het gebied van voortplanting met rasse schreden vooruitgaat, staan we op bepaalde punten ten aanzien van onze kinderen (in ecologisch opzicht) toch nog zwak.

De bestrijding van *milieuvervuiling* wordt een van de grote uitdagingen van de volgende eeuw en in deze bezorgdheid om het milieu in zijn breedste betekenis nemen kinderen vanwege onder andere hun constitutie een bijzondere plaats in. Dit komt onder andere door hun versneld metabolisme, waardoor ze gevoeliger zijn voor verontreiniging, maar ook door het feit dat zij in de eerste levensjaren vaak op grondniveau vertoeven en frequent hand-mondcontact hebben. Daarnaast zijn er ook de “grote” (gezondheids)problemen zoals aids, roken en drugs, die zeker op wereldschaal rechtstreeks of onrechtstreeks het leven van ontelbare kinderen negatief beïnvloeden. Maar ook de verspreiding van “fast” en ander “food” blijft – tegen alle andere “gezondheids- en fitheidstrends in - voortgaan. Samen met een vermindering van de lichaamsbeweging hebben deze ongezonde eetgewoonten – blijkens onderzoek - een nefaste invloed op de lichamelijke conditie van de huidige en toekomstige generaties.

Kinderen als toekomstige “verlichte” burgers en het geloof in “opvoeding” om te komen tot een betere maatschappij

Ondanks de vele bedreigingen die zich voor de kinderen van vandaag en van morgen lijken te manifesteren, komt er in deze fin-de-siècle-periode toch een zeker optimisme naar voren, waarbij de opvoeding van onze kinderen als hefboom wordt gezien om te komen tot een betere maatschappij. Nog nooit heeft opvoeding en de vraag naar opvoedingsondersteuning – toch niet op beleidsniveau - zo sterk in de belangstelling gestaan. De achterliggende idee daarbij is dat wanneer ouders ondersteund worden bij de opvoeding van hun kinderen, niet alleen voor deze generatie, maar ook voor de komende generaties daadwerkelijk een positieve bijdrage wordt geleverd.

Kinderen worden rechtstreeks of onrechtstreeks meer beïnvloed door economische belangen
Kinderen worden dus aangezien als een soort “verlichte” burgers van morgen en ook maatschappelijk zouden ze wel eens nog belangrijker kunnen zijn dan momenteel wel het geval lijkt. Het feit dat kinderen ondanks al het voorgaande op maatschappelijk vlak nog soms lijken te worden gemarginaliseerd, is volgens sommigen te wijten aan het niet economisch productief zijn van de kinderen, omdat het deelnemen aan het economisch gebeuren in onze huidige maatschappij nog steeds een graadmeter is voor “belang” en “succes”. Aan de andere kant dragen kinderen wel mee de gevolgen van de economie in de mate dat bijvoorbeeld de arbeidsmarkt meer flexibiliteit vergt van de werknemers en zo de economie ook rechtstreeks en letterlijk ingrijpt in het leven van gezinnen en kinderen. Ten slotte heeft de afgelopen jaren vooral de commerciële wereld het kind als “consument” ontdekt.

Kinderen komen vandaag de dag rechtstreeks of onrechtstreeks in contact met andere culturen
Nooit in de geschiedenis is de wereld “zo klein” geweest. Kinderen groeien vandaag de dag op in een interculturele samenleving en deze trend zal zich alleen maar versterken. Er wordt trouwens verwacht dat de migraties in de toekomst (zeker na het wegvallen van de grenzen binnen Europa) nog zullen toenemen. Het is niet mogelijk de kinderen af te schermen van deze multiculturele realiteit waar zij op verschillende manieren (televisie, internet, reizen, ...) mee in contact komen.

Het kind in de 21ste eeuw: het “virtuele” kind?

Net zoals de territoriale grenzen in de 21ste eeuw nog verder zullen vervagen, zullen ook de grenzen van de technologie verder en verder verlegd worden. Welk effect deze technologische vernieuwingen en dan vooral op het vlak van informatietechnologie zullen hebben op de komende generaties is niet te voorspellen, maar dat bijvoorbeeld het huidige beeld van “afstand” en “bereikbaarheid” er nooit meer zal uitzien zoals voorheen, is nu al wel duidelijk.

De bovengenoemde trends vormen samen met een meer grondige analyse van de tendensen, doelgroepen, huidige stand van zaken enz. op de verschillende deeldomeinen de omgevingsanalyse inzake het beleidsdomein “maatschappelijke positie van het kind”.

3.1.2. Kerncompetentie-analyse

Een volgende stap in de wijze waarop de strategiedefiniëring werd uitgewerkt, wordt gevormd door de kerncompetentie-analyse. Een kerncompetentie wordt gedefinieerd als een unieke combinatie van kennis, vaardigheden, structuren en cultuur waarover een organisatie moet beschikken en op basis waarvan ze zich rechtvaardigt en zich voortdurend aanpast aan en naar haar omgeving toe. Op basis dus waarvan de organisatie de slagkracht vindt om steeds opnieuw haar dienstverlening te ontwikkelen en te innoveren, inspelend op de noden, behoeften en vragen van haar omgeving (klanten, middenveld, beleid, ...). Per domein (adoptie, kindermishandeling, kansarmoede, bijzondere leefsituaties en rechtmatige positie) werd een eerste reeks van kerncompetenties gedefinieerd.

3.1.3. Strategische doelstellingen

De strategische doelstellingen expliciteren wat men als organisatie “wil” gaan “doen” indachtig de omgevingsanalyse, de benoemde kerncompetenties en zijn strategische intenties. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan de benoeming van de combinatie dienstverlening/doelpubliek, maar ook en vooral wordt gepoogd de “meerwaarde” die men wenst te creëren voor de klant, de gebruiker, expliciet te benoemen in iedere strategische doelstelling. Bij de eerste proeve van strategiedefiniëring werden een aantal doelstellingen geformuleerd en ter reflectie voorgelegd.

3.1.4. Strategische intentieverklaring

Een vierde stap in het strategische planningsproces wordt gevormd door de formulering van strategische intenties. Dit is een begrip dat vrij recentelijk geïntroduceerd werd in het strategisch denken van onze instelling, dat net zoals het begrip “kerncompetentie” trouwens zijn oorsprong vindt in de nieuwe visie op strategiedefiniëring zoals deze in de eerste helft van de jaren '90 ontstaan is in de profit sector. Een strategische intentieverklaring kan men definiëren als de fundamentele uitdaging waarvoor een organisatie staat op een bepaald domein waarop ze werkzaam is. Krachtig en bondig samengevat verduidelijkt de strategische intentieverklaring de “identiteitsbepalende, grensverleggende langetermijnambitie” van de instelling in de domeinen waarin zij werkzaam is.

3.1.5. Strategische missieverklaring

Terwijl de strategische intentieverklaring de ambities, het dynamisme van de instelling weerspiegelt, appelleert het missiestatement van een organisatie aan de identiteit, het nut, de totale visie van een organisatie, aan haar positie en functioneren. In dit opzicht verwoordt het missiestatement de fundamentele opdrachten en waarden van een instelling op een beleidsdomein.

3.2. Stand van zaken

Na een eerste reflectie door de Raad van Bestuur werd de strategiedefiniëring, die volgens de bovengeschetste methodologie tot stand is gekomen, verder afgewerkt. Een definitieve versie zal in 1999 ter beslissing aan de Raad van Bestuur worden voorgelegd.

4. Kwaliteitszorg in de bijzondere opvang en hulpverlening

Toezichtsbezoeken aan initiatieven voor bijzondere opvang en hulpverlening

Toezichtsbezoeken aan de initiatieven voor bijzondere opvang en hulpverlening hebben in het algemeen tot doel de totale werking na te gaan. Elk jaar worden daarbij een aantal specifieke aandachtspunten per type van voorziening vooropgesteld.

In totaal werden in 1998 17 toezichtsbezoeken gebracht aan *centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning* met inbegrip van hun afdelingen, 4 bezoeken aan de diensten voor private gezinsplaatsing, 7 bezoeken aan diverse projecten en 1 bezoek aan een adoptiedienst. De organiserende besturen van de betrokken voorzieningen werden telkens schriftelijk geïnformeerd over de bevindingen, met suggesties om verbeteringen in de werking aan te brengen.

1998 was voor de inspectie een bijzonder jaar. De meeste aandacht ging immers niet naar de inspectiebezoeken op zich, maar wel naar:

- vorming en bijscholing van zowel de inspecteur als de inspectieambtenaren met het oog op een verbetering van zowel de inhoud als de methodiek van inspectie
- de implementatie van het kwaliteitsdecreet.

Gezien de evolutie van de diverse voorzieningen die ressorteren onder de afdeling Maatschappelijke Positie van het Kind en de toenemende complexiteit van de onderscheiden regelgevingen was het noodzakelijk om een team inspectieambtenaren op te leiden die vrijwel exclusief deze voorzieningen zouden inspecteren. Daartoe werd een speciaal vormingspakket uitgewerkt waarvan de thema's nauw aanleunden bij de thema's die aan bod kwamen in het VOCA-project voor de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning. Dit was namelijk de sector die eerst aan bod zou komen na de doorgevoerde reorganisatie van de inspectiedienst. Tevens werd zeer veel aandacht besteed aan individuele vorming en aan het leggen van verbanden tussen de verschillende sectoren die ressorteren onder de beleidsafdeling, maar ook aan het leggen van verbanden naar de sector kinderopvang en de sector van de preventieve zorg. Hiervoor werd nauw samengewerkt met de betrokken aandachtssambtenaren.

In het najaar werd gestart met de inspectiebezoeken nieuwe stijl aan de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning en hun respectieve afdelingen. Aandachtspunten waren voornamelijk: de uitbouw van de nieuwe werkvormen, diverse samenwerkingverbanden, toezicht op de aanwending van de selectieve omschakelingsstoelagen, het werken met afdelingen, zicht krijgen op de inhoud van de begeleidingen, dossiersamenstelling en de doelstellingen op korte en lange termijn van de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning.

De *diensten voor private gezinsplaatsing* werden in het voorjaar bezocht en dit met het oog op het formuleren van een advies inzake de verdere subsidiëring. Het stramien voor deze bezoeken bleef ongewijzigd.

De *kansarmoedeprojecten* werden in het najaar bezocht, eveneens met het oog op het formuleren van een advies inzake de verdere subsidiëring. Er werden ook enkele nieuwe projecten bezocht. Hoewel de projecten zeer verscheiden zijn inzake methodiek en specifieke doelgroep, wordt ook hier een vast stramien gehanteerd voor de inspectiebezoeken, waarin naast statische elementen zoals personeel, bezettingsgegevens, infrastructuur en administratie vooral naar de inhoudelijke werking wordt gepeild en dit op basis van een bevraging van onder meer de volgende elementen: referentiekaders, concept van het project, doelgroepomschrijving, cliëntsysteem, samenwerkingsverbanden, effectieve hulpverlening, nazorg, participatie van de cliënten, vorming en vergaderingen van het personeel.

De *vertrouwenscentra kindermishandeling* kregen in 1998 geen toezichtsbezoek, omdat ze door een extern onderzoeksteam werden doorgelicht.

Wegens tijdgebrek vond er slechts 1 toezichtsbezoek plaats aan een *adoptiedienst* en dit naar aanleiding van een klacht.

Kwaliteitsdecreet

Een tweede belangrijke opdracht voor de inspectie en dan voornamelijk voor de inspecteur was de implementatie van het kwaliteitsdecreet in de sector van de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning, de sector van de vertrouwenscentra kindermishandeling en de adoptiesector. Rekening houdend met de deadline die door de minister was vooropgesteld, moesten er op korte termijn 3 sectorale overleggroepen worden opgestart, namelijk:

- de sectorale overleggroep centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning
- de sectorale overleggroep vertrouwenscentra kindermishandeling
- de sectorale overleggroep adoptie.

De vergaderingen van deze 3 sectorale overleggroepen volgden elkaar in snel tempo op, zodat op het einde van 1998 de werkzaamheden goed waren gevorderd.

De *sectorale overleggroep centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning* is samengesteld uit afgevaardigden van Kind en Gezin, afgevaardigden van de 2 koepelorganisaties, een afgevaardigde van VOCA en een externe expert. De werkzaamheden binnen deze overleggroep vorderden zeer goed. Zo ontstond er vrij snel een consensus inzake de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen, het kwaliteitssysteem, de kwaliteitsplanning en het kwaliteitshandboek. Een aantal centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning zijn overigens al volop bezig met de implementatie van het kwaliteitsdecreet.

De *sectorale overleggroep vertrouwenscentra kindermishandeling* is samengesteld uit afgevaardigden van Kind en Gezin, afgevaardigden van de 6 vertrouwenscentra kindermishandeling en de parlementaire kinderrechtencommissaris.

In deze overleggroep werden zeer grondige inhoudelijke discussies gevoerd.

Mede door de constructieve inbreng en de actieve participatie van de diverse deelnemers slaagde ook dit sectoraal overleg erin om een consensus te vinden omtrent de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen, het kwaliteitssysteem, de kwaliteitsplanning en het kwaliteitshandboek.

De *sectorale overleggroep adoptie* is samengesteld uit afgevaardigden van Kind en Gezin, 2 afgevaardigden van de adoptiediensten, 2 afgevaardigden van de voorbereidingsteams adoptie, 1 afgevaardigde van de evaluatieteams adoptie en een externe consultant uit Nederland.

Dit sectorale overleg was het meest complexe van de 3 overleggroepen, omdat het 4 onderscheiden voorzieningen behandelde, namelijk de voorbereidingsteams adoptie, de evaluatieteams adoptie, de adoptiediensten die bemiddelen voor buitenlandse kinderen en de adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen. Elke soort voorziening heeft haar eigen specifieke werking, waardoor er ook aangepaste kwaliteitseisen moesten worden opgesteld. Bovendien is er ook nog het juridische aspect dat bij adoptie zeer nadrukkelijk aanwezig is en een belangrijke invloed heeft op het kwaliteitsdenken in deze sector.

De werkzaamheden vorderden daarom vrij langzaam. Toch werd ook hier een consensus gevonden met

betrekking tot de minimale kwaliteitseisen, het kwaliteitssysteem, de kwaliteitsplanning en het kwaliteitshandboek voor de 4 onderscheiden soorten voorzieningen.

De kwaliteitsteams maatschappelijke positie van het kind

Een kwaliteitsteam is een groep van personen die tot taak hebben het hun toevertrouwde domein van de maatschappelijke positie van het kind verder inhoudelijk te ontwikkelen en te verbeteren. Het *kwaliteitsteam kinderrechten* kwam in 1998 één keer samen en boog zich onder andere over de nieuwe reglementering buitenschoolse opvang en over een projectvoorstel inzake het organiseren van een kinderrechtenfestival. Het *kwaliteitsteam kindermishandeling* of een deelgroep ervan kwam zeven keer samen. Mede in opdracht van de Raad van Bestuur werd gestart met de uitwerking van een project rond preventie, detectie en omgaan met een vermoeden van kindermishandeling in de dagopvang. Tevens werd er gewerkt rond een sensibiliseringscampagne inzake het "shaken impact syndroom". Ten slotte stond in 1998 ook de vorming van de preventiewerkers van Kind en Gezin op de agenda van het kwaliteitsteam kindermishandeling.

6 ONDERSTEUNENDE DIENSTEN

1. Medisch College

Het Medisch College werd in 1997 opgericht om op strategisch niveau een aantal medische kernmateries en -problemen te behartigen.

Het Medisch College functioneert als *medisch adviesorgaan* en als *deontologische kamer*. Daarnaast zorgt het voor de uitbouw van constructieve relaties met de medische en wetenschappelijke wereld en voor de behandeling van problematische situaties in verband met artsen.

Het Medisch College is samengesteld uit de administrateur-generaal, de medische- kwaliteitscoördinatoren en de juriste van de afdeling Preventieve Kinderzorg. Het voorzitterschap wordt bekleed door de wetenschappelijk adviseur-arts. Er wordt ook in de mogelijkheid voorzien om experts ad hoc te laten deelnemen aan vergaderingen op verzoek van het Medisch College. Het Medisch College komt maandelijks samen.

Medisch advies

Het Medisch College keurde in 1998 een concepttekst over het *vaccinatiebeleid* goed. Deze concepttekst bevat een reeks maatregelen die de vaccinatiegraad in de komende jaren drastisch moet doen stijgen en de kwaliteit van het vaccineren moet verbeteren. Ook wordt er een systeem van registratie van alle vaccinaties en nevenwerkingen in Vlaanderen voorgesteld (Vlaamse Vaccinatiedatabank) en nam het Medisch College het initiatief tot het organiseren van een studiedag "vaccinaties" voor alle consultatiebureau-artsen.

Het Medisch College onderzocht het dossier *neonatale metabole screening*, uitgewerkt in samenwerking met de centra voor opsporing van metabole en congenitale afwijkingen, en gaf een positief advies. De afspraken moeten ertoe leiden dat bij alle pasgeborenen via de hielprik de nodige metabole tests worden uitgevoerd. Kind en Gezin vormt in dit systeem een tweedelijnsvangnet (zie ook hoofdstuk 3, punt 2.2.3.).

Het concept en de inhoud van het *prenataal consult* werden uitgeschreven en door het Medisch College bekrachtigd. Deze consulten beogen preventiebegeleiding en hebben in de eerste plaats tot doel de kansarme zwangeren te bereiken, die anders misschien buiten elke preventieve begeleiding zouden vallen. Voor hoogtechnologische onderzoeken worden zwangeren in de toekomst naar een kraamkliniek doorverwezen.

Voor de aanschaf van medisch materiaal voor de consultatiebureaus pleit het Medisch College ervoor dat overleg zou plaatsvinden met de medische-kwaliteitscoördinatoren, teneinde de kwaliteit en de standaardisatie te waarborgen.

De *implementatie* van de *Algo-gehoorscreening* werd door het Medisch College van nabij opgevolgd, om maximale garanties te hebben over het correcte verloop. Een belangrijk punt hierbij was de opvolging van het overleg met de referentiecentra gehoorscreening.

Het Medisch College opteerde voor de implementatie van een *nieuwe neuromotorische onderzoeksmethodiek* volgens het *Van Wiechen-schema*, te verwerken in het nieuwe medische preventiedossier. Aan de hand van deze methodiek kan de grove en fijne motoriek en de communicatieontwikkeling van het jonge kind worden geëvalueerd.

Samen met de VRGT werd een beleid voor *TBC-preventie* voor Kind en Gezin uitgewerkt. Daarbij wordt nagenoeg volledig afgestapt van de systematische tuberculose-test.

Er werd een nieuwe *procedure* voor *werving* van *consultatiebureau-artsen* uitgewerkt. In eerste instantie zullen de medische-kwaliteitscoördinatoren ingeschakeld worden bij een nieuwe kandidaatstelling.

Versillende *medische onderzoeksprojecten* in de consultatiebureaus (voornamelijk klinische vaccinatiestudies en eindwerken studenten) werden door het Medisch College besproken en goedgekeurd.

Deontologische kamer

De oprichting van een deontologische kamer werd voorbereid. Het gaat om het bewaken van de lijst van artsen die in aanmerking komen voor het werk van consultatiebureau-arts.

Relaties met de medische en medisch-wetenschappelijke wereld

Het *overleg* met de wetenschappelijke artsenorganisaties van huisartsen, kinderartsen, jeugdartsen en gynaecologen en de orde van geneesheren werd door het Medisch College opgevolgd.

Het Medisch College volgde ook een aantal *samenwerkingsprojecten* met artsen op.

2. Informatisering van de instelling

In 1998 werd door de afdeling Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) voortgewerkt aan de realisatie van een aantal projecten, waren er belangrijke investeringen in de informaticastructuur en werd de informatica-ondersteuning gereorganiseerd.

2.1. Reorganisatie van de informatica-ondersteuning

In 1998 heeft Kind en Gezin de informatisering van de personeelsleden verder doorgevoerd. Eind 1998 zijn nagenoeg alle personeelsleden die met informatie werken (meer dan 1000) in mindere of meerdere mate geïnformatiseerd. Naast een enorme inspanning op het vlak van opleidingen van de gebruikers vergde dit de invoering van een aantal organisatie- en managementconcepten in de ICT-organisatie. De afdeling ICT voerde concepten in van TCO (Total Cost of Ownership) en meerjarenbegroting(en), teneinde de kostprijs van de informatica-ondersteuning onder controle te houden. Om de kwaliteit van de ondersteuning te verhogen werd deze gereorganiseerd, wat o.a. leidde tot een centralisatie van de helpdesks. Bijkomend werd tevens geïnvesteerd in producten ter ondersteuning van het systeembeheer en de samenwerking.

Er waren twee belangrijke investeringen in dit domein. Enerzijds was er de aanschaf van een compleet scala van producten voor het beheer van het netwerk, voor automatische software-distributie en voor monitoring van servers en databanken, met name het product ProVision van de firma PLATINUM Technology. Anderzijds was er de aanschaf van een zogenoemd 'groupware'-pakket (Lotus Notes van IBM), dat onder meer e-mail-faciliteiten, een elektronische agenda, discussiedatabanken en documentbeheer omvat.

2.2. Projecten

Verschillende projecten in het domein van de informatie- en communicatietechnologie werden in 1998 gerealiseerd of verder afgewerkt:

Ikaros

De implementatie of zogenoemde "roll-out" van Ikaros kwam in 1998 op kruissnelheid. Via Ikaros (geïntegreerd Kind, Activiteiten en Regio OndersteuningsSysteem) en een draagbare computer wordt de dienstverlening van de regioverpleegkundigen geoptimaliseerd. Ikaros garandeert een vlotte informatie-uitwisseling op het vlak van kind- en activiteitengegevens tussen verpleegkundigen onderling en is het paradepaardje van Kind en Gezin in het domein van de preventieve zorg.

Een strikte planning zorgde ervoor dat elke maand 5 regioteams werden opgeleid. Eind 1998 werden de laatste regioverpleegkundigen uitgerust met een draagbare computer en wegwijs gemaakt in Ikaros. Vanaf 1 januari 1999 wordt elk pasgeboren kind in Vlaanderen dan ook geregistreerd in Ikaros en opgevolgd op het vlak van preventieve zorg.

Het Ikarosproject werd door het Amerikaanse vakblad Computerworld vereerd met de *PLATINUM Victory award* in de categorie systeembeheer, wegens de succesvolle implementatie en wegens de professionele wijze waarop het systeembeheer werd georganiseerd. Een kleine Vlaamse overheidsinstelling gaat hiermee een vijftal grote Amerikaanse bedrijven vooraf.

Project Vlaamse Vaccinatiedatabank – "Vacc-Vlaanderen"

In het kader van de conceptnota vaccinatiebeleid (zie ook punt 1.) werd een proefproject Vaccinatiedatabank ontwikkeld. In 1998 werd een eerste versie uitgetest met medewerking van een tiental privé-artsen in Limburg. Deze artsen registreren alle vaccinaties die in hun privé-praktijk toegediend worden. Na enkele maanden proefdraaien werd een tweede versie ontwikkeld als "werkend prototype" van een vaccinatiedatabank voor Vlaanderen.

Naast dit prototype werd ook de organisatorische setting voor een Vlaamse vaccinatiedatabank voorbereid. Terzake werd een projectnota voor de voogdijminister voorbereid, die in 1999 wordt afgerond. Gehoopt wordt dat de invoering in 1999 van start zal kunnen gaan.

Nieuw boekhoudkundig systeem

Sinds 1 januari 1998 draait de boekhouding van Kind en Gezin op een nieuw boekhoudkundig systeem, nl. SAP, een van de marktleiders voor dit soort pakketten. Deze overstap was noodzakelijk omwille van de invoering van het systeem van dubbele boekhouding, en van de euro, en omwille van de "jaar-2000-problematiek". Met deze keuze was Kind en Gezin een van de eerste overheidsinstellingen die voor een dergelijke aanpak opteerde.

Internetsite

De in juni 1997 opgestarte website van Kind en Gezin werd in 1998 iets meer uitgebouwd en de 'look and feel' van de website werd herzien. De site biedt naast een elektronische versie van het jaarverslag 1997, (deels in het Engels) ook informatie en nieuws over Kind en Gezin aan.

Adonis

In het beleidsdomein maatschappelijke positie van het kind werd de start gegeven voor het nieuwe informatiesysteem *Adonis* (ADoptie ONline InformatieSysteem), dat inzake adoptie de samenwerking met de kandidaat-adoptanten en de betrokken voorzieningen op een moderne wijze zal gaan ondersteunen. Er werd al een definitiestudie van *Adonis* uitgewerkt en een visueel prototype gebouwd.

3. Audit van de logistieke diensten

In 1997 besloot de toenmalige Raad van Bestuur over te gaan tot een *doorlichting* van de *logistieke processen* binnen Kind en Gezin.

De doorlichting werd toevertrouwd aan het externe studiebureau Deloitte & Touche, en werd uitgevoerd tussen september 1998 en januari 1999. Ze omvatte de Administratieve dienst (personeelsadministratie, financiële materies, archief, interne en externe verzending en receptie) en de Technische dienst (bibliotheek, bestellingen, vormgeving en drukkerij, magazijn, keuken, vervoer en gebouwen) binnen de afdeling Ondersteunende Diensten.

Bij de doorlichting werd de participatie van het personeel van de Ondersteunende Diensten maximaal gewaarborgd.

4. Ondersteunende diensten in de provincies

4.1. Regiohuizen

In het kader van de uitvoering van het strategisch plan voor de preventieve kinderzorg werd *er in elke regio een centraal gelegen regiohuis* geïnstalleerd. Dit project was gespreid over een aantal jaren, en werd in 1998 afgesloten. Nu zijn alle 60 regiohuizen operationeel.

In het regiohuis houden de regioverpleegkundigen teamoverleg en permanentie en voeren ze de Algo-gehoortest uit.

4.2. Boekhoudkundig inspecteurs

Voor de boekhoudkundige verificatie van de erkende voorzieningen worden 5 boekhoudinspecteurs ingezet.

De bezoeken van de boekhoudinspecteurs kunnen zowel algemene informatieverstrekking, effectieve boekhoudkundige verificatie als grondige doorlichting betreffen.

Tijdens de inspectiebezoeken in erkende opvangvoorzieningen komt vooral de verificatie van de ouderbijdragen aan bod; in de consultatiebureaus wordt de boekhouding gecontroleerd. In totaal hadden in 1998 291 inspectiebezoeken plaats. Het accent lag opnieuw op de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen. Er werden in vergelijking met 1997 heel wat minder consultatiebureaus en bijzondere opvangvoorzieningen bezocht (zie tabel 6.1). De verklaring hiervoor is dat in 1997 de boekhoudkundige sluiting van een groot deel van de consultatiebureaus oude stijl plaatsvond, wat leidde tot veel bezoeken. Aan de consultatiebureaus nieuwe stijl werden geen inspectiebezoeken meer gebracht. Ook waren er weinig opdrachten voor inspectiebezoeken aan bijzondere voorzieningen.

In het kader van de informatieverstrekking houdt elke boekhoudinspecteur wekelijks permanentie in de zetel van de provinciale afdeling.

Boekhoudkundige inspectiebezoeken

	1997	1998
Kinderdagverblijven	170	165
Diensten voor opvanggezinnen	118	112
Consultatiebureaus	34	10
Bijzondere opvangvoorzieningen en andere	46	4
Totaal	368	291

6.1 Aantal boekhoudkundige inspectiebezoeken aan de voorzieningen

5. Het publiek en Kind en Gezin

5.1. De Ombudsdienst

De Ombudsdienst kende in 1998 zijn zesde volle werkjaar. Ook dit jaar was de dienst onderhevig aan interne wijzigingen, waardoor sinds juni nog slechts één ombudsambtenaar actief is. Een nieuwe herprofilering van de werking ligt dan ook voor de hand. Een niet onbelangrijke stap die daarbij reeds werd gedaan betreft de *centralisering van de werking*. In 1998 werd ervoor gekozen om de Ombudsdienst volledig centraal te laten functioneren en verder uit te bouwen. Naast interne opties moet bij de herprofilering ook rekening worden gehouden met de evolutie in het ombudslandschap. Binnen een overlegstructuur van een aantal particuliere en openbare Ombudsdiensten krijgt een visie op ombudswerk in België namelijk steeds meer vorm.

In 1998 ontving de Ombudsdienst 838 oproepen die in drie verschillende categorieën werden geregistreerd. Zo werden 277 informatievragen geteld die weliswaar bij de Ombudsdienst terechtkwamen, maar net zo goed elders konden worden opgevangen. Van deze oproepen werden geen verdere gegevens geregistreerd. Daarnaast waren er 284 oproepen die werden gecatalogiseerd als vragen waarbij de Ombudsdienst een meerwaarde kon bieden. Ten slotte werden 277 oproepen beschouwd als klacht en opgenomen in 247 klachtendossiers.

Met betrekking tot het beleidsdomein dagopvang werden de meeste klachtendossiers opgemaakt, nl. 188; met betrekking tot de preventieve zorg waren er 28 dossiers en met betrekking tot de voorzieningen die horen bij de maatschappelijke positie van het kind waren er 4 klachtendossiers. Over Kind en Gezin werden 18 klachtendossiers samengesteld, waarin 34 oproepen vervat zitten. In 9 behandelde klachtendossiers ten slotte betreft het klachten die buiten de directe bevoegdheidssfeer van de instelling of de Ombudsdienst vallen, maar die intern wel een opvolging kregen.

In een aantal situaties gaven de klachten aanleiding tot directe en concrete aanbevelingen naar bepaalde voorzieningen of de administratie toe of leidde het klachtenonderzoek tot een bestraffende maatregel, waarbij het meest in het oog springend de intrekking van een attest van toezicht van een particulier opvanggezin of particuliere opvanginstelling.

De Ombudsdienst kan in bijna alle klachten op de verschillende domeinen als rode draad een gebrekkige *communicatie* herkennen. Deze problematiek kwam al in vroegere jaarverslagen van de Ombudsdienst uitgebreid aan bod en wordt in 1998 eens te meer bevestigd.

In de kinderopvang komt een gebrekkige communicatie tot uiting, onder meer in de particuliere sector op een terrein waar Kind en Gezin weinig bevoegdheid heeft, maar toch een aantal zaken heeft pogen te regelen. Over de interne overeenkomst die tussen opvanginitiatief en ouders dient te worden afgesloten met de bedoeling een aantal administratief-financiële zaken vast te leggen, kwamen een aantal oproepen binnen. Uit deze oproepen blijkt dat met het opleggen van een overeenkomst soms meer problemen worden gecreëerd dan er worden opgelost. De enige echte oplossing blijkt dikwijls te liggen in een constructief gesprek. Ook in de diensten voor opvanggezinnen blijkt de communicatie soms mank te lopen. Interne problemen tussen opvanggezin en dienstverantwoordelijke enerzijds en problemen tussen ouders en opvanggezin of

dienstverantwoordelijke anderzijds, komen soms bij de Ombudsdienst terecht. Een oprechte en goede manier van probleembespreking en duidelijke boodschappen - ook naar ouders toe - ontbreken wel eens.

Ook inzake de preventieve zorg was een communicatieprobleem soms de aanleiding voor een oproep van ouders bij de Ombudsdienst. Hun verwachting een begrijpende, mededeelzame en vriendelijke arts te ontmoeten die op een kindvriendelijke manier met de kinderen omgaat, wordt niet altijd ingelost.

Binnen Kind en Gezin ten slotte kampt men ook soms met een communicatieprobleem. Ouders verwachten van Kind en Gezin duidelijke en eerlijke boodschappen. Onder meer bij maatregelen en beslissingen rond de intrekking van een attest van toezicht van opvanginitiatieven kan de toelichting voor ouders heel wat verbeteren. Zo wordt in sommige situaties vastgesteld dat naar de "openbaarheid van bestuur(sdocumenten)" wordt verwezen, zodat geen verdere informatie moet worden gegeven.

5.2. Openbaarheid van bestuur

Ter uitvoering van het decreet van 23 oktober 1991 op de openbaarheid van bestuursdocumenten bestaat er binnen Kind en Gezin een procedure om de actieve en passieve openbaarheid van bestuur vorm te geven.

Wat betreft de *passieve openbaarheid* ontving de daartoe aangestelde ambtenaar in de loop van 1998 elf aanvragen tot inzage en kopieën. Zes aanvragen tot inzage hadden betrekking op een dossier van een particuliere opvanginstelling, twee op een kinderdagverblijf, twee op een initiatief voor buitenschoolse opvang en één op een particulier opvanggezin. Zeven aanvragen werden ingediend door ouders, drie door verantwoordelijken voor een initiatief en één door een derde. Alle verzoeken werden ingewilligd.

6. Kind en Gezin en het publiek

Kind en Gezin wenst haar communicatie nog beter af te stemmen op haar publiek en is daarom gestart met het uitwerken van een communicatiestrategie. De eerste fase in deze strategie was het onderzoek naar het huidige imago en de positionering van de instelling, dat in 1998 door het communicatiebureau Cibé samen met de cel Communicatie gevoerd werd. Meer dan 5000 personen werden bevroegd door middel van diepte-interviews, discussiegroepen en een schriftelijke enquête. De ondervraagden waren zowel mensen die in de instelling werken als personen die rechtstreeks of onrechtstreeks met Kind en Gezin te maken hebben (artsen, kraamklinieken, vrijwilligers).

De resultaten van dit onderzoek zullen in het voorjaar van 1999 bekend zijn.

7. Bibliotheek

In 1998 startte de heroriëntatie van de bibliotheek tot bibliotheek en documentatiedienst. Naast klassieke publicaties zoals boeken, brochures en tijdschriften verzamelt de bibliotheek en documentatiedienst nu ook audiovisueel materiaal. De bibliotheek en documentatiedienst nieuwe stijl wil zich specialiseren in domeinen als preventieve zorg, kinderopvang, kindermishandeling, adoptie en leefsituatie van kinderen.

De verzamelde documentatie is toegankelijk voor iedereen, zowel voor het personeel van Kind en Gezin als voor buitenstaanders. Aan aanstaande ouders en ouders van jonge kinderen biedt de bibliotheek documentatie rond de zwangerschap en de ontwikkeling, de opvoeding, de verzorging en de medische problemen van het jonge kind. Het lenen van boeken, brochures, dia's en video's is gratis. Tijdschriften worden niet uitgeleend. Sinds 1995 is de bibliotheek geïnformatiseerd (bibliotheekpakket VUBIS). Er is ook toegang tot internet voor de lezers.

In 1998 werden 3466 bezoekers geregistreerd, van wie 37% personeelslid van Kind en Gezin was. Alle bezoekers samen hebben in totaal 9610 werken geraadpleegd of geleend.

De bibliotheek is van maandag tot donderdag toegankelijk van 9 uur tot 12.30 uur en van 13 uur tot 16.30 uur en op vrijdag van 9 uur tot 12 uur en van 13 uur tot 16 uur.

8. Archief

De centrale Archiefdienst van Kind en Gezin beheert zowel de centrale als de provinciale archiefreeksen en bepaalt de archieforganisatie van de instelling.

Het archief bestrijkt zowel het domein van de preventieve moeder- en kinderverzorging, waarvoor het NWK bevoegd was (periode 1919-1986), als de bevoegdheidsdomeinen waarop Kind en Gezin sinds 1987 actief is. Naast het permanent en tijdelijk administratief archief beschikt Kind en Gezin ook over *bijzondere collecties*: affiches, folders, foto's en een beperkt film- en videoarchief.

De archieforganisatie is geënt op het systeem van *klassementslijsten*, die een weerspiegeling zijn van de archiefvorming op centraal en provinciaal niveau. De centrale archiefneerleggingen en de verdere bewerkingen worden in een *database* geregistreerd.

Om de provinciale archiefdepots te ontlasten, wordt elk jaar een gedeelte van het langer te bewaren en laaggeconsulteerd tijdelijk archief bij een externe archieffirma in bewaring gegeven. Voor Limburg werd het eigen archiefdepot in Lummen vanaf 1998 in gebruik genomen.

Eind 1998 diende een *werkgroep* "Regelgeving voor de archivering van medische dossiers" een synthesesnota met aanbevelingen in, waaruit o.m. een betere overdrachtprocedure naar de diensten van de medische schoolgeneeskunde en een gewijzigde bewaartermijn resulteerden.

Het archief kan na afspraak met de archiefbeheerder door derden geraadpleegd worden. In principe worden geen archiefmaterialen uitgeleend, behalve voor speciale doeleinden. Zo werd eind 1998 materiaal ter beschikking gesteld voor de tentoonstelling "Er is leven vóór de dood. Tweehonderd jaar gezondheidszorg in Vlaanderen" in Antwerpen.

In 1998 werden 20 verschillende *externe informatievragen* behandeld. Deze vragen werden rechtstreeks (9), via de diensten van Kind en Gezin (8) of via andere instanties (3) aan de centrale Archiefdienst gericht.

7 SOCIAAL VERSLAG

1. Personeelsbestand

1.1. Algemeen

Op 31 december 1998 had Kind en Gezin 1159 *personeelsleden* in dienst. Hiervan zijn er 879 statutair (75,8%) en 200 niet-statutair (17,3%). Daarnaast zijn er 72 gesubsidieerde contractuelen die een personeelslid vervangen dat met loopbaanonderbreking is en 8 personen in het kader van een eerstewerkervaringscontract. De gesubsidieerde contractuelen en de personen in het kader van een eerstewerkervaringscontract zijn niet in de hiernavolgende tabellen opgenomen.

Het grote aantal regioverpleegkundigen (55,1% van het personeelsbestand) dat in de verschillende provincies de gezinnen met jonge kinderen begeleidt, verklaart het overwicht in aantal van de personeelsleden in niveau B (zie tabel 7.1).

Personeelsbestand (1)

	Statutair		Niet-statutair			Totaal	Totaal
		Blokkering kader (2)	Bijzondere en specifieke betrekkingen	Uitzonderlijke en tijdelijke behoeften	Vervanging deeltijdsen		
Niveau A	70	5	7	18	1	31	101
Niveau B	599	0	1	2	72	75	674
Regioverpleegkundigen	531	0	0	0	64	64	595
Niveau C	62	11	20	1	5	37	99
Niveau D	87	8	16	3	2	29	116
Niveau E	61	4	21	1	2	28	89
Totaal	879	28	65	25	82	200	1 079

7.1 Personeelsbestand op 31 december 1998

(1) De gesubsidieerde contractuelen die een personeelslid vervangen dat met loopbaanonderbreking is en de personen in het kader van een eerstewerkervaringscontract zijn niet in de cijfergegevens opgenomen

(2) Onder de categorie "Blokkering kader" vallen de niet-statutaire personeelsleden die op basis van artikel 3 van het besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 1996 houdende vaststelling van de personeelsformatie van Kind en Gezin, een plaats op deze personeelsformatie blokkeren

1.2. Evolutie personeelsbestand

Tabel 7.2 geeft een beeld van de evolutie van het personeelsbestand tussen 1997 en 1998. In 1998 *steeg het personeelsbestand met 13 eenheden*. Deze stijging is de resultante van een merkelijke toename van het aantal niet-statutaire personeelsleden (+42) en een daling van het aantal statutaire personeelsleden (-29).

De toename in niveau A (+14) is grotendeels te verklaren door de verdere uitbouw van de afdeling Kinderopvang en de cel Communicatie en de werving van medische-kwaliteitscoördinatoren. Het aantrekken van boekhoudkundig inspecteurs (ter vervanging van boekhoudkundig inspecteurs van niveau C), projectmedewerkers en informaticapersoneel verklaart de toename in niveau B (+8).

Het aantal administratieve en technische personeelsleden in de niveaus C, D en E bleef nagenoeg stabiel. De daling van het aantal personeelsleden in niveau E is te verklaren door de uitstroom van een aantal ervaringsdeskundigen na afloop van het opleidingstraject voor deze groep medewerkers.

Personeelsevolutie

	Personeelsbestand op 31.12.97 en 31.12.98						Verschil in personeelsbestand 1997-1998		
	Statutair		Niet-statutair		Totaal		Statutair	Niet-statutair	Totaal
	1997	1998	1997	1998	1997	1998			
Niveau A	71	70	16	31	87	101	-1	+15	+14
Niveau B	623	599	43	75	666	674	-24	+32	+8
Niveau C	64	62	38	37	102	99	-2	-1	-3
Niveau D	89	87	26	29	115	116	-2	+3	+1
Niveau E	61	61	35	28	96	89	-0	-7	-7
Totaal	908	879	158	200	1 066	1 079	-29	+42	+13

7.2 Evolutie van het personeelsbestand 1997-1999

1.3. Versterking kader

Kind en Gezin had op 31 december 1998 101 personeelsleden van niveau A in dienst. Daarmee omvat dit niveau 9,4% van het personeelsbestand en overschrijdt het voor het eerst de kaap van de 100 personeelsleden. Eind 1996 telde niveau A nog 54 personeelsleden (5,4% van het personeelsbestand). Deze sterke uitbreiding is een duidelijke uiting van de beleids optie om het kader van de organisatie te versterken. De uitbreiding deed zich zowel voor in leidinggevende functies (afdelingshoofden, teamverantwoordelijken) als in inhoudelijke functies (aandachtsambtenaren, stafmedewerkers).

1.4. Op peil houden regioniveau

Het regioniveau, dat naast het bestuurlijke en provinciale niveau het derde organisatieniveau is van Kind en Gezin, telt het grootste aantal personeelsleden. 595 regioverpleegkundigen, 36 interculturele medewerkers, 19 ervaringsdeskundigen en 23 teamverantwoordelijken staan er in voor de dienstverlening aan gezinnen met jonge kinderen. In 1998 lag de nadruk op het verzekeren van de continuïteit in de bezetting. Om dit te waarborgen heeft het provinciale niveau de bevoegdheid om te beslissen over het aantrekken van nieuwe medewerkers, binnen de grenzen van een volgens objectieve normen berekend en evoluerend personeelscontingent. Het totale aantal regioteamleden (673) bleef nagenoeg ongewijzigd t.o.v. 1997 (674).

1.5. In-, door- en uitstroom van statutaire personeelsleden

In 1998 hebben 29 statutaire personeelsleden de instelling verlaten wegens *pensionering*. Het gaat om 25 personeelsleden van niveau B (van wie 21 regioverpleegkundigen), 1 personeelslid van niveau A, 2 personeelsleden van niveau C en 1 personeelslid van niveau D. Drie statutaire personeelsleden namen vrijwillig ontslag en 1 personeelslid overleed in 1998.

In totaal werden in de loop van 1998 4 geslaagden voor een door het Vast Wervingssecretariaat georganiseerd vergelijkend aanwervingsexamen tot de stage toegelaten.

Het betrof 1 personeelslid van niveau A en 3 personeelsleden van niveau B (1 programmeur en 2 boekhoudkundig inspecteurs).

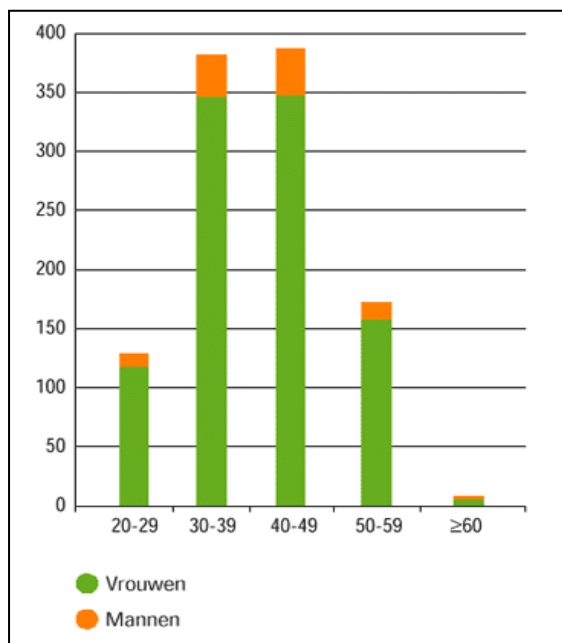
Zes personeelsleden werden in 1998 bevorderd: een personeelslid tot directeur-informaticus (niveau A), een personeelslid tot hoofdmedewerker (niveau C) en 4 personeelsleden tot hoofdassistent (niveau D). Van de 6 bevorderingen werden er 3 toegekend aan een vrouwelijk personeelslid.

1.6. Leeftijd

Grafiek 7.1 geeft de leeftijdsstructuur van het personeelsbestand weer en biedt een inzicht in de verhouding mannen/vrouwen binnen de instelling. Het grootste aantal personeelsleden bevindt zich in de leeftijdsklassen 40-49 jaar (387 personeelsleden of 35,9%) en 30-39 jaar (382 personeelsleden of 35,4%).

181 personeelsleden waren 50 jaar of ouder. In de veronderstelling dat de meeste personeelsleden de instelling verlaten op de leeftijd van 60 jaar wegens pensionering, kan worden gesteld dat 16,8% van de personeelsleden de komende 10 jaar de instelling zal verlaten. Door het verlof voorafgaand aan de pensionering hebben 23 personeelsleden de instelling de facto al verlaten. Juridisch blijven ze nog aan de instelling verbonden tot ze de leeftijd van 60 jaar bereikt hebben.

Leeftijd en geslacht

Grafiek 7.1 Personeelsbestand naar de leeftijdsklasse en het geslacht

1.7. Een overwegend vrouwelijk personeelsbestand

Uit tabel 7.3, die het personeelsbestand weergeeft naar geslacht, statuut en niveau, blijkt dat het personeel van Kind en Gezin een *overwegend vrouwelijke samenstelling* kent (90,3%). In elk niveau en voor elk statuut zijn er *meer vrouwen dan mannen*.

Geslacht, statuut en niveau

	Statutairen		Niet-statutairen		Totaal	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
Niveau A	31	39	9	22	40	61
Niveau B	22	576	3	73	25	649
Niveau C	12	50	2	35	14	85
Niveau D	7	80	3	26	10	106
Niveau E	9	52	7	21	16	73
Totaal	81	797	24	177	105	974

7.3 Personeelsbestand naar geslacht, statuut en niveau

1.8. Nieuwe emancipatieambtenaar

Ter vervanging van de ontslagnemende emancipatieambtenaar, werd in december 1998 een nieuwe emancipatieambtenaar aangesteld. De aanstelling gebeurde na een open oproep tot kandidaatstelling aan de personeelsleden.

2. Diversiteit in arbeidsregelingen

Om de personeelsleden in staat te stellen hun werk- en gezinssituatie zo goed mogelijk te combineren, staat Kind en Gezin positief tegenover vragen van personeelsleden om deeltijds te werken of om hun loopbaan tijdelijk te onderbreken. Deze vorm van *gezinsvriendelijke flexibiliteit* heeft naast arbeidsherverdelende effecten, echter belangrijke organisatorische en kostenverhogende effecten. Tabel 7.4 toont duidelijk aan dat deeltijdse arbeid en vormen van voltijdse afwezigheid belangrijke factoren zijn in het personeelsbeheer.

Op een totaal van 1079 personeelsleden zijn er 461 personeelsleden (42,7%) die deeltijds werken en 46 (4,3%) met voltijdse loopbaanonderbreking. Van de 34 personeelsleden (3,2%) die gebruikmaken van een of andere

vorm van langdurige afwezigheid, zijn er 23 die gebruikmaken van het verlof voorafgaand aan de pensionering. 538 personeelsleden (49,9%) werkten voltijds in 1998.

Ook binnen Kind en Gezin zijn het hoofdzakelijk vrouwen die deeltijds werken. Slechts 4 mannen werken deeltijds.

De 1079 personeelsleden van Kind en Gezin vertegenwoordigen 903,3 *voltijdse prestaties*. Het verlies van 175,7 voltijdbanen op jaarbasis wordt verklaard door de prestaties van de 461 personeelsleden die deeltijds werken (equivalent van 293,3 voltijdbanen), samen met de prestaties van de langdurig afwezige personeelsleden en loopbaanonderbrekers die niet vervangen worden door gesubsidieerde contractuelen.

Personeelsbestand: prestaties

	Voltijdse prestaties		Deeltijdse prestaties		Langdurig afwezig		Loopbaanonderbreking		Totaal personeelsbestand	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Niveau A	93	92,1	6	5,9	1	1,0	1	1,0	101	100,0
Niveau B	272	40,4	336	49,9	28	4,2	38	5,6	674	100,0
Niveau C	61	61,6	32	32,3	1	1,0	5	5,1	99	100,0
Niveau D	68	58,6	45	38,8	2	1,7	1	0,9	116	100,0
Niveau E	44	49,4	42	47,2	2	2,2	1	1,1	89	100,0
Totaal	538	49,9	461	42,7	34	3,2	46	4,3	1 079	100,0

7.4 Overzicht van het aantal presterende en langdurig afwezige personeelsleden bij Kind en Gezin op 31 december 1998

(1) Deeltijdse prestaties zijn het verlof voor verminderde prestaties, het verlof voor halftijdse loopbaanonderbrekingen deeltijdse contracten

(2) Langdurig afwezig zijn personeelsleden met ouderschapsverlof, met gecontingenteerd verlof voor één jaar, met gecontingenteerd verlof voor een stage of proefperiode, met detachering of met verlof voorafgaand aan de pensionering

(3) Personeelsleden met loopbaanonderbreking zijn personeelsleden met voltijdse loopbaanonderbreking. De personeelsleden met deeltijdse loopbaanonderbreking zijn opgenomen bij de deeltijdse prestaties

Proefproject Alternatief Werken

Om de individuele prestaties te verhogen en tegelijkertijd de combinatie van arbeid en privé-leven te verbeteren, werd een proefproject "Alternatief werken" opgezet. In twee proeftuinen wordt geëxperimenteerd met arbeids- en organisatievormen die afwijken van het klassieke kantoorconcept, dat gebaseerd is op een vaste werkplaats met vaste werktijden. Kernelementen zijn o.a. resultaatgericht management, telewerk, flexibele arbeidstijden en informatica-ondersteunde samenwerking. De proeftuin Algemene Diensten gaat uit van "telethuiswerk" als centraal gegeven, terwijl de proeftuin Informatie- en Communicatietechnologie een satellietkantoor zal starten in Hasselt.

3. Focus op de regioverpleegkundigen

Op 31 december 1998 had Kind en Gezin 595 *regioverpleegkundigen* in dienst. Dit was er 1 meer dan in 1997.

In tabel 7.5 wordt de groep regioverpleegkundigen gedetailleerd voorgesteld naar de provinciale afdeling waarin ze werken en naar de aard van hun prestaties.

Meer dan de helft (52,8%) van de regioverpleegkundigen werkt deeltijds. In elke provincie zijn er meer deeltijds dan voltijds werkenden. De afdeling Vlaams-Brabant en Brussel kent het laagste aandeel deeltijds werkenden (46,5%) en West-Vlaanderen het grootste aandeel (58,0%).

Het aandeel van de regioverpleegkundigen dat voltijds werkt is toegenomen. Terwijl in 1997 nog 34,5% van de regioverpleegkundigen voltijds werkte, bedraagt dit aandeel in 1998 37,1%.

25 regioverpleegkundigen maakten gebruik van een vorm van langdurige afwezigheid en 35 regioverpleegkundigen waren met voltijdse loopbaanonderbreking.

De 595 regioverpleegkundigen vertegenwoordigen een equivalent van 481,4 *voltijdbanen*. Er is dus op jaarbasis een verlies van 113,6 voltijdbanen. Tegenover 1997, toen de instelling nog 433,3 voltijdbanen aan regioverpleegkundigen had, is het aantal voltijdbanen in 1998 sterk gestegen (+48,1). Deze toename van het aantal voltijdbanen is voor het grootste deel te verklaren door de hogere vervangingsgraad van loopbaanonderbrekers door gesubsidieerde contractuelen.

Regioverpleegkundigen: prestaties

	Voltijdse prestaties		Deeltijdse prestaties		Langdurig afwezig		Loopbaanonderbreking		Totaal aantal regioverpleegkundigen	Equivalent in voltijdse prestaties
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%		
Antwerpen	64	38,1	84	50,0	3	1,8	17	10,1	168	138,6
Vlaams-Brabant en Brussel	44	44,4	46	46,5	6	6,1	3	3,0	99	94,1
Limburg	32	35,2	48	52,7	7	7,7	4	4,4	91	64,7
Oost-Vlaanderen	47	34,3	78	56,9	7	5,1	5	3,6	137	102,9
West-Vlaanderen	34	34,0	58	58,0	2	2,0	6	6,0	100	81,1
Totaal	221	37,1	314	52,8	25	4,2	35	5,9	595	481,4

7.5 Overzicht van het aantal regioverpleegkundigen naar de provinciale afdeling waarin ze werken en naar de aard van de prestaties op 31 december 1998

(1) Deeltijdse prestaties zijn het verlof voor verminderde prestaties, het verlof voor halftijdse loopbaanonderbrekingen deeltijdse contracten

(2) Langdurig afwezig zijn personeelsleden met ouderschapsverlof, met gecontingenteerd verlof voor één jaar, met gecontingenteerd verlof voor een stage of proefperiode, met detachering of met verlof voorafgaand aan de pensionering

(3) Personeelsleden met loopbaanonderbreking zijn personeelsleden met voltijdse loopbaanonderbreking. De personeelsleden met deeltijdse loopbaanonderbreking zijn opgenomen bij de deeltijdse prestaties

Evolutie aantal en equivalent voltijdse prestaties

	Aantal	Equivalent in voltijdse prestaties
1995	623	500,7
1996	594	424,6
1997	594	433,3
1998	595	481,4

7.6 Overzicht van de evolutie van het aantal regioverpleegkundigen en het equivalent in voltijdse prestaties 1995-1998

Uit tabel 7.6 blijkt dat 1996, het jaar waarin de preventieve kindzorg nieuwe stijl van start ging, een laagtepunt was in de tewerkstelling van regioverpleegkundigen. In 1997 en vooral in 1998 is het aantal voltijdbanen aan regioverpleegkundigen sterk gestegen.

4. Vorming

4.1. Algemeen

Vorming bleef in 1998 een belangrijk instrument in het personeelontwikkelingsbeleid van Kind en Gezin. Dit ontwikkelingsbeleid is gericht op het vergroten en verbeteren van de reeds in Kind en Gezin beschikbare individuele en groepscompetenties.

De 1079 personeelsleden van Kind en Gezin volgden in 1998 9632 dagen vorming (zie tabel 7.7), wat een gemiddelde is van 8,9 dagen per personeelslid. Ten opzichte van de 903,3 voltijdse equivalenten waarover de instelling kon beschikken, bedraagt het gemiddelde 10,7 dagen per voltijd baan.

De sterke toename tegenover 1997, toen er nog 5614 dagen vorming waren met een gemiddelde van 5,3 dagen per personeelslid, is vooral te verklaren door de zware investering in informaticavorming bij het opstarten van Ikaros in de regio's.

Het grootste deel van de vorming gaat naar de 673 personeelsleden van het regioniveau. De 7589 vormingsdagen die regioverpleegkundigen, interculturele medewerkers, ervaringsdeskundigen en teamverantwoordelijken volgden, betekenen een gemiddelde van 11,3 vormingsdagen per personeelslid.

De 2043 vormingsdagen van de 406 personeelsleden van het provinciaal en bestuurlijk niveau betekenen een gemiddelde van 5,0 dagen per personeelslid. De klemtoon ligt ook hier op de informaticavorming.

Vormingsdagen

	Organisatorisch niveau		
	Regio	Provinciaal en Bestuurlijk	Totaal
Interne vorming			
Informaticavorming ⁽¹⁾	4 950	540	5 490
Andere interne vorming ⁽²⁾	1 897	594	2 491
Totaal	6 847	1 134	7 981
Externe vorming ⁽³⁾	742	909	1 651
Totaal	7 589	2 043	9 632

7.7 Aantal vormingsdagen naar organisatorisch niveau

(1) Interne informaticavorming is de door Kind en Gezin georganiseerde vorming rond informaticatoepassingen

(2) Andere interne vorming is de door Kind en Gezin georganiseerde vorming, met uitzondering van de informaticavorming

(3) Externe vorming is de door externen georganiseerde vorming

4.2. Vorming van het regioniveau

De vorming van regioverpleegkundigen, teamverantwoordelijken, interculturele medewerkers en ervaringsdeskundigen was vooral informaticavorming. Van de gemiddeld 11,3 dagen vorming die elk regioteamlid volgde, gingen er 7,4 naar informaticavorming (opleiding Ikaros), 2,8 naar andere interne vorming en 1,1 naar externe vorming.

4.2.1. Interne informaticavorming

Bij het opstarten van Ikaros in hun regio volgden de regioverpleegkundigen een opleiding van ongeveer 10 dagen. In 1998 werden de resterende 44 regioteams opgeleid en opgestart en werd voor nieuwe en herintredende verpleegkundigen een zomercursus georganiseerd. Dit betekende een investering van 4950 dagen.

4.2.2. Andere interne vorming

De interne vorming evolueert steeds sterker naar een open aanbod voor alle teamleden. Dit bevordert het multidisciplinair werken en draagt bij tot een verbeterde teamgeest.

Teamwerking en samenwerken

De vorming rond teambuilding, die in 1995 startte en verbonden was met de installatie van het regiohuis, werd in 1998 afgerond. 10 regioteams kregen 29 halve dagen vorming rond thema's als conflicthantering, onderhandelen en probleemoplossend werken.

Ook voor de preventievestigcentra werd de teambuilding voortgezet. Voor 3 teams werden er 7 halve dagen opleiding georganiseerd. Voor de 3 Antwerpse preventievestigcentra werden, verdeeld in subgroepen, 32 groepssessies inzake supervisie georganiseerd. Hier beoogt men voornamelijk het vergroten van inzichten en handelingsvaardigheden in het begeleiden van de cliënt.

In een driedaagse opleiding, waaraan 60 regioteamleden deelnamen, werd gewerkt aan het samenwerken van regioverpleegkundige en intercultureel medewerker. Behandelde thema's waren o.a. het gestalte geven aan de samenwerking, het met elkaar in dialoog treden en het zicht krijgen op eigen referentiekaders en waarden.

Inscholing

Alle nieuwe en na een langdurige afwezigheid herintredende regioteamleden krijgen een inscholingscursus. 32 regioverpleegkundigen volgden een 3-daagse cursus over communicatie. In deze cursus worden de basisvaardigheden aangescherpt om de communicatie en de relatie met de cliënt te optimaliseren. In een tweedaagse opleiding over het bijzondere- en specifieke zorgaanbod worden de door Kind en Gezin gehanteerde basisconcepten verduidelijkt. 60 regioverpleegkundigen en interculturele medewerkers volgden samen deze opleiding.

Het inscholingstraject van de teamverantwoordelijken, dat in 1997 startte, werd in 1998 afgesloten met een laatste opleidingsdag.

Weerbaarheid

In kleine groepen volgden 75 regioteamleden uit de provincie Limburg één dag weerbaarheidstraining. De deelnemers kregen hierdoor de kans hun mentale en fysieke weerbaarheid te vergroten tegenover agressie, seksuele intimidatie en andere vormen van geweld die in de werksituatie kunnen voorkomen.

Algo-gehoorscreening

De invoering van de vernieuwde gehoorscreening werd gekoppeld aan een, volgens 2 sporen lopend, vormingsprogramma. In een eerste spoor volgden alle regioteamleden een dag opleiding en werd elke regio bij de start gedurende 2,5 dagen intensief begeleid. In een tweede spoor werd één personeelslid per regioteam intensiever begeleid.

Werken met groepen van aanstaande ouders

48 regioteamleden volgden een 4-daagse opleiding rond het werken met groepen van aanstaande ouders. De bedoeling was deze medewerkers te ondersteunen in het leiden van de infoavonden "Kind Op Komst". Het programma richtte zich voornamelijk op het verwerven van inzichten en vaardigheden in het begeleiden van groepsleerprocessen.

Begeleiden van kansarme gezinnen

Het werken met de doelgroep van kansarme gezinnen vraagt specifieke inzichten en vaardigheden. 50 regioteamleden volgden hierover 2 modules van elk twee dagen. Een module spitste zich toe op het werken in tandem tussen regioverpleegkundige en ervaringsdeskundige. In de andere module werd, vanuit een contextuele benadering, verheldering gebracht in de kansarmoedeproblematiek.

Leidinggevendenden konden een programma volgen over de multidisciplinaire aanpak binnen een preventievezorgcentrum. 17 teamverantwoordelijken en coördinatoren van de preventievezorgcentra volgden deze 2-daagse opleiding.

Dubbelconsult

Om teamverantwoordelijken en medische-kwaliteitscoördinatoren te ondersteunen bij de invoering van de veranderingen ten gevolge van het project "kwaliteitsbevordering van het dubbelconsult" werd een opleidingsdag georganiseerd voor 20 deelnemers.

Zelfsturende Teams

In het kader van zijn project "Opvoedingsondersteuning" startte het zelfsturend team van de regio Genk een tweedaagse opleiding voor alle teamleden. In deze opleiding wordt gemikt op het verwerven van kennis over en inzicht in de ontwikkeling van kinderen, de achtergronden van opvoedingsproblematieken en het ontwikkelen van vaardigheden om ouders te ondersteunen bij opvoedingsvragen en -problemen.

Het zelfsturend team van de regio Peer werkt een project uit om de interactie en de communicatie tussen ouder en kind te stimuleren en te optimaliseren. Hiertoe maakten de regioteamleden tijdens 6 teamvergaderingen kennis met het MISC- programma (More Intelligent en Sensitive Child/ Mediation Intervention for Sensitizing Caregivers). Bijzondere aandacht ging naar het aanleren en oefenen van communicatieve basisvaardigheden.

"Papa is the best"

De provinciale afdeling Vlaams-Brabant en Brussel organiseerde een studie- en ontmoetingsdag voor alle regioteamleden van de afdeling. Onder het thema "Papa is the best" werden een 100-tal medewerkers geconfronteerd met het vaderschap anno 1998.

4.2.3. Externe vorming

In 1998 namen 310 regioverpleegkundigen, met een equivalent van 659,5 dagen, deel aan vormingsactiviteiten die door externen werden georganiseerd. In de langdurende vorming (minstens 4 dagen) bleef het accent liggen op de gezinsbegeleiding, waarbij vooral het systeemgerichte model en de contextuele hulpverlening hoog scoren. Ook de begeleiding bij kindermishandeling en interculturele communicatie kregen ruime aandacht.

17 interculturele medewerkers en 6 ervaringsdeskundigen in de kansarmoede volgden, met een equivalent van 44 dagen, extern georganiseerde vormingsdagen. De onderwerpen variëren van babyreanimatie, over verdieping in de kansarmoede en interculturele communicatie, tot contextuele gezinsbegeleiding.

15 teamverantwoordelijken volgden 38,5 dagen externe vorming. Bij hen scoorden de onderwerpen systeeminterventie, contextuele hulpverlening en bezielend leidinggeven het hoogst.

4.2.4. Opleiding ervaringsdeskundigen

Het opleidings- en selectietraject van 17 kandidaat-ervaringsdeskundigen in de kansarmoede dat in november 1997 startte, werd afgerond. Na evaluatie werden uit deze groep 9 ervaringsdeskundigen aangeworven. Van januari tot en met augustus 1998 werden de kandidaten drie dagen per week opgeleid. Inhoudelijke leerpunten waren communicatieve en sociale vaardigheden, leren werken met de eigen ervaringen, inzichten opbouwen in kansarmoede, kennismaking met het werkveld en verwerven van vaardigheden in het werken in tandem. De opleiding werd afgesloten met een opleiding rond het werken met gezinnen met jonge kinderen. Het ging hierbij onder meer om gezondheid, opvoeding en verzorging. Aangezien het om een combinatie van opleiding en selectie ging, werd de investering in vormingsdagen niet in de cijfers van tabel 7.7 opgenomen.

4.3. Vorming van het provinciaal en bestuurlijk niveau

4.3.1. Interne informaticavorming

De intern georganiseerde informaticaopleidingen vertegenwoordigden een investering van 540 dagen. Terwijl in het begin van 1998 de nadruk lag op opleidingen over Windows 95, Word en InterOffice, verschoof de nadruk in de loop van het jaar naar opleidingen over Excel en Lotus Notes.

4.3.2. Interne vorming

In het kader van hun stageprogramma volgden de stagiairs van niveau A opleidingen over communicatie en management, financiën en begroting en administratief recht. De stagiairs van niveau B volgden opleiding rond financiën en begroting en communicatie. Voor de evaluatoren van de instelling werden 2 vormingsdagen georganiseerd rond plannings- en functioneringsgesprekken.

De 3 consultants van de Sociale dienst kregen nog 2 sessies van supervisie. Voor 22 personeelsleden van de Technische dienst werd een opleiding teambuilding van 3 halve dagen opgezet.

De inspectieambtenaren volgden verschillende opleidingen op maat. 10 inspectieambtenaren volgden 3 dagen opleiding rond attitudevorming, 22 inspectieambtenaren volgden 4 dagen rond opvoedingsondersteuning en 22 inspectieambtenaren volgden 4 dagen rond kwaliteit in de particuliere opvanginstellingen.

In 1998 werden een aantal voorbereidingsprogramma's voor overgangsexamens georganiseerd. Voor het examen van medewerkervolgden 40 personeelsleden een 3-daagse voorbereiding op de eerste examenproef en volgden 20 personeelsleden de 2-daagse voorbereiding op de tweede proef. De 3-daagse voorbereiding op de eerste proef van de overgangsexamens van adjunct van de directeur en van teamverantwoordelijke werd door 12 personeelsleden gevolgd. 8 personeelsleden volgden samen 34,5 dagen opleiding als voorbereiding op de tweede proef van het examen van adjunct van de directeur en 14 personeelsleden volgden samen 68,5 dagen opleiding voor de tweede proef van het examen van teamverantwoordelijke.

4.3.3. Externe vorming

In 1998 volgden 162 personeelsleden in totaal 905 dagen externe vorming; in 1997 was dit maar 604,5 dagen (door 119 personeelsleden).

Het leeuwenaandeel betreft informaticaopleidingen, vooral technische opleidingen maar ook de conceptuele koppeling aan lerende organisatie en overheid. Wat het administratief werk betreft komen onderwerpen zoals brieven schrijven, boekhouding, documentbeheer en archivering aan bod.

17 inspectieafgevaardigden volgden 29 dagen externe vorming. Kinderopvang en buitenschoolse opvang waren hierin de hoofdthema's, maar ook interculturele adoptie, kindermishandeling en beroepsgeheim kwamen aan bod.

5. Sociale dienst voor het personeel

De Sociale dienst voor het personeel heeft een uitgebreid dienstenaanbod en takenpakket. De personeelsleden en de gepensioneerden kunnen bij de Sociale dienst terecht voor discrete individuele hulp en voor een aantal collectieve diensten. De Sociale dienst neemt een signaalfunctie op en vervult ook een aantal sociale taken namens de werkgever.

In 1998 organiseerde de Sociale dienst de jaarlijkse cyclus ter voorbereiding op het pensioen, een sterk op prijs gesteld initiatief. In 1998 gebeurde dit voor het eerst in samenwerking met andere Vlaamse openbare instellingen vanuit de werkgroep Sociale Dienst van het Netwerk voor Managementvaardigheden in de Openbare Vlaamse Instellingen (MOVI).

Verder nam de Sociale dienst het initiatief tot agendering van vastgestelde sociale knelpunten in de Directiecomités en stelde hij hiervoor "sociale nota's" op.

Tabel 7.8 geeft een financieel overzicht. De uitgaven geven in grote mate de activiteiten van de Sociale dienst weer. Het gaat om financiële steun, sociale voorschotten, tegemoetkomingen, attenties, voeding en drank en organisatie van activiteiten. Een groot deel van de inzet bestaat in activiteiten die weinig of niets kosten: luisteren, raad geven, problemen helpen oplossen, EHBO-behartiging, huisbezoek, aandacht geven. De kostprijs van andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld de personeelskrant Schakel, zit dan weer vervat in de algemene werkingskosten van Kind en Gezin.

De ontvangsten bestaan vooral in de verkoop van bonnen voor maaltijden en dranken en de terugbetaling van de sociale voorschotten.

In 1998 gaf de Sociale dienst een nettobedrag van 6,9 miljoen frank uit t.o.v. 10 miljoen frank in 1997.

De netto-uitgaven dalen met ruim 3 miljoen frank t.o.v. 1997. De uitgaven voor steun (-1,1M), vakantiecampen (-0,1M), middagmaaltoelage (-2,4M), werking (-0,4M), dag van het personeel (-0,35M) zijn de grootste dalers. Enkel de uitgaven voor eindejaarsattentie (+0,9M) en voeding (+0,2M) stijgen. Ook de totale ontvangsten dalen, maar beperkt, met bijna 0,3 miljoen frank.

Sommige verschillen zijn het gevolg van de wijze van boekhouden, waarbij uitgaven op een volgend werkjaar komen. De lagere uitgaven voor steun zijn een merkwaardige vaststelling zonder voor de hand liggende verklaring. Er waren wel minder aanvragen.

Sociale dienst

	1997	1998
UITGAVEN		
Steun		
– individuele begeleiding	1 440 628	848 015
– leningen (voorschotten)	1 230 886	939 273
– extra reiskosten	885 313	700 281
Toelagen en attenties		
– geboortegeschenk	113 256	113 256
– pensioneringsgeschenk	72 000	66 000
– eindejaarsattentie kinderen	76 800	947 400
– vakantiecampen	1 113 715	981 827
– preventie	134 412	110 677
– bijpassing franchise	137 500	57 960
– middagmaaltoelage veldwerkers	2 376 201	5 410
Werking		
– Sociale dienst	751 697	379 016
– personeelskringen	106 000	45 385
– dag van het personeel	355 151	0
Restaurant		
– voeding	4 964 175	5 179 514
– aankopen materiaal	79 716	57 506
TOTAAL UITGAVEN	13 837 450	10 431 520
ONTVANGSTEN		
– terugbetalingen leningen	1 921 643	1 394 555
– recuperatie	304 592	607 948
– restaurant	1 545 827	1 505 400
TOTAAL ONTVANGSTEN	3 772 062	3 507 903
NETTO-UITGAVEN	10 035 388	6 923 617

7.8 Sociale dienst van het personeel - financieel overzicht

8 FINANCIËEL VERSLAG

1. Invoering geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering

Met ingang van 1 januari 1998 werd het financieel gebeuren binnen Kind en Gezin grondig gewijzigd. Op die datum trad het besluit van de Vlaamse regering van 21 mei 1997 in werking betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen (BS 11.10.97).

Inhoudelijk bestaat het vernieuwde financieel gebeuren uit drie grote pijlers.

Eenzijds is er de budgettering: *de begroting* moet worden opgesteld en uitgevoerd op basis van de ESER-classificatie*. Binnen de vastgelegde basisindeling van de ESER-classificatie werden waar nodig verdere opsplitsingen aangebracht overeenkomstig de reële activiteiten van de instelling. De uitvoering van de begroting vloeit voort uit de eigenlijke boekhouding, waarin voor de boekingen met een budgettaire implicatie een koppeling met de specifieke ESER-code is gemaakt.

Daarnaast moet de *eigenlijke boekhouding* worden gevoerd overeenkomstig de regels, zoals beschreven in het besluit van de Vlaamse regering, die grotendeels overeenkomen met de dubbele boekhouding die in de bedrijfswereld gebruikelijk is. Voor deze pijler is ook een specifiek rekeningstelsel opgesteld, gebaseerd op het MAR*. Bovendien wordt gebruikgemaakt van een specifieke structuur voor de balans en voor de overige vereiste rapporteringen met betrekking tot de financiële toestand van de instelling.

Voor de *analytische boekhouding* wordt gebruikgemaakt van een volledig schema om de uitgaven te kunnen ventileren naar zinvolle entiteiten (geografische of organisatorische eenheden, en doelgroepen).

Ter ondersteuning van de vernieuwde werking werd overgestapt naar een nieuw informaticasysteem (SAP). Vanaf 1 januari 1998 worden alle boekhoudkundige en budgettaire handelingen verricht via dit systeem.

* ESER: Europees Stelsel van Economische Rekeningen

* MAR: Minimum Algemeen Rekeningstelsel

1. Begrotingsevolutie in 1998

Zoals voor elk begrotingsjaar, werd voor 1998 een initiële begroting en een aangepaste begroting opgemaakt. Conform het besluit betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen werd de begroting aan inkomsten- en uitgavenzijde ingedeeld op basis van de ESER-structuur.

2.1. Initiële begroting en aangepaste begroting: verhoging dotatiebedrag voor uitvoering van de beleidsbeslissingen

Bij de opmaak van de initiële begroting 1998 werd aan Kind en Gezin een recurrent bijkrediet ten opzichte van de vorige jaren toegekend van 22,5 miljoen frank. Kind en Gezin kreeg namelijk een bijkrediet voor het opvangen van de weddendrift in de sector kinderopvang. Naar aanleiding van het opstellen van de aangepaste begroting 1998 werd aan Kind en Gezin een bijkrediet toegewezen van 97,2 miljoen frank. Naast de dekking van het gecumuleerde tekort tot en met 1996, werd een eenmalig bijkrediet toegewezen voor de betaling van een aantal uitgaven die voortvloeien uit beslissingen tot besteding die in 1997 werden genomen, maar in 1998 werkelijk worden betaald: de audit van de Ondersteunende Diensten, de communicatieaudit, de definitiestudie informaticasysteem kinderopvang, enz. Tevens werd een krediet toegewezen voor de betaling van een in eerste aanleg verloren proces in Antwerpen in verband met de interpretatie van de vroegere regelgeving voor subsidiëring in de kinderopvang. Ter uitvoering van het beleidsplan buitenschoolse opvang van de voogdijminister kreeg Kind en Gezin middelen voor de verdere uitbouw van de buitenschoolse opvang in de kinderdagverblijven.

2.2. Uitvoering van de begroting: bevestiging van de engagementen

2.2.1. Resultaat

De begroting werd eind 1998 afgesloten met een overschot van 158,2 miljoen frank. Dit overschot moet worden opgesplitst in het overschot op de werkingsdotatie (58,9 miljoen frank) en het overschot op de VIPA-

investeringskredieten (99,3 miljoen frank). Het overschot op de investeringskredieten voor de kinderdagverblijven wordt afgezonderd omdat het ordonnanceringskredieten zijn, die alleen mogen worden gebruikt voor de financiering van infrastructuurwerken van kinderdagverblijven. Het grootste deel van het overschot op de werkingsdotatie is belast met uitgaven die voortvloeien uit een wijziging van de subsidiereglementering op het vlak van de voorschotten aan de diensten voor opvanggezinnen, die werd doorgevoerd in 1998, maar waarvan de financiële gevolgen pas vanaf 1999 gelden. Het overschot is met andere woorden "toevallig" en eenmalig (zie tabel 8.1).

2.2.2. Uitgaven in 1998

In de loop van 1998 werden de engagementen die waren ingeschreven in de begroting, grotendeels nagekomen. In vergelijking met 1997 steeg het totale bedrag aan *subsiëeringsuitgaven* met 7,5% tot 7262,0 miljoen frank (79,8% van de totale uitgaven) (zie tabel 8.2).

In 1998 werden in het beleidsveld *preventieve zorg* 295,9 miljoen frank subsidies uitbetaald. De lichte daling ten opzichte van 1997 (-1,5%) is toe te schrijven aan het feit dat de leveringen aan voorzieningen in 1998 lager uitvallen dan in het voorgaande jaar. De eenmalige leveringen voor installatie in het kader van het strategisch plan preventieve zorg werden grotendeels in 1997 uitgevoerd.

Binnen het beleidsveld *kinderopvang* werden 5796,9 miljoen frank subsidies uitbetaald, wat 63,7% van de totale uitgaven betekent. Deze toename (+7,5%) is enerzijds toe te schrijven aan de opname van de FCUD*-activiteiten voor een volledig jaar in de begroting 1998 en anderzijds aan de uitbreiding van de dossiersituatie in de kinderopvang.

De totale subsidies uitbetaald binnen het beleidsveld *maatschappelijke positie van het kind* stijgen tot 1169,2 miljoen frank (+9,8%) en bedragen 12,8% van de totale uitgaven. Deze toename is toe te schrijven aan de eenmalige infrastructuursubsidies voor de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning die in 1998 werden uitbetaald. De subsidies voor adoptie vielen hoger uit dan geraamd bij de initiële begroting en de aangepaste begroting, door de hogere subsidiekosten voor de evaluatieteams. De subsidiëring voor de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning neemt toe omdat het aantal plaatsen, op basis van de afgesloten principiële akkoorden in 1997, in 1998 voor een volledig jaar werd gefinancierd. De subsidies voor de diensten private gezinsplaatsing kennen een toename doordat in 1998 voor het eerst de personeelssubsidies werden uitbetaald, met terugwerking tot 1996. De projecten bijzondere opvang en kansarmoede kennen een daling ten opzichte van 1997.

De *personeelsbegroting* werd strikt onder controle gehouden. De totale uitgaven voor personen verbonden aan de instelling bedroegen 1413,1 miljoen frank. Dit is 15,5% van de totale uitgaven, een daling (van het aandeel) met 0,5%. De geplande aanwervingen, onder andere van medische-kwaliteitscoördinatoren en teamverantwoordelijken, werden grotendeels gerealiseerd.

Naar de verschillende beleidsvelden opgesplitst, geeft de uitvoering van de personeelsbegroting (loonlast en reiskosten) het volgende beeld:

* *Preventieve zorg*: 778,1 miljoen frank voor regiowerking, 2,3 miljoen frank voor specifieke kwaliteitsbewaking en 58,9 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren. Het reële aantal regioverpleegkundigen in 1998 lag in de tweede helft van 1998 hoger dan de normen van het strategisch plan preventieve zorg op basis waarvan de begroting werd opgemaakt. Deze meeruitgave op de personeelsbegroting werd echter gecompenseerd doordat in de eerste helft van 1998 het reële aantal regioverpleegkundigen lager lag dan de normen van het strategisch plan preventieve zorg.

* *Kinderopvang*: 4,3 miljoen frank voor specifieke kwaliteitsbewaking en 43,6 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren.

* *Maatschappelijke positie van het kind*: 40,4 miljoen frank voor kwaliteitsbewaking en 40,1 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren.

De inspectieambtenaren worden toegewezen aan het beleidsveld maatschappelijke positie van het kind, maar oefenen functioneel taken uit voor de drie beleidsvelden.

* *Administratie en overhead* hieronder worden de Algemene Diensten, Ondersteunende Diensten en de afdeling Informatie- en Communicatietechnologie gerekend, alsook de niet meteen aan een beleidsveld toe te wijzen vergoeding voor de Sociale dienst en de sociale abonnementen (222,5 miljoen frank). Daarnaast was er een uitgave van 222,9 miljoen frank voor de administratieve personeelsleden die aan de provinciale afdelingen werden toegewezen en de drie beleidsvelden opvolgen.

Ook voor de *functioneringsuitgaven* en de *investeringen* werd een beheerste toename van de uitgaven vooropgesteld.

Het is moeilijk de functioneringsuitgaven volledig uit te splitsen naar beleidsveld.

Voor de preventieve zorg kunnen echter de kosten gerelateerd aan de regiohuizen worden afgezonderd: 20 miljoen frank werd uitgegeven voor huur, onderhoud, installatie, enz. Daarnaast werd in 1998 nog bijkomend geïnvesteerd in de Algo-gehoortest.

Ook de uitgaven voor informatica kunnen worden afgezonderd. In 1998 werd 18,1 miljoen frank besteed aan de exploitatie van de communicatietechnologie en 71,6 miljoen frank aan onderhoud en exploitatie van het IT-park. Er werd voor 58,6 miljoen frank geïnvesteerd in hard- en software, vooral voor de aankoop van notebooks voor de administratie, investering in printers en netwerkbeheer, aankoop van software-licenties en multimedia, en uitbreiding van het serverpark.

* FCUD: Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten

2.2.3. Ontvangsten in 1998

Vier categorieën van ontvangsten financieren de uitgaven (zie tabel 8.3).

De *overheidssubsidies* vormen met een totaal van 6255,0 miljoen frank de belangrijkste financieringsbron (67,5%). Naast de gewone jaardotatie en de rente-ontvangsten van het Centraal Financieringsorgaan worden hieronder ook de overdracht van het belast begrotingssaldo 1997, de investeringsdotaties voor kinderdagverblijven, de premies voor gesco's, de terugbetaling van de loonkosten voor de eerstewerkervaringscontracten en de premies van het Interdepartementaal Begrotingsfonds gerekend.

De *functionele ontvangsten* betreffen de ouderbijdragen uit de gesubsidieerde kinderopvangsector. De totale ouderbijdragen blijven toenemen (+6% ten opzichte van 1997). Voor 1998 bedroegen de totale ouderbijdragen 2785,4 miljoen frank. Met de invoering van het besluit betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen mag er geen saldo meer worden gemaakt van de ontvangen en uitgegeven ouderbijdragen. Er wordt daarom bij de vergelijking tussen 1997 en 1998 onderscheid gemaakt tussen de functionele ontvangsten oude stijl, met saldoverrekening, en de functionele ontvangsten nieuwe stijl.

Een derde bron van ontvangsten zijn de *fondsen met bijzondere aanwending* (2,1%). De jaartoelage van de Nationale Loterij en de hiermee in het verleden opgebouwde reserves moeten overeenkomstig het ministerieel besluit worden aangewend voor specifieke uitgaven. In 1998 werd een bedrag van 107,9 miljoen frank binnen de begroting gebracht voor kansarmoede-, kinderrechten- en andere projecten en voor een aantal eenmalige installatiekosten in het kader van het strategisch plan preventieve zorg en voor eenmalige infrastructuursubsidies voor de centra voor kindercare en gezinsondersteuning. In vergelijking met 1997 is dit een aanzienlijk hoger bedrag, wegens de extra inbreng voor eenmalige infrastructuursubsidies voor de centra voor kindercare en gezinsondersteuning.

De volledige nog resterende reserve die werd opgebouwd uit de saldi van de verrekening van de ouderbijdragen, werd in de begroting 1998 ingebracht.

De reserve eigen fondsen werd in 1998 gedeeltelijk besteed.

De vierde en kleinste categorie ontvangsten betreft de *varia-ontvangsten* uit recuperatie van kosten, sponsoring, verkoop van folders en abonnementen en verhuur van parkeerplaatsen (0,3%). De varia-ontvangsten kennen een stijging ten opzichte van 1997, die vooral toe te schrijven is aan de ontvangsten in het kader van de vereffening van het NWK.

Begrotingsresultaat

	1997	1998
Algemeen totaal inkomsten	8 643,0	9 258,1
Algemeen totaal uitgaven	8 503,7	9 099,9
Begrotingsresultaat	139,3	158,2

8.1 Vergelijking begrotingsresultaat 1997 – 1998 (in miljoen frank)

Uitgaven: bestemming

	1997	%	1998	%
A. UITGAVEN AAN PERSONEN VERBONDEN AAN DE INSTELLING				
Personeelssalarissen, incl. aanvullende pensioenen en andere vergoedingen	1 312,9		1 366,2	
Representatie- en reiskosten	44,6		46,9	
TOTAAL A	1 357,5	16,0	1 413,1	15,5
B. FUNCTIONERINGSUITGAVEN				
	245,5		324,0	
TOTAAL B	245,5	2,9	323,9	3,6
C. SUBSIDIERING				
Preventieve Zorg				
<i>Preventieve zorg "nieuwe stijl"</i>				
Preventiecentra	21,2		29,5	
Consultatiebureaus, steunpunten	218,4		244,7	
Infovergaderingen "Kind op Komst"	*		0,7	
Medische zittingen in POI's	**		0,3	
Leveringen aan voorzieningen preventieve zorg en voor huisbezoeken	48,5		12,1	
<i>Preventieve zorg "oude stijl"</i>				
Prenatale consultatiebureaus "oude stijl"	8,7		8,5	
Preventieve kinderopvang "oude stijl"	3,8		0,1	
TOTAAL PREVENTIEVE ZORG	300,5	3,5	295,9	3,3
Kinderopvang				
Investeringsstoolagen kinderdagverblijven	66,7		82,6	
Kinderdagverblijven	3 068,0		3 307,5	
Diensten voor opvanggezinnen	2 250,6		2 342,3	
Diensten voor opvanggezinnen, verbonden aan kinderdagverblijven	***		29,1	
Vorming kinderopvang	7,1		19,4	
Projecten kinderopvang	0,0		12,2	
Leveringen aan voorzieningen kinderopvang	****		3,8	
TOTAAL KINDEROPVANG	5 392,4	63,4	5 796,9	63,7
Maatschappelijke positie van het kind				
Infrastructuursubsidies centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	0,0		65,6	
Vertrouwenscentra kindermishandeling	80,0		82,5	
Adoptie	22,7		30,0	
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	879,1		911,9	
Centra voor integrale gezinszorg	0,1		0,1	
Diensten voor private gezinsplaatsing	6,7		11,9	
Projecten bijzondere opvang en kansarmoede	75,4		64,5	
Kinderrechten	*****		2,2	
Sociale bijdragen aan gezinnen	*****		6,5	
TOTAAL MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN HET KIND	1 064,0	12,5	1 169,2	12,8
TOTAAL C	6 756,9	79,5	7 262,0	79,8

8.2 Vergelijking van de uitgaven naar bestemming 1997 – 1998 (in miljoen frank)

* Infovergaderingen Kind op Komst is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Prenatale consultatiebureaus oude stijl

** Medische zittingen in POI's is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Prenatale kinderopvang oude stijl

*** Diensten voor opvanggezinnen, verbonden aan kinderdagverblijven is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Diensten voor opvanggezinnen

**** Leveringen aan voorzieningen kinderopvang is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Leveringen aan voorzieningen preventieve zorg en voor huisbezoeken

***** Kinderrechten is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Projecten bijzondere opvang en kansarmoede

***** Sociale bijdragen aan gezinnen is voor begrotingsjaar 1997 opgenomen onder Functioneringsuitgaven

Ontvangsten

	1997	%	1998	%
A. OVERHEIDSDOTATIES				
Dotatie	5 759,2		5 902,1	
Andere dotaties	15,5		12,5	
Overdracht belast begrotingssaldo 1997	/		101,7	
Investeringsdotatie crèches	66,7		181,8	
Premies gesco's en EWE's	19,0		3,8	
Premies Interdepartementaal Begrotingsfonds	64,8		53,1	
Inkomsten m.b.t. Europese en andere projecten	0,0		0,0	
TOTAAL A	5 925,2	68,6	6 255,0	67,5
B. FUNCTIONELE ONTVANGSTEN				
<i>Functionele ontvangsten "oude stijl"</i>				
Ouderbijdragen die in de kinderdagverblijven blijven	742,6		0,0	
Aan Kind en Gezin gestort saldo op ouderbijdragen	257,2		0,0	
Ouderbijdragen diensten voor opvanggezinnen	1 628,7		0,0	
<i>Functionele ontvangsten "nieuwe stijl"</i>				
Ouderbijdragen ontvangen door kinderdagverblijven en door te storten aan Kind en Gezin	0,0		1 044,9	
Ouderbijdragen ontvangen door diensten voor opvanggezinnen en door te storten aan Kind en Gezin	0,0		1 718,9	
Ouderbijdragen ontvangen door diensten voor opvanggezinnen, verbonden aan kinderdagverblijven, en door te storten aan Kind en Gezin	0,0		21,6	
TOTAAL B	2 628,5	30,4	2 785,4	30,1
C. FONDSEN MET BIJZONDERE AANWENDING: AANWENDING BINNENDE BEGROTING				
Nationale Loterij	65,5		107,9	
Inbreng van vroeger buiten begroting en in reserve gehouden ouderbijdragen	0,0		83,7	
Gareserveerd jobkrediet	0,0		0,0	
Gareserveerd krediet "actie jonge kind"	1,0		0,0	
Eigen fondsen	0,0		0,6	
TOTAAL C	66,5	0,8	192,2	2,1
D. VARIA				
Recuperatie van kosten en varia-ontvangsten	22,7		25,5	
TOTAAL D	22,7	0,3	25,5	0,3
ALGEMEEN TOTAAL INKOMSTEN	8 643,0	100,0	9 258,1	100,0

Vergelijking van de ontvangsten 1997 – 1998 (in miljoen frank)

3. Financiële toestand van de instelling op 31 december 1998

3.1. Kassaldo per 31 december 1998

Op 31 december 1998 was er een beschikbaar kassaldo van 144,1 miljoen frank. Dit saldo fluctueert in de loop van het jaar ten gevolge van de werking van het Centraal Financieringsorgaan (CFO). Kind en Gezin heeft hierop geen invloed.

3.2. Gecumuleerd begrotingsresultaat

Rekening houdend met het positieve begrotingsresultaat van 1998 heeft Kind en Gezin per 31 december 1998 een gecumuleerd begrotingsresultaat van 153,7 miljoen frank. Zoals hierboven (zie 2.2.1.) beschreven, is het grootste deel van het overschot op de werkingsdotatie belast met uitgaven die voortvloeien uit een wijziging van de subsidiereglementering op het vlak van de voorschotten aan de diensten voor opvanggezinnen, die werd doorgevoerd in 1998, maar waarvan de financiële gevolgen pas vanaf 1999 gelden.

3.3. Kredieten met bijzondere aanwending

Eind 1998 en rekening houdend met de inbreng binnen de begroting in 1998, beschikt Kind en Gezin nog over één krediet dat bestemd is voor bijzondere aanwending. Het betreft het gereserveerde krediet Nationale Loterij (6,2 miljoen frank). De bonussen ouderbijdragen ontvangen vóór 1995 (83,7 miljoen frank) werden volledig ingebracht in de begroting 1998. De reserve uit bonussen ouderbijdragen is dus uitgeput.

3.4. Eigen fondsen

Als openbare instelling en ingevolge het oprichtingsdecreet heeft Kind en Gezin eigen bezit (roerend en onroerend) dat afzonderlijk wordt beheerd. Verrichtingen op eigen middelen worden weliswaar binnen eenzelfde boekhouding geboekt, maar worden afzonderlijk gerapporteerd in de begroting en hebben geen invloed op uitgaven en ontvangsten met betrekking tot de uitvoering van de decretale opdrachten, tenzij de eigen middelen expliciet worden ingebracht in de begroting.

Eind 1998 heeft Kind en Gezin 1,5 miljoen frank aan eigen middelen.

Aan de prenatale consultatiebureaus oude stijl werden bij het opstarten provisionele voorschotten verleend. Bij overgang naar de preventieve zorg nieuwe stijl dienden deze provisionele voorschotten aan Kind en Gezin te worden terugbetaald. Een bedrag van 0,9 miljoen frank moet nog worden ontvangen.

Kind en Gezin beheert een legaat, waarvan de opbrengsten jaarlijks aan een aantal consultatiebureaus in Gent moeten worden uitbetaald. Eind 1998 vertegenwoordigde dit legaat een bedrag van 1,5 miljoen frank. Het komt niet voor in de uitgaven of opbrengsten met betrekking tot de begroting, maar vormt wel een deel van het kassaldo van de instelling.

4. Financieel management in 1998

4.1. Beheerscontrole: prestatiebegroting en doelmatigheidsanalyse

In 1998 definieerden drie zelfsturende teams (zie hoofdstuk 3, punt 2.2.3) een project. Aanvullend bij de inhoudelijke uitwerking van elk project werd een prestatiebegroting opgesteld. Op basis van de uitgeschreven doelstellingen, waarbij rekening werd gehouden met de doelgroepen en de na te streven effecten, werd nagegaan welke middelen hiervoor moeten worden ingezet.

4.2. Verslag van de revisor

Begin 1998 ontving Kind en Gezin het verslag van de revisor met betrekking tot de rekeningen 1997. De revisor concludeerde dat de boekhouding conform de regels werd gevoerd en dat er geen fundamentele opmerkingen over het boekjaar 1997 moesten worden gemaakt.

Colofon

Eindredactie

Bea Buysse, Kind en Gezin

Redactie

Een steeds groter bereik van kinderen,
Lieven Vandenbergh, Kind en Gezin

Het kind in Vlaanderen,
Bea Buysse, Kind en Gezin

Preventieve zorg,
Katleen Van Der Biest, Katrien Verhegge, Kind en Gezin

Kinderopvang,
Katrien Gerard, Leo Van Loo, Kind en Gezin

Maatschappelijke positie van het kind,
Anne Vanden Berge, Kind en Gezin

Ondersteunende diensten,
Linn Mares, Kind en Gezin

Sociaal verslag,
Koen Vanheule, Kind en Gezin

Financieel verslag,
Wim De Bruyne, Kind en Gezin

Tekstverwerking en administratieve ondersteuning

Marinelle Sunnaert, Kind en Gezin

Taaladvies

Rik Demol, Kind en Gezin

Fotografie

Filip Van Roe

Concept en realisatie

Variety, Grimbergen

Vormgeving en druk

Drukkerij Weissenbuch N.V., Brussel

